

PROGRAM NAUCZANIA RELIGII RZYMSKOKATOLICKIEJ W PRZEDSZKOLACH I SZKOŁACH

Dokument został przyjęty podczas posiedzenia Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w Białymstoku w dniu 9 czerwca 2010 roku.

WPROWADZENIE

Niniejszy program nauczania religii jest w pełni zgodny z założeniami zawartymi w dokumencie *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z 8 III 2010 roku, stanowi ich konkretyzację. Posługuje się terminologią respektującą standardy szkolne, wytyczne Kościoła powszechnego dotyczące katechezy, jak i polską tradycję katechetyczną (ich bliższe objaśnienie zawiera *Podstawa programowa* oraz *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*). Adresatami programu są autorzy podręczników powstających z inicjatywy Komisji Wychowania Katolickiego Episkopatu Polski lub podejmujący to z własnej inicjatywy. Program ma stanowić pomoc dla twórców programy w ramach diecezji lub programy autorskie, a także katechetów praktyków zamierzających adaptować niniejszy program do zapotrzebowań własnej szkoły.

Dokument odzwierciedla podział na trzyletnie okresy zgodne ze szkolnymi etapami edukacyjnymi oraz okresami rozwojowymi ucznia. Założeniami tematycznymi dla poszczególnych etapów są:

- w przedszkolu – wprowadzenie w życie religijne,
- w klasach I - III szkoły podstawowej – inicjacja w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii,
- w klasach IV - VI szkoły podstawowej – mistagogia,
- w klasach gimnazjum – prowadzenie do wyznania i rozumienia wiary oraz systematyczne wprowadzenie w historię zbawienia,
- w klasach szkół ponadgimnazjalnych – umożliwienie dawania świadectwa życia chrześcijańskiego.

Program realizuje dwa zakresy integralności treści katechetycznych: szkołę podstawową oraz gimnazjum wraz ze szkołą ponadgimnazjalną.

Dla poszczególnych etapów edukacyjnych przyjęto następujące określenia:

- Przedszkole – Kochamy dobrego Boga;
- Klasy I - III – W drodze do Wieczernika;
- Klasy IV - VI – Poznają Boga i w Niego wierzą;
- Gimnazjum – Pójść za Chrystusem;
- Szkoły ponadgimnazjalne: liceum i technikum – Świadek Chrystusa; szkoła zawodowa - Z Chrystusem przez świat.

Każdą z części programu otwiera wprowadzenie do etapu kreślące wizję jego zamierzeń, uzasadniające odpowiadający mu tytuł, podział materiału na poszczególne klasy oraz dział dotyczący współpracy środowisk wychowawczych (parafii i rodziny). Program dla klas zawiera następujące elementy składowe:

- tytuł roku,
- wstęp,
- bloki tematyczne, a w każdym z nich: cele katechetyczne, treści, wymagania, korelację z edukacją szkolną,
- wskazania do realizacji programu.

Pierwszoplanowym miejscem katechezy jest parafia (por. CT 67), która stanowi też uprzywilejowane środowisko katechezy przygotowującej do przyjmowania sakramentów. Aby więc nauczanie religii w szkole nie stało się jedynie jednym z przedmiotów, wymaga ono uzupełnienia o parafialne duszpasterstwo katechetyczne dzieci i młodzieży. Spotkania winny trwać przez cały etap edukacyjny, być organizowane raz w miesiącu i posiadać charakter formacyjno-liturgiczny. W zakończeniu programu dla poszczególnego etapu edukacyjnego zamieszczono propozycję tematyki spotkań.

Niniejszy program zakłada przystąpienie ucznia do sakramentu pokuty i pojednania w klasie III szkoły podstawowej, do sakramentu bierzmowania – w klasie III gimnazjum lub na początku szkoły ponadgimnazjalnej, zaś przygotowanie do sakramentu małżeństwa w szkołach ponadgimnazjalnych. Przygotowanie do sakramentów przewidziane jest w ramach nauczania religii w szkole oraz katechezy parafialnej. W klasie IV szkoły podstawowej przewiduje się uroczyste wręczenie uczniom egzemplarza Pisma Świętego, a na zakończenie klasy VI – tekstu wyznania wiary lub – stosownie do zwyczajów Kościoła partykularnego – obchodzenia uroczystej rocznicy I Komunii św.

KOCHAMY DOBREGO BOGA

Wprowadzenie w życie religijne

Program nauczania religii dzieci w wieku przedszkolnym

Numer programu AZ-0-01/10

Wspieranie religijnego rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym winno się charakteryzować towarzyszeniem mu w nabywaniu antropologicznych podstaw przyszłego autonomicznego życia wiarą (DOK 178). Właściwością tego typu działań wychowawczych powinny stawać się najpierw naturalne doświadczenia dziecka, umożliwiające pozytywny kontakt ze światem i ludźmi, które z czasem mogą przekształcać się w doświadczenia religijne. Doświadczenia te stanowią bowiem fundament stopniowej inicjacji w życie wiarą, której podmiotem ma być osoba Boga przyjaznego, zatroskanego o człowieka i o jego szczęśliwe życie. Dlatego w wychowaniu religijnym dzieci w wieku przedszkolnym ogromne znaczenie ma poprawna interpretacja codziennych doświadczeń dziecka wyrażona językiem prostym, zrozumiałym, pozbawionym zdrobnień i infantylizacji, a jednocześnie poprawnym teologicznie. Znaczącym celem wychowania religijnego dzieci w wieku przedszkolnym jest również wskazywanie na Boga jako Dawcę życia i Stwórcę świata. Dziecko w wieku przedszkolnym, odkrywając piękno otoczenia (co jest szczególnie ważne we współczesnym technicyzowanym świecie), potrzebuje poznać jego Dawcę – dobrego Boga, który chce, aby każdy człowiek cieszył się całym światem. Religijna interpretacja doświadczeń dziecka pomaga mu także w odkrywaniu swojego miejsca w świecie, w najbliższym środowisku i we wspólnocie eklezjalnej. Stąd bardzo ważne jest rozwijanie w dziecku przyjaznego odniesienia do ludzi. W tym kontekście niezbędne jest łączenie prawidłowego obrazu Boga z wymogiem traktowania innych ludzi z miłością zarówno w sytuacjach zabawy, zgody, jak i nieporozumień czy konfliktów.

W procesie wychowania inspirowanego wiarą należy wskazać dziecku na Boga obecnego, bliskiego, troszczącego się o człowieka, pełnego miłości do ludzi. Dziecko w wieku przedszkolnym potrzebuje odkrywać miłość Boga w kontaktach z bliskimi mu osobami: rodzicami, opiekunami, dziadkami, rodzeństwem, wychowawcami, katechetami.

W inicjowanych procesach wychowania w duchu wiary należy pomóc małemu dziecku, by umiało spotkać Boga w konkretnych wydarzeniach i ludziach ze swego otoczenia, a następnie wyraziło to doświadczenie przed Bogiem w modlitwie. Treści religijne winny być zatem związane ze stawianymi przez dziecko pytaniami, nawiązującymi do codziennych doświadczeń. Wówczas udzielane odpowiedzi będą naturalnym wyjaśnieniem zdobywanych doświadczeń i drogą do odkrywania, poznawania i ukochania Boga.

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

I. Codzienne doświadczenia i ich interpretacja w świetle wiary. Dziecko doświadcza miłości Boga w codziennym życiu, wyjaśnia swoje przeżycia w świetle wiary, odkrywa piękno przyrody i otaczającego świata oraz Boga jako jego Dawcę, odkrywa też, kim jest Bóg i buduje Jego prawdziwy obraz.

II. Zainteresowanie tematyką religijną. Dziecko rozwija uzdolnienia oraz kształtuje czynności intelektualne potrzebne w codziennym życiu i dalszej edukacji religijnej poprzez poznanie pierwszych pojęć religijnych i kształtowanie mentalności wiary, a ponadto poznaje Pismo Święte jako słowo Boga.

III. Kontakt z Bogiem w modlitwie i liturgii. Dziecko poznaje istotę modlitwy, rozwija sposoby kontaktowania się z Bogiem; poznaje zwyczaje chrześcijańskie związane z obchodami roku liturgicznego.

IV. Postawa społeczno-moralna. Dziecko buduje podstawy systemu wartości oraz uczestniczy w procesie wychowania moralno-społecznego, poznaje chrześcijańskie pojęcia dobra i zła, odkrywa znaczenie przykazania miłości Boga i bliźniego oraz jego konsekwencje; nabywa i rozwija umiejętności społeczne niezbędne do życia w rodzinie, grupie rówieśniczej i kontaktach z dorosłymi; pogłębia swój związek ze wspólnotą Kościoła i odnajduje w niej swoje miejsce.

Grupa trzy- i czterolatków

PAN BÓG KOCHA DZIECI

Program nauczania religii dla dzieci trzy- i czteroletnich odwołuje się przede wszystkim do katechezy i wychowania religijnego podejmowanego w środowisku rodzinnym, uzupełnia je, ubogaca, a niekiedy nawet zastępuje. Wychowanie religijne kilkulatków jest ściśle zespolone z wychowaniem ogólnym i procesem humanizacji dziecka, bowiem pierwsze lata są decydującymi chwilami dla kształtowania osobowości i religijności człowieka. Zazwyczaj w przedszkolu podejmuje się edukację religijną dzieci w grupie czterolatków, jednak tam, gdzie jest to możliwe, warto włączać do edukacji religijnej także dzieci trzyletnie. Obserwowane osłabienie katechezy w rodzinie skłania do jak najszybszego podejmowania nauczania religii w przedszkolu, aby dziecko w naturalny sposób odkrywało dobrego Boga.

W układzie treści w nauczaniu religii dzieci trzy- i czteroletnich przyjęto jako główne założenie: *Bóg kocha dzieci*, tak aby dziecko mogło stopniowo odkrywać poprzez kontakt z najbliższymi, grupą rówieśniczą, ze światem przyrody, że Bóg pierwszy ukochał każdego człowieka, w tym także jego.

1. Cieszę się otaczającym światem i za niego dziękuję Panu Bogu

Cele katechetyczne

- Wspólne odkrywanie piękna przyrody i otaczającego świata oraz Boga jako jego Dawcy.
- Doskonalenie umiejętności obserwacji otaczającego świata, odkrywania darów Boga oraz dziękowania za nie.
- Kształtowanie postawy wdzięczności Bogu za Jego dary.
- Doskonalenie umiejętności dziękowania członkom rodziny za troskę i opiekę.
- Kształtowanie postawy szacunku wobec życia i zdrowia.

Treści

- Żyję i rozwijam się w rodzinie. Jestem szczęśliwy w mojej rodzinie.
- Mam koleżanki i kolegów.
- Pan Bóg dał człowiekowi wiele wspaniałych darów: ziemię, niebo, wodę, powietrze, rośliny, zwierzęta. Pan Bóg obdarza człowieka życiem i zdrowiem
- Razem z innymi ludźmi dziękuję Panu Bogu za wszystkie Jego dary. Każdy człowiek potrzebuje kontaktu z innymi ludźmi i stworzeniami, ale najbardziej potrzebuje spotkania z dobrym Bogiem – Dawcą wszystkich darów.
- Chwalę Pana Boga całym sobą (patrzę, mówię, słucham, bawię się).

Wymagania

Dziecko:

- opowiada o poszczególnych elementach przyrody jako darach Boga,
- dziękuje Bogu za Jego dary i uwielbia Go słowami, gestami,
- wyjaśnia, dlaczego Bóg dał człowiekowi piękny świat,
- wskazuje na dary Boże jako motyw modlitwy uwielbienia i dziękczynienia,
- wyjaśnia, w jaki sposób może okazywać szacunek rodzicom i innym członkom rodziny,
- wyraża słowem, gestem, piosenką radość z życia w rodzinie oraz spotykania się z koleżankami i kolegami,
- pamięta o spotkaniu z dobrym Bogiem w modlitwie.

2. Dobry Bóg kocha mnie i moją rodzinę

Cele katechetyczne

- Kształtowanie postawy miłości do Boga wyrażanej poprzez modlitwę.
- Poznanie podstawowych znaków religijnych.
- Zrozumienie, jak ważne jest wspólne świętowanie w rodzinie.
- Kształtowanie postawy wdzięczności Bogu za wodę, światło i sakrament chrztu.
- Odkrywanie Pisma Świętego jako wyjątkowej księgi, w której są zapisane słowa Boga.
- Tworzenie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczenie miłości Boga i ich interpretację.
- Wspólne odkrywanie, kim jest Bóg, i pomoc w kształtowaniu Jego prawdziwego obrazu.
- Inicjowanie i wspólne uczestniczenie w modlitwie dziękczynnej, uwielbienia, przeproszenia i prośby.

Treści

- Pan Bóg jest Ojcem wszystkich ludzi, kocha ich i troszczy się o ich dobro.
- Człowiek wzrasta w rodzinie, gdzie doświadcza miłości, bezpieczeństwa, troski. Pan Bóg chce, abyśmy kochali się wzajemnie w rodzinie, pomagali sobie, dzielili się, a także spotykali z Nim na modlitwie i świętowali.
- Pan Bóg troszczy się o człowieka, dał mu wodę i światło (symbole wody i świecy).
- Pan Bóg kocha człowieka i obdarował go swoim Słowem zapisanym w wyjątkowej księdze – księdze Pisma Świętego.
- Modlitwa w mojej rodzinie. Modlitwy: „Amen”, znak krzyża oraz inne proste formuły modlitewne. Modlitwa, w czasie której Bogu można dziękować i chwalić Go.

Wymagania

Dziecko:

- wyjaśnia swoimi słowami podstawowe pojęcia: „rodzina”, „Bóg Ojciec”, „Pismo Święte”,
- w zrozumiałym sposób mówi o miłości Boga do ludzi i podaje przykłady z codziennego życia,

- rozpoznaje wśród ksiąg księgę Pisma Świętego,
- wyjaśnia swoimi słowami, dlaczego woda, świeca i biała szata są znakami religijnymi,
- okazuje prostymi gestami szacunek i miłość względem rodziców i innych członków rodziny oraz Boga,
- tworzy swoimi słowami *litanie* wdzięczności i dziękczynienia za dary Boga,
- włącza się w modlitwy: znak krzyża i złożenie dłoni.

3. Pan Jezus jest wśród nas

Cele katechetyczne

- Poznanie prawdy, że Jezus jest największym darem Boga.
- Kształtowanie postawy wdzięczności Bogu za Jego Syna – Jezusa.
- Poznanie prawdy o życiu Jezusa na ziemi i Jego pomocy ludziom.
- Kształtowanie postawy miłości wobec innych ludzi
- Formowanie umiejętności nawiązywania kontaktu z innymi ludźmi i umiejętności dzielenia się z nimi.
- Wyjaśnianie codziennego doświadczenia w świetle wiary.

Treści

- Pan Bóg wybrał Maryję na Matkę Jezusa, a świętego Józefa na Jego Opiekuna.
- Pan Jezus jako dziecko urodził się w ubogiej stajni i miał swoją ludzką rodzinę.
- Pan Jezus podczas swojego życia na ziemi pomagał ludziom w różny sposób, spotykał się z nimi, rozmawiał, uzdrawiał.
- Pan Jezus chce, abyśmy kochali dobrego Ojca i słuchali Go.
- Pan Jezus wyjaśnia, w jaki sposób kochać innych ludzi i być dzieckiem Bożym.

Wymagania

Dziecko:

- wyjaśnia swoimi słowami pojęcia: „Jezus”, „Maryja”, „Święta Rodzina”,
- opowiada o narodzinach Jezusa, Jego życiu na ziemi,
- dziękuje Bogu swoimi słowami za Jezusa,
- opowiada usłyszany fragment Pisma Świętego,
- opisuje ilustracje religijne dotyczące życia Jezusa na ziemi,
- pomaga członkom rodziny w prostych, domowych obowiązkach.

4. Kocham Pana Boga, bo jestem Jego dzieckiem

Cele katechetyczne

- Odkrywanie znaczenia przykazania miłości.
- Kształtowanie podstawowych umiejętności społecznych.
- Kształtowanie umiejętności uczestnictwa w życiu wspólnotowym.
- Wyjaśnianie codziennego doświadczenia w świetle wiary.
- Tworzenie sytuacji wychowawczych sprzyjających odkrywaniu, że Bóg jest źródłem wartości i norm.

Treści

- Pan Bóg kocha człowieka i dlatego dał mu swoje zasady życia. Dzięki nim człowiek może odróżniać dobro od zła. Pan Bóg wspiera człowieka w czynieniu dobra i zachęca do przyznania się do winy, kiedy człowiek uczyni coś złego. Pan Bóg wybacza człowiekowi złe postępowanie, ale zachęca do poprawy i zmiany na lepsze.
- Pan Bóg zachęca człowieka, aby tak jak On wybaczał innym ich przewinienia i zaprasza do życia w przyjaźni ze wszystkimi ludźmi.
- Przykazanie miłości Boga i bliźniego. Równość wszystkich ludzi przed Bogiem.

Wymagania

Dziecko:

- pamięta, że Bóg zaprasza do życia w przyjaźni ze wszystkimi,
- rozróżnia przykłady zachowania godnego i niegodnego dziecka Bożego,
- wyjaśnia, w jaki sposób może pomóc rodzicom i rówieśnikom,
- przeprasza Boga w modlitwie za złe zachowanie,
- ocenia postawę bohaterów opowiadań,
- rozpoznaje znaki miłości Boga w odniesieniu do siebie i swoich najbliższych,
- podaje przykłady miłości Boga do ludzi,
- wyjaśnia swoimi słowami, co znaczy kochać Boga i bliźniego.

Spotkania z Panem Bogiem w roku Kościoła

Cele katechetyczne

- Poznanie podstawowych zwyczajów związanych z rokiem kościelnym.
- Kształtowanie postawy wdzięczności Bogu za Jezusa i Jego Matkę.
- Doskonalenie umiejętności wyrażania miłości i szacunku wobec rodziców.
- Rozwijanie umiejętności uważnego uczestnictwa we Mszy Świętej.
- Kształtowanie umiejętności modlitwy z najbliższymi, grupą rówieśniczą i wspólnotą kościelną.
- Wyjaśnianie codziennego doświadczenia w świetle wiary.

Treści

- Św. Mikołaj uczy dobroci. Radość Bożego Narodzenia: dekoracja choinki, przygotowanie szopki, dzielenie się opłatkiem, śpiew kolęd.
- Wielkanoc - uroczystość Jezusa żyjącego wśród ludzi. Potrawy w koszyczku wielkanocnym i ich religijne znaczenie.
- Maryja Matką wszystkich ludzi.

Wymagania

Dziecko:

- wyróżnia proste znaki religijne (krzyż, obraz, różaniec itp.) wśród innych znaków,
- opowiada o narodzinach Jezusa,

- włącza się w przygotowanie dekoracyjnych elementów bożonarodzeniowych i śpiew kolęd oraz składa życzenia bożonarodzeniowe,
- wyjaśnia swoimi słowami, co powinno znaleźć się wśród pokarmów wielkanocnych i jakie jest ich znaczenie,
- włącza się w modlitwę z Maryją i śpiew pieśni maryjnych,
- poprzez życzenia, przygotowanie laurki i proste gesty wyraża wdzięczność i miłość względem rodziców.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Dziecko trzy- i czteroletnie dopiero wchodzi w rzeczywistość przedszkolną, dlatego warto zadbać o łagodne przejście ze środowiska rodzinnego do przedszkolnego. Nauczanie religii w przedszkolu winno pomóc dziecku w odkryciu, iż mimo tego że rodzina jest jego pierwszym środowiskiem wzrastania, istnieją jeszcze inne środowiska. Dlatego w nauczaniu religii dzieci w wieku przedszkolnym dużą rolę odgrywają metody integracyjne, umożliwiające nawiązanie kontaktu z innymi dziećmi i dorosłymi. Ze względu na dużą aktywność i małą koncentrację uwagi dzieci trzy- i czteroletnich warto korzystać z metod umożliwiających ich zaangażowanie i krótkotrwałą koncentrację. Bardzo ważne jest zróżnicowanie metod, gdyż nie ma jednej metody uniwersalnej, a stosowanie wciąż tych samych metod jest przyczyną zniechęcenia i znudzenia kilkulatków.

Dziecko w tym wieku stopniowo dostrzega Boga w otaczającym świecie, w życiowych doświadczeniach, wydarzeniach i poprzez słuchanie orędzia Bożego zwróconego do człowieka. Chodzi tu przede wszystkim o rozbudzenie wiary, o zdobycie zdolności rozpoznawania śladów Boga w otaczającej rzeczywistości, rozumienia znaków i symboli, a także umiejętności słuchania drugiego człowieka, odkrywania jego potrzeb i współdziałania z nim. Potrzebne jest zatem stosowanie metod aktywizujących, ułatwiających obserwację otaczającego świata, poznawanie siebie i innych, przeżywanie prostych codziennych sytuacji, interpretację doświadczeń oraz zaangażowanie nie tylko intelektu, ale wszystkich zmysłów dziecka. Jednocześnie w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym warto stosować proste metody podające, zwłaszcza opowiadanie, pogadankę, przy czym skuteczność opowiadania będzie w dużym stopniu zależała od jego treści i formy (zrozumiały język, powiązanie z pokazem, budowanie napięcia i zainteresowania). Dobrze, kiedy dzieci mają możliwość utożsamiania się z przeżyciami bohaterów i wchodzenia z nimi w dialog. Natomiast pogadanka skłaniająca dzieci do samodzielnego myślenia wymaga od nauczyciela religii dobrze opanowanej umiejętności stawiania pytań. Stopniowe wprowadzanie dziecka w kontakt z Bogiem może dokonywać się poprzez zastosowanie metod przeżyciowych, biblijnych, pogłądowych i zajęć praktycznych. Duże znaczenie będą miały opowiadania biblijne, proste ćwiczenia dramatyczne, prace z obrazem i ilustracją, metody plastyczne (rysowanie, kolorowanie, malowanie), metody odwołujące się do muzyki (piosenki, ćwiczenia ruchowe, ćwiczenia muzyczne), wykonywanie laurek, zaproszeń i prostych elementów dekoracyjnych. Trudno jednoznacznie określić wymagania wobec dziecka przedszkolnego, gdyż jego wiedza, umiejętności, postawa są jeszcze w dużym stopniu zależne

od środowiska rodzinnego. Dlatego podane wymagania należy traktować bardziej jako wskazania i dostosowywać je do indywidualnych możliwości rozwojowych i predyspozycji dziecka. Chodzi o to, aby wzbudzić zainteresowanie dziecka tematyką religijną i prowadzić do kontaktu z Bogiem, a nie karać dziecka za zaniedbania wychowania religijnego w rodzinie.

JESTEŚMY DZIEĆMI BOŻYMI

U podstaw katechezy przedszkolnej znajduje się proces chrześcijańskiego wtajemniczenia zapoczątkowany w sakramencie chrztu. Najpierw jednak potrzebne jest doprowadzenie do osobowego kontaktu z Bogiem, zainicjowanego w domu rodzinnym. Kiedy dziecko doświadczy, kim jest Bóg, i pozna Go w oparciu o kontakt z dorosłymi oraz prawdy wiary, łatwiej przyjmie fakt, że Bóg zaprasza je do wspólnoty dzieci Bożych, kocha dziecko, a jednocześnie stawia przed nim określone wymagania.

Nowe treści religijne w nauczaniu religii dzieci przedszkolnych powinny być włączone w naturalny proces przeżywania, refleksji i poszukiwania odpowiedzi na pytania o otaczającym świecie, ludziach i Bogu. Pięcioletek doświadcza, że nie jest sam przed Bogiem, ale razem z innymi należy do wspólnoty dzieci Bożych (dział 1), stopniowo poznaje znaki religijne i Kościół jako szczególne miejsce spotkania z Bogiem (dział 2), poznaje lepiej, kim jest Bóg i Jego Syn – Jezus, bowiem Miłość Boga ujawnia się w wydarzeniach z życia Jezusa (dział 3), odkrywa, że razem z innymi jest uczniem Jezusa i stopniowo pragnie Go naśladować (dział 4), wraz z Jezusem i innymi dziećmi uczy się słuchać Boga i uwielbiać Go w codziennym życiu (dział 5).

1. Wspólnota dzieci Bożych

Cele katechetyczne

- Poznanie prawdy, że człowiek jest najdoskonalszym stworzeniem na ziemi.
- Kształtowanie postawy radości i wdzięczności Bogu za jego obecność.
- Formowanie postawy wdzięczności Bogu za dar życia.
- Odkrywanie prawdy o istnieniu świata widzialnego i niewidzialnego.

Treści

- Dziękujemy Panu Bogu za wszystko, czym nas obdarzył.
- Człowiek najdoskonalszym stworzeniem na ziemi. Człowiek różni się od świata roślin i zwierząt, ponieważ jest stworzony na podobieństwo Boże.
- Pan Bóg kocha każdego człowieka i pragnie, aby ludzie obdarzali się miłością.
- Chrzest jako wydarzenie wprowadzające człowieka do wspólnoty dzieci Bożych.

Wymagania

Dziecko:

- wyjaśnia, dlaczego człowiek powinien troszczyć się o świat przyrody,
- wyjaśnia swoimi słowami, dlaczego człowiek jest najdoskonalszym stworzeniem na ziemi,
- pamięta, że życie i zdrowie są darami otrzymanymi od Boga,
- rozróżnia między dziełami człowieka a darami Boga,

- wyjaśnia swoimi słowami, dlaczego chrzest jest tak ważnym wydarzeniem w życiu człowieka, które czyni człowieka dzieckiem Bożym,
- dziękuję Bogu w modlitwie za wszystkie otrzymane dary.

2. Rodzina dzieci Bożych spotyka się z Bogiem i szanuje znaki religijne

Cele katechetyczne

- Kształtowanie postawy szacunku wobec podstawowych znaków religijnych.
- Budzenie potrzeby modlitewnego kontaktu z Bogiem.
- Poznanie prawdy o tym, że Bóg mówi do ludzi poprzez Pismo Święte.
- Poznanie prawdy, że rodzina dzieci Bożych spotyka się z Bogiem w Kościele.
- Formowanie postawy ucznia Jezusa.

Treści

- W rodzinie modlimy się i szanujemy znaki Pana Boga (krzyż, Pismo Święte, różaniec, obrazy i figury religijne).
- Pan Bóg dał człowiekowi Pismo Święte i mówi do nas poprzez słowa Pisma Świętego. Człowiek z uwagą i szacunkiem słucha Słowa Bożego
- Wszyscy ochrzczeni jako rodzina dzieci Bożych. Rodzina dzieci Bożych spotyka się z Panem Bogiem podczas Mszy Świętej. Niedziela wyjątkowym dniem w życiu rodziny dzieci Bożych. Święci należą do rodziny dzieci Bożych. Bóg chce, aby każdy człowiek został świętym. Mamy swoich patronów.
- Świat widziany i świat niewidzialny (anioł stróż, aniołowie). Aniołowie czuwają nad ludźmi.

Wymagania

Dziecko:

- rozpoznaje podstawowe znaki religijne (krzyż, Pismo Święte, różaniec, obrazy i figury religijne),
- pamięta i wyjaśnia swoimi słowami symbolikę krzyża jako znaku miłości Jezusa,
- pamięta, do czego służy różaniec,
- szanuje Pismo Święte i znaki religijne,
- rozróżnia niedzielę wśród pozostałych dni tygodnia,
- wyjaśnia, kim jest patron w życiu chrześcijanina,
- charakteryzuje swoimi słowami, kogo nazywamy świętym,
- pamięta, że aniołowie czuwają nad ludźmi,
- włącza się w modlitwę „Aniele Boży”,
- wyjaśnia swoimi słowami, dlaczego w kościele trzeba zachowywać się godnie i z szacunkiem,
- opowiada o poznanych prostych tekstach biblijnych,
- potrafi wykonać podstawowe znaki czynione podczas Mszy Świętej.

3. Bóg Ojciec dał nam Pana Jezusa

Cele katechetyczne

- Poznanie podstawowych tekstów biblijnych dotyczących zwiastowania, narodzenia Jezusa i Jego życia na ziemi.
- Przygotowywanie do przeżycia świąt Bożego Narodzenia.
- Budzenie radości z powodu narodzin Jezusa i Jego życia.
- Formowanie postawy wdzięczności Bogu za Jezusa.
- Kształtowanie obrazu Boga w oparciu o wybrane teksty biblijne.

Treści

- Pan Bóg wybiera Maryję na Matkę Jezusa.
- Przygotowujemy się na Boże Narodzenie. Pasterze i królowie oddają pokłon Jezusowi. Dziękujemy Jezusowi za Jego przyjście do nas. Poznajemy wydarzenia z dzieciństwa Jezusa (znalezienie w świątyni).
- Pan Jezus mówi do nas i czyni wspaniałe rzeczy (uzdrowienia, wskrzeszenia, uciszenie burzy, rozmnożenie chleba). Dziękujemy Panu Jezusowi za znaki i cuda, które czynił.

Wymagania

Dziecko:

- samodzielnie wymienia osoby należące do rodziny Jezusa,
- wyjaśnia pojęcia: wigilia, opłatek, kolęda,
- pamięta, że podczas wieczerzy wigilijnej dzielimy się opłatkiem, składamy życzenia i czytamy fragment Pisma Świętego,
- pamięta, że Adwent jest przygotowaniem na przyjście Jezusa, wyjaśnia, na czym polega dobre przygotowanie do świąt Bożego Narodzenia,
- opowiada swoimi słowami poznane historie biblijne: o narodzeniu Jezusa, znalezieniu w świątyni, uzdrowieniu, uciszeniu burzy,
- dziękuje Jezusowi za Jego życie, słowa, znaki i cuda,
- opowiada o treści ilustracji religijnych.

4. Jesteśmy uczniami Pana Jezusa i chcemy Go naśladować

Cele katechetyczne

- Wychowanie do umiejętności dzielenia się z innymi i troski o słabych, chorych, cierpiących.
- Kształtowanie umiejętności uwielbienia, dziękczynienia, prośby i przepraszania Boga.
- Kształtowanie postawy ucznia Jezusa, który naśladuje swojego Mistrza w miłości i dobroci.
- Poznanie prawdy, że Jezus teraz też szuka i powołuje swoich uczniów.
- Poznanie prawdy, że pomagając innym, sprawia się radość ludziom i Jezusowi.
- Wychowanie do wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka.

Treści

- Pan Jezus powoływał uczniów podczas życia na ziemi i nadal ich powołuje. Jesteśmy uczniami Pana Jezusa. Uczniowie Pana Jezusa wypełniają swoje obowiązki w domu i chwalą Boga zabawą i nauką. Uczniowie Pana Jezusa dbają o miłość w rodzinie, w przedszkolu, na podwórku.
- Pan Jezus naszym przyjacielem.

Wymagania

Dziecko:

- pamięta, że Jezus chce, aby ludzie byli Jego uczniami,
- wyjaśnia, dlaczego Jezus posłał swoich uczniów na cały świat,
- wyjaśnia, w jaki sposób zachowuje się uczeń Jezusa,
- wyraża modlitwą wdzięczność Jezusowi za to, że może być Jego uczniem,
- stara się być uczniem Jezusa we wszystkich sytuacjach codziennego życia,
- wyjaśnia, że Bóg oczekuje, aby ludzie wspierali się i pomagali sobie wzajemnie,
- podaje przykłady działania na rzecz wspólnoty,
- wyjaśnia, dlaczego Jezus troszczy się o chorych, cierpiących i potrzebujących,
- szanuje starszych, biednych, chorych i cierpiących, ponieważ ukochał ich Jezus,
- współdziała z rówieśnikami podczas zabawy i nauki oraz pomaga dzieciom i dorosłym na miarę swoich możliwości,
- rozróżnia przykłady zachowania godnego i niegodnego ucznia Jezusa,
- w codziennych sytuacjach stara się zachowywać zgodnie z zasadami odpowiednimi dla ucznia Jezusa.

5. Razem z Panem Jezusem słuchamy Boga Ojca i uwielbiamy Go

Cele katechetyczne

- Kształtowanie postawy świętowania niedzieli i chrześcijańskiego przeżywania roku liturgicznego.
- Stopniowe wprowadzanie dziecka w wydarzenia z życia Jezusa (rok liturgiczny).
- Uświadamianie prawdy, że Jezus żyje i jest obecny wśród nas.
- Przygotowanie do świętowania świąt paschalnych.
- Formowanie postawy modlitewnej.
- Zachęcanie do codziennego włączania się w misyjne dzieło Kościoła.
- Kształtowanie postawy radości z przeżywania z Jezusem wolnego czasu.

Treści

- Wielbimy Pana Jezusa (Niedziela Palmowa). Pan Jezus cierpi i umiera z miłości do ludzi (wydarzenia Wielkiego Czwartku i Wielkiego Piątku). Przeżywamy radość zmartwychwstania Jezusa.
- Spotykamy się z Panem Jezusem podczas Mszy Świętej.
- Modlimy się z Maryją, Matką Jezusa. Oczekujemy na Ducha Świętego.
- Dziękujemy Bogu za naszych rodziców.

- Uwielbiamy Pana Jezusa w Chlebie eucharystycznym.
- Żyjemy zgodnie ze słowami Pana Jezusa.
- Zapoznajemy się z pracą misjonarzy.

Wymagania

Dziecko:

- pamięta, że Jezus z miłości został z nami na zawsze w Eucharystii,
- pamięta, że podczas Mszy Świętej mówi do nas Jezus,
- podaje nazwę uroczystej procesji, podczas której Jezus odwiedza nasze wsie i miasta,
- wyjaśnia swoimi słowami, kim jest misjonarz,
- wyjaśnia, w jaki sposób można pomóc misjonarzom Jezusa,
- pamięta, że Maryja jest Matką Jezusa i naszą Matką,
- rozpoznaje wśród różnych wypowiedzianych tekstów modlitwę: Ojcze Nasz i Zdrowaś Maryjo,
- wyjaśnia swoimi słowami podstawowe pojęcia religijne: Bóg Ojciec, Jezus, Duch Święty, Kościół, Maryja, święci, modlitwa,
- włącza się z innymi w śpiew prostych pieśni liturgicznych,
- wyjaśnia swoimi słowami, dlaczego dziecko Boże potrzebuje się modlić,
- potrafi dziękować Bogu, uwielbiać Go, przeproszać i prosić swoimi słowami lub prostymi formułami.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Dziecko pięcioletnie charakteryzuje się naturalną ciekawością, spontanicznością, chęcią odkrywania i poznawania, stąd potrafi wnikliwie obserwować i zadawać wiele pytań. Warto oprzeć się na tendencjach rozwojowych dziecka pięcioletniego i umiejętnie wprowadzać treści religijne poprzez tworzenie możliwości zadawania pytań, obserwacji, zajęć praktycznych, ćwiczeń dramowych, muzycznych, plastycznych.

Warto także podjąć stałą współpracę z nauczycielami przedszkola, co umożliwi lepszą pracę z dziećmi oraz synchronizację i ubogacenie przekazywanych treści. Przede wszystkim należy zaprosić rodziców do ścisłej współpracy w nauczaniu religii ich dzieci, gdyż bez rodziców nie jest możliwe owocne wychowanie religijne dzieci w przedszkolu. Trzeba zadbać o stworzenie w przedszkolu atmosfery życzliwości, troski i bezpieczeństwa, a równocześnie o stopniowe włączanie do niej elementów religijnych. Jest to o tyle ważne, że współczesna rodzina coraz rzadziej realizuje funkcję emocjonalną, socjalizacyjno-wychowawczą i religijną. Dziecko, aby nawiązać kontakt z Bogiem, oczekuje realizacji potrzeby bezpieczeństwa, życzliwości, troski i odkrycia, że dorośli również odwołują się do Kogoś, kto jest ponad nimi i Kto jest od nich ważniejszy. Dlatego duże znaczenie ma umiejętne wychowanie modlitewne, biblijne i liturgiczne. Pomocą mogą być proste metody ułatwiające dziecku otwieranie się na Boga, zwracanie do Niego w modlitwie, podejmowanie dialogu z innymi i z Bogiem, poznawanie zwyczajów chrześcijańskich związanych z obchodami roku liturgicznego, nabywanie pierwszych pojęć religijnych.

Uznając ważność zabawy i aktywności w rozwoju dzieci kilkuletnich, warto zatroszczyć się o zastosowanie między innymi metod integracyjnych, plastycznych, konstrukcyjnych, muzycznych, dyskusyjnych, dramowych, teatralnych, gier i zabaw dydaktycznych, a także prostych metod biblijnych i liturgicznych. Nauczanie religii dzieci pięcioletnich musi postawić w centrum swojego przepowiadania Osobę Jezusa. Ważne, aby dzieci mogły poznać Jezusa jako dorosłego człowieka, a nie tylko Dzieciątko Jezus, ponieważ tylko dojrzały człowiek gwarantuje im pewność i bezpieczeństwo. Najwłaściwszym sposobem jest ukazywanie Jezusa poprzez opowiadania z Ewangelii, których głównym celem było rozbudzenie wiary w Syna Bożego. Trzeba jednak zadbać o odpowiedni dobór tekstów charakteryzujących się prostotą, aby dziecko stopniowo odkrywało, że Jezus jest nie tylko człowiekiem, ale Synem Boga, który jest zawsze z nami i chciał współpracować w Jego dziele.

KORELACJA NAUCZANIA RELIGII Z WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM

Prawidłowa i pełna realizacja zadań i funkcji wychowania przedszkolnego jest możliwa tylko we współpracy z podstawowym środowiskiem wychowawczym dziecka, z rodziną. Jednak proces wychowania ogólnego podejmowany w środowisku rodzinnym domaga się rozszerzenia i dopełnienia przez środowisko przedszkolne. Wartości, zasady i normy współżycia funkcjonujące w rodzinie winny być podejmowane i respektowane w środowisku przedszkolnym. Dzięki temu dziecko łatwiej uczy się zasad i norm współżycia oraz tworzy swój system wartości.

Szczególną troską rodzice winni objąć przedszkola o charakterze katolickim, które mają szansę skuteczniej oddziaływać na swoich wychowanków. W przedszkolu katolickim nie tylko naucza się religii, ale cały jego charakter, relacje między wychowankami i nauczycielami przedszkola, atmosfera i działania, są nasycone religijnością.

Wielu polskich rodziców posyła swoje dzieci do przedszkoli. Dzieci, które pochodzą z odmiennych kulturowo i religijnie rodzin, wnoszą różne przyzwyczajenia, obyczaje, odmienny stosunek do wartości religijnych, różne sposoby wypowiedziania się o Bogu. Nauczanie religii w przedszkolu ma szansę uzupełniać oddziaływanie wychowawcze domu rodzinnego, wspierać, pobudzać rozwój dziecka, wzmacniać jego uzdolnienia oraz tworzyć w dziecku nowe możliwości i uzdolnienia.

Podstawą współpracy może być wspólne opracowanie programu wychowawczego, a następnie określenie form i sposobów i warunków współpracy z rodzicami. Dziecko ma prawo do wychowania, które będzie zgodne z wartościami uznanymi przez jego rodziców, a program wychowawczy przedszkola musi być oparty o pełne rozumienie człowieka, jego rozwoju psychofizycznego i religijnego. Pierwszą płaszczyzną współpracy rodziny i przedszkola jest określenie wartości, które decydować będą o charakterze wychowania. W naszej polskiej rzeczywistości większość rodzin i dzieci wzrasta w kulturze chrześcijańskiej. Wartości wywodzące się z tej kultury powinny być zawarte w programach przedszkolnych.

Rodzice powinni również wiedzieć, jaką funkcję wobec nich pełni przedszkole. Zakres funkcji przedszkola winien być nastawiony wyłącznie na współpracę, współdziałanie rodziców, wychowawców i dzieci, co daje szansę wartościowego, pełnoprawnego udziału rodziców w organizowaniu warunków działania dzieci w przedszkolu. U podstaw współpracy nauczycieli przedszkola i katechetów z rodzicami znajduje się poprawna komunikacja i prawidłowe określenie potrzeb, oczekiwań, możliwości i ograniczeń. Katecheci winni wyraźnie pokazać rodzicom, że w trosce o pełny i wszechstronny rozwój dziecka (w tym rozwój moralny i religijny) zależy im na dobrej współpracy. Bardzo ważne jest podanie jasnych, konkretnych celów i propozycji współdziałania, które co pewien czas należy poddawać ewaluacji. Realizacja celów wymaga wspólnego działania wszystkich osób odpowiedzialnych za proces wychowawczy, którzy wymieniają swoje doświadczenia, wzajemnie sobie pomagają, udzielają sobie psychologicznego wsparcia, cieszą się sukcesami i osiągnięciami.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Sam przekaz wiedzy religijnej, pozbawiony odniesienia do świata dziecięcych przeżyć, ma małą wartość wychowawczą i katechetyczną. Katecheza małego dziecka podejmowana w rodzinie, przedszkolu i parafii winna przede wszystkim umożliwić mu stopniowe otwarcie się na Boga, a następnie zapewnić poprawne kształtowanie obrazu Boga, dostrzeżenie Boga w otaczającym świecie, w życiowych doświadczeniach, wydarzeniach, słuchanie orędzia Bożego zwróconego do człowieka, poprawne rozumienie znaków i symboli religijnych, pozytywne nastawienie do ludzi, chrześcijańską interpretację codziennych wydarzeń, wychowanie modlitewne oraz formację liturgiczną, społeczną i moralną.

Obok wiadomości potrzebna jest jeszcze umiejętność łączenia ich z życiem w konkretnych sytuacjach. W wychowaniu podstawą są nie tylko umiejętności wychowawcze, ale sam człowiek jako wychowawca, a więc kim on jest, jaka jest jego osobowość, jakie świadectwo daje własnym życiem. Dlatego wychowanie religijne dziecka w wieku przedszkolnym musi dokonywać się z uwzględnieniem bliskiej współpracy podstawowych środowisk wychowawczych, które stawiają przed dzieckiem podobne wymagania i konsekwentnie respektują te same zasady.

Rodzina

1. Proces wychowania religijnego dzieci w wieku przedszkolnym bazuje głównie na osobowości i dojrzałości religijnej rodziców, opiekunów, dziadków, rodziców chrzestnych i osób najbliższych dziecku w wieku przedszkolnym. Doświadczenie dziecka powstałe w kontakcie z otaczającymi je osobami, szczególnie mającymi znaczenie emocjonalne dla dziecka, w dużym stopniu wpływa na jego rozwój religijny, dlatego należy uświadamiać rodzicom, opiekunom, dziadkom, rodzicom chrzestnym, że dziecko potrzebuje przejawów bliskości, miłości i przyjaźni ludzi,

aby odkryć, że Bóg objawia im swoją miłość i przyjaźń. W oparciu o doświadczenie miłości kształtuje się w świadomości dziecka prawidłowy obraz Boga. Dodatkowo dziecko wymaga przejawów religijnego życia dorosłych, ich modlitwy, uczestnictwa w liturgii i innych form praktyk religijnych.

2. Współpraca z rodzicami winna zmierzać także do uświadamiania im, że dziecko – poza innymi zakresami ich postaw – identyfikuje się także z ich postawami religijnymi i je naśladuje. Zasada ta ma zastosowanie przede wszystkim w przejmowaniu od rodziców konkretnych praktyk religijnych. Poprzez te zdolności dziecko uczestniczy w religijności dorosłych. Trzeba jednak pamiętać, że procesy te tylko na stosunkowo krótki czas mogą dostarczać dziecku wystarczających argumentów do prowadzenia i rozwijania życia religijnego. Stąd też już na etapie wieku przedszkolnego niezbędne jest wspieranie go w stopniowym nabywaniu zdolności dochodzenia do religijności autonomicznej.

3. Rodzice, którzy zazwyczaj stanowią dla dziecka w wieku przedszkolnym największy autorytet, winni podejmować świadome działania umożliwiające dziecku odkrywanie Boga jako autentycznego obrońcy człowieka. Wyrazem Jego troski o dobro ludzi są między innymi przykazania, spośród których najważniejsze jest przykazanie miłości. W procesach wychowywania małego dziecka inspirowanego wiarą ważne jest zatem, aby ten aspekt był stopniowo dziecku przybliżany, a wraz z nim związek człowieka z Bogiem, którego wyrazem był chrzest. Chrzest też winien stanowić, w przypadku wychowywania religijnego już w wieku przedszkolnym, ważny punkt odniesienia dla całej religijności dziecka.

Parafia

1. Katecheza realizowana w przedszkolu domaga się dopełnienia w kontakcie z parafią, inaczej łatwo może zagubić swoje chrystocentryczne i eklezjalne ukierunkowanie. Wychowując przedszkolaka do odkrywania tajemnicy Boga i zjednoczenia z Chrystusem, winna budzić cześć dla dobrego Boga jako Dawcy wszelkiego dobra, uczyć okazywania Mu wdzięczności, dziękczynienia, czci i posłuszeństwa, pomagać w spotkaniu z Nim w modlitwie, liturgii i wspólnocie Kościoła. W liturgii i we wspólnocie wierzących Chrystus jest realnie obecny, dlatego wszelkie działania katechezy przedszkolnej winny prowadzić do odsłaniania przed dzieckiem niedostrzegalnej zmysłami rzeczywistości, którą wierzący świętują w sprawowanej liturgii. Przeżywanie roku liturgicznego w rodzinie i przedszkolu ma prowadzić do spotkania z Chrystusem we Mszy Świętej.

2. Obecność dzieci w wieku przedszkolnym we wspólnocie eklezjalnej nie może ograniczać się do ich biernego udziału w nabożeństwach lub Mszach Świętych. Dzieci w wieku przedszkolnym, oprócz możliwości obserwacji dorosłych uczestniczących w liturgii Kościoła, winny stopniowo w miarę możliwości włączać się aktywnie w udział w liturgii. Wymaga to przede wszystkim organizacji Mszy Świętych i nabożeństw dla rodzin z dziećmi w wieku przedszkolnym. Ważne, aby dzieci mogły obserwować czynności liturgiczne wykonywane przez kapłana, jak również aktywnie włączać się w poszczególne części Mszy Świętej i nabożeństw. Duże znaczenie będzie miała homilia skierowana do rodzin z dziećmi, która, w przypad-

ku braku katechezy organizowanej odrębnie w parafii, może stanowić jej podstawową formę.

3. Dzieci w wieku przedszkolnym, stawiające wiele pytań w związku z poznawaną rzeczywistością liturgiczną, powinny uzyskać nie tylko odpowiedź od najbliższych, ale również od duszpasterzy. Trzeba jednak uważać, aby wyjaśnienia nie zdominowały liturgii z udziałem dzieci, ale by dzieci w wieku przedszkolnym razem z innymi wierzącymi od początku uczestniczyły w oddawaniu czci Bogu, w wielbieniu Go czy też dziękowaniu za otrzymane od Niego dary.

4. Katecheza dzieci w wieku przedszkolnym w niektórych regionach Polski może być związana z przygotowaniem do wczesnej Komunii Świętej.

Tematyka spotkań z rodzicami (katecheza rodziców)

- Wychowanie religijne w rodzinie – dar i zadanie.
- Kim jest Bóg? Co mówi nam o Sobie?
- Atmosfera domu rodzinnego.
- Codzienne doświadczenia i ich religijna interpretacja.
- Kształtowanie obrazu Boga.
- Wychowanie modlitewne.
- Przeżywanie roku liturgicznego.
- Wprowadzenie do liturgii Kościoła.
- Wychowanie do wyboru życiowego powołania.
- Wychowanie społeczno-moralne.

W DRODZE DO WIECZERNIKA

Katecheza inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii

Program nauczania religii dla klas I-III szkoły podstawowej
Numer programu AZ-1-01/10

Program „W drodze do Wieczernika” wypełnia założenia katechezy inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii dzieci klas I-III szkoły podstawowej. Założenia nauczania religii zmierzają do inicjowania wychowania religijno-moralnego uczniów w duchu sakramentu chrztu, pokuty i Eucharystii. W klasie I większy akcent położony jest na osobiste przeżywanie wiary przez 6-latkę, w klasach II i III – na doświadczenie wspólnoty, poznawanie i spotykane Boga z innymi ludźmi. Umiejętności liturgiczne, których na tym etapie uczy się katechizowany, wiążą się z jego podstawowymi doświadczeniami życiowymi. Program poszczególnych klas koncentruje się wokół następujących treści:

- Klasa I – Jesteśmy w rodzinie Pana Jezusa.
- Klasa II – Kochamy Pana Jezusa.
- Klasa III – Przyjmujemy Pana Jezusa.

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

I. Interpretacja życia w świetle wiary. Uczeń pogłębia świadomość dzieciństwa Bożego rozpoczętego na chrzcie świętym i odnajduje ślady Boga w otaczającym świecie; poznaje podstawowe prawdy wiary.

II. Wprowadzenie w rozumienie sakramentów Eucharystii oraz pokuty i pojednania. Uczeń poznaje cel uczestnictwa w Eucharystii i sakramencie pokuty i pojednania, nabywa motywację do regularnego i pogłębionego uczestnictwa w tych sakramentach.

III. Kontakt z Bogiem w liturgii i modlitwie. Uczeń poznaje sposoby uczestniczenia w liturgii, zwłaszcza we Mszy Świętej oraz wydarzeniach roku liturgicznego; pogłębia umiejętność wyrażania w znakach własnej religijności; rozwija sposoby uczestniczenia w modlitwie dziękczynienia, uwielbienia, przeproszenia i prośby.

IV. Postawa moralna. Uczeń pogłębia rozumienie Przykazań Bożych, a także motywację wiary w ich przestrzeganiu; rozwija umiejętności społeczne niezbędne do życia w grupie rówieśników, rodzinie i szkole.

JESTEŚMY W RODZINIE PANA JEZUSA

W klasie I dziecko wchodzi w nową dla niego rzeczywistość, jaką jest szkoła. Podjęcie nauki szkolnej wiąże się z różnego rodzaju spotkaniami, przede wszystkim z rówieśnikami, nauczycielami i katechetami. Jest to dobra okazja, aby dziecko poznało i rozwinęło w sobie podstawowe umiejętności komunikacyjne i społeczne. Te umiejętności są równocześnie przydatne podczas przeżywania liturgii eucharystycznej, do której dziecko od I klasy szkoły podstawowej jest przygotowywane.

Odkrywanie śladów Boga przez dziecko dokonuje się w różnych miejscach i sytuacjach, przede wszystkim w domu rodzinnym, w szkole, w kościele i w przyrodzie. Nauczanie religii ma pomóc dziecku w obudzeniu wrażliwości religijnej i rozpoznawaniu religijnych przejawów życia.

Program uwzględnia charakterystyczne cechy rozwoju psychofizycznego i społeczno-religijnego pierwszoklasistów. Podstawowym źródłem treści oraz uporządkowania materiału są obrzędy chrztu świętego, które pozwalają na syntetyczne przedstawienie teologiczno-antropologicznych aspektów pierwszego sakramentu inicjacji chrześcijańskiej oraz jego egzystencjalnego znaczenia w rozwoju religijności i wiary katechizowanych dzieci. Stąd też wynika konieczność stopniowego wprowadzania wychowanków w rozpoznawanie oraz religijną interpretację znaków i symboli związanych z celebrowaniem sakramentów w Kościele.

1. Witam – Bądź pozdrowiony, Panie

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w życie zespołu klasowego jako katechetycznej wspólnoty dzieci Bożych.
- Zapoznanie z pozdrowieniami świeckimi i chrześcijańskimi.
- Ukazanie Biblii jako Księgi będącej listem kochającego Ojca do ludzi.
- Poznanie prawdy, że chrzest włącza do rodziny Jezusa.
- Zapoznanie z podstawowymi dialogami stosowanymi w chrzcielnej liturgii słowa.
- Kształtowanie postawy szacunku wobec znaku krzyża i świątyni jako domu Bożego oraz osób dorosłych i innych dzieci.
- Kształtowanie umiejętności słuchania słów Boga.
- Kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi.
- Kształtowanie poczucia przynależności do rodziny Jezusa.

Treści

- Formy powitań oraz pozdrowień świeckich i chrześcijańskich.
- Wystrój sali katechetycznej w szkole.

- Świątynia chrześcijańska jako dom Boży.
- Osoby związane z przyjęciem dzieci do Kościoła jako rodziny Jezusa.
- Jezus w imieniu Boga Ojca wita i pozdrawia ludzi.
- Znak krzyża; krzyż w kościele, domu rodzinnym, sali szkolnej itp.
- Biblia – Księga nad księgami i list kochającego Boga do ludzi.
- Bóg przez Anioła pozdrawia Maryję i objawia Jej, że będzie Matką Jezusa.
- Modlitwy oraz odpowiednio dobrane pieśni i piosenki religijne służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- zna religijne znaczenie krzyża,
- wie, że kościół jest miejscem spotkania z Bogiem, miejscem modlitwy,
- wymienia przedmioty kultu znajdujące się w kościele,
- wie, jak zachować się w świątyni – domu Bożym,
- wie, że wiarę w Boga wyrażamy, używając pozdrowień chrześcijańskich i innych gestów,
- wyjaśnia, dlaczego Pismo Święte jest najważniejszą Księgą na świecie,
- zna modlitwę *Zdrowaś Maryjo*,
- z szacunkiem odnosi się do osób dorosłych i innych dzieci,
- wskazuje, jak tworzyć wspólnotę i jedność w klasie, rodzinie.

2. Dziękuję i chwaleb – Chwała na wysokości Bogu

Cele katechetyczne

- Ukazanie dobrego Boga, który obdarowuje człowieka różnymi darami.
- Odkrywanie darów Boga w otaczającym świecie, codziennym życiu i w kościele.
- Umacnianie postawy wdzięczności i dziękczynienia Bogu za Jego dary: stworzony świat, życie, talenty, zdolności.
- Kształtowanie postawy miłości i szacunku wobec Jezusa obecnego w sakramentach świętych.
- Kształtowanie umiejętności związanych z dziękowaniem i oddawaniem chwały Bogu.
- Kształtowanie postawy zaufania Bogu i zawierzenia Mu.
- Kształtowanie postawy podjęcia walki ze swoimi słabościami.

Treści

- Sposoby dziękowania oraz wyrażania podziwu i uznania.
- Woda jako dar Boga w życiu ludzi.
- Rodzina Jezusa podziwia Boga, Ojca wszechmogącego, Stworzyciela wody, która oczyszcza i podtrzymuje życie.
- Chrzest wielkim darem miłości Bożej; jestem dzieckiem Boga Ojca.
- Maryja chwali Boga: „Wielbi dusza moja Pana”.
- Modlitwy oraz pieśni i piosenki pomocne w interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- odnajduje w codzienności ślady Bożych darów i umie za nie dziękować Bogu-Stwórcy,
- wie, że Święta Rodzina jest przykładem życia dla naszych rodzin,
- wie, czym jest chrzest święty w życiu człowieka,
- zna symbolikę wody i chrzcielnicy,
- wie, w jaki sposób może stawać się lepszym człowiekiem,
- wie, że okazywanie radości jest jednocześnie uwielbieniem Boga,
- formułuje proste modlitwy, w których wyraża podziw, wdzięczność i uwielbienie Boga.

3. Proszę – Proście, a otrzymacie

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy, że Bóg chce rozmawiać z człowiekiem.
- Poznanie prawdy, że ochrzczony jest powołany do świętości.
- Poznanie prawdy, że przez Maryję zwracamy się z prośbą do Jezusa.
- Poznanie znaczenia modlitwy prośby i towarzyszących jej odpowiednich postaw ciała.
- Poznanie podstawowych gestów i słów, które służą wyrażaniu prośb wobec ludzi i Boga.
- Kształtowanie podstawowych umiejętności rozumienia gestów oraz formuł związanych z indywidualnymi i wspólnotowymi modlitwami prośby.
- Kształtowanie postawy otwartości, zaufania, wytrwałości i słuchania Boga podczas modlitwy.
- Motywowanie do powierzenia siebie dobremu Bogu oraz podejmowania modlitwy za siebie i bliźnich.

Treści

- Prośba w relacjach międzyludzkich. Postawy ciała ludzi proszących Boga w różnych potrzebach.
- Prośba rodziców o chrzest i wiarę dla swoich dzieci.
- Święci proszą Boga za nami; z moim patronem w rodzinie Jezusa.
- Wezwania modlitwy *Ojcze nasz*.
- Jan Chrzciciel zapowiada przyjście Jezusa, Baranka Bożego, który gładzi grzechy świata.
- Maryja Matką Jezusa.
- Świadkowie narodzenia Jezusa. Józef i Maryja opiekują się Jezusem.
- Święci i święte proszą Boga za nami; z moim patronem w rodzinie Jezusa.
- Modlitwy oraz odpowiednio dobrane pieśni i piosenki religijne służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- zna podstawowe gesty i słowa, które służą wyrażaniu prośb wobec ludzi i Boga,
- zna modlitwy prośby i towarzyszące jej odpowiednie postawy,
- zna podstawowe gesty oraz formuły związane z indywidualnymi i wspólnotowymi modlitwami prośby,
- zna słowa adwentowej prośby „Przyjdź, Panie Jezu”,
- wyjaśnia, dlaczego możemy zwracać się do Maryi z różnymi sprawami,
- wyjaśnia modlitwę *Ojcze nasz* w kontekście codziennego życia,
- zna wydarzenia związane z narodzeniem Jezusa,
- formułuje proste modlitwy prośby w potrzebach osobistych i społecznych za pośrednictwem Maryi i świętych.

4. Przepraszam – Panie, zmiłuj się!

Cele katechetyczne

- Odkrycie potrzeby nawrócenia w życiu człowieka oraz zaangażowania w przemianę własnego życia.
- Poznanie prawdy, że Jezus przebacza grzechy.
- Wprowadzenie w modlitwy przeproszenia i dziękczynienia.
- Kształtowanie umiejętności zwracania się z prośbą do Boga o przebaczenie.

Treści

- Ludzie przepraszają, proszą o przebaczenie i okazują wdzięczność tym, którzy im wybaczą.
- Jezus pragnie, aby człowiek starał się być coraz lepszym Jego uczniem.
- Pan Bóg mówi do nas w naszym sumieniu i przebacza nam grzechy.
- Dobrane perykopy biblijne, pieśni religijne, modlitwy i formuły wiary z *małego katechizmu* służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- rozumie słowa: „przepraszam”, „żałuję”, „chcę się poprawić”,
- odróżnia dobro od zła,
- wie, że przez zły czyn oddala się od Jezusa,
- wie, że Jezus przebacza grzechy,
- wyjaśnia, czym jest sumienie,
- zna *Akt żalu*,
- podaje sytuacje, przez które człowiek staje się lepszym,
- formułuje modlitwę, w której prosi o przebaczenie oraz dziękuje za wybaczenie.

5. Czekam – Przyjdź, Panie Jezu

Cele katechetyczne

- Zapoznanie się z religijnym znaczeniem gestów, znaków i słów związanych z sakramentalną obecnością zmartwychwstałego Jezusa w Kościele.
- Kształtowanie postawy sprzyjającej radosnemu oczekiwaniu i dobremu przygotowaniu do pierwszego spotkania z Jezusem sakramencie pojednania i pokuty oraz w Komunii Świętej.
- Wprowadzanie w motywowane wiarą spojrzenie na sposoby obecności i zbawczego działania zmartwychwstałego Jezusa w życiu człowieka.

Treści

- Gesty i słowa związane z obietnicami i oczekiwaniami na ich spełnienie.
- Wypełnianie obietnic i poleceń zmartwychwstałego Jezusa we wspólnocie Kościoła.
- Jezus czeka na nas w Kościele (swojej rodzinie) i w kościele (domu Bożym).
- Nasi bliscy pomagają nam w dobrym przygotowywaniu się na pierwsze spotkanie z Jezusem w Komunii Świętej.
- Modlitwy oraz pieśni i piosenki służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- zna słowa i formy wyrażające oczekiwanie,
- zna *Akt nadziei*,
- wie, dlaczego czekamy na Jezusa,
- wymienia sposoby obecności zmartwychwstałego Jezusa,
- wie, że cisza jest wyrazem oczekiwania na Boga,
- wie, w jaki sposób przygotować się na spotkanie z Jezusem w Komunii Świętej,
- wyjaśnia gesty, znaki i słowa związane z obecnością zmartwychwstałego Jezusa w Kościele.

6. Czuwam z Maryją i innymi świętymi – Zróbcie, co wam powie

Cele katechetyczne

- Ukazanie roli matki w życiu człowieka.
- Poznanie biblijnych scen związanych z Maryją.
- Ukazanie przykładów świętych, którzy kochali Jezusa.
- Kształtowanie postawy gotowości wypełniania woli Jezusa w codziennym życiu.
- Kształtowanie umiejętności realizacji przykazania miłości Boga, bliźniego i siebie samego.
- Motywowanie do realizacji uczynków miłości i miłosierdzia wobec swoich najbliższych.

Treści

- Kochamy naszą mamę.
- Maryja - nasza Mama.
- Przez Maryję do Jezusa.
- Święci, którzy swoim życiem pokazywali nam Jezusa i wypełniali Jego wolę.
- Wypełnianie się obietnic i poleceń Jezusa we wspólnocie Kościoła: słucham Jezusa i odpowiadam na Jego słowa.
- Realizacja przykazania miłości i uczynków miłosierdzia w codziennym życiu.
- Modlitwy oraz pieśni i piosenki służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wie, na czym polega rola mamy w jego życiu,
- wie, że Maryja jest naszą Matką,
- rozumie słowo „czuwać”, łączy je z zaangażowaniem,
- opowiada o wydarzeniach z życia Maryi,
- zna przykłady świętych, którzy swym życiem wypełniali wolę Jezusa,
- rozumie słowo „święty”,
- wskazuje przykłady realizacji przykazania miłości i uczynków miłosierdzia w codziennym życiu.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Rozbudzając w pierwszoklasistach świadomość chrztu, należy odwoływać się do wartości, jakie otrzymuje w tym sakramencie każdy ochrzczony, korelując je z wyobrażeniami katechizowanych. Dlatego też wprowadzając ich, na przykład, w chrześcijańskie rozumienie i przeżywanie godności dzieci Bożych, trzeba wskazywać na niepowtarzalne męstwo i wierność Jezusa Chrystusa, jakimi oznaczało się Jego pełne miłości odniesienie do Boga Ojca i każdego człowieka. Ewangelie opowiadają o osobach, które chciały do Niego dołączyć, a które On odesłał do domu. Chrześcijan jednak powołał przez chrzest i zaszczycił zaproszeniem do swojej najbliższej rodziny, jaką jest Kościół. Stąd wierzący mogą Go zatem nazwać swoim Przyjacielem i współpracować z Nim w przewycięzaniu zła oraz wprowadzaniu Królestwa Bożego w świecie. Świadomość chrztu o takiej właśnie treści zawiera w sobie świętą dumę, która u dzieci w tym wieku współbrzmi z właściwie pojętym poczuciem własnej wartości.

Z tak pojętą świadomością chrztu wiąże się zasadnicza wola jego akceptacji, przeżyta nie tylko w refleksji-intelektualnej, ale wyrażona w motywowanym wiarą działaniu. Tego rodzaju aktualizacji łaski pierwszego sakramentu inicjacji chrześcijańskiej służy udział grupy katechetycznej w udzielaniu chrztu w czasie Mszy Świętej w kościele, pełne szacunku posługiwanie się znakiem krzyża, świętowanie dnia imienin ze szczególnym odniesieniem do świętych patronów, których imiona zostały dzieciom nadane przy chrzcie, celebracje katechetyczne związane z odnowieniem przyrzeczeń chrzcielnych itp.

Proponując konkretne rozwiązania metodyczne, wskazane jest bliskie życiu uczniów prezentowanie treści, ze szczególnym uwzględnieniem metod sprzyjających rozwojowi takich ludzkich wartości, jak: zmysł ufności, gotowość daru z siebie, prośba, radosne uczestniczenie w życiu społeczności szkolnej, rodzinnej oraz parafialnej poprzez zabawę, twórczość plastyczną, inscenizacje, naśladowanie wzorców osobowych, udział w nabożeństwach.

KOCHAMY PANA JEZUSA

Program klasy II stanowi pomoc w doprowadzeniu katechizowanych do odkrycia i zachwycenia się Bożą miłością. Uwzględnia przy tym psychofizyczny i religijno-kulturowy rozwój drugoklasistów. W strukturach treściowych proponuje się nawiązywanie do codziennych doświadczeń wychowanków, w szczególności zaś do tych, które dotyczą słuchania, odpowiadania, dziękczynienia, przepraszania i przebaczenia, przyjmowania darów, obdarowywania. Doświadczenia te zamierza się wyjaśnić w świetle wiary postaci ze Starego i Nowego Testamentu, aby ułatwić katechizowanym coraz bardziej świadome przeżywanie roku liturgicznego.

Powyższe założenia uporządkowano według następujących umiejętności życiowych i liturgicznych: słuchania – *Mów, Panie* (dział 1), odpowiadania – *Oto ja, poślij mnie* (dział 2), dziękowania – *Dzięki, o Panie* (dział 3), powracania – *Przyjmij mnie, Ojczy* (dział 4), otrzymywania – *Boże Dary* (dział 5), dzielenia się – *Jak, Ty Panie* (dział 6).

1. Słuchamy – Mów, Panie

Cele katechetyczne

- Uwrażliwianie na potrzebę uważnego słuchania Boga i ludzi.
- Zapoznanie ze sposobami przemawiania Boga do ludzi.
- Kształtowanie umiejętności dotyczących okazywania czci Księdze Pisma Świętego oraz poszanowania osób odczytujących i głoszących słowo Boże zawarte nie tylko w katechizmach, ale także w podręcznikach szkolnych.

Treści

- Sposoby słuchania i odpowiadania w relacjach międzyludzkich. Postawy służące słuchaniu ludzi i dobremu zrozumieniu ich słów. Listy i książki jako środki przekazywania dobrych informacji i wyrazów życzliwości między ludźmi.
- Pan Bóg przemawia do nas w Piśmie Świętym; wyznaje nam swoją miłość w słowach i czynach Pan Jezusa zapisanych na kartach Ewangelii; przemawia do nas w głosie sumienia; uczy nas przez rodziców, wychowawców, kapłanów, katechetów.
- Dobrane perykopy biblijne, modlitwy, pieśni i formuły wiary z *małego katechizmu* służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wskazuje, w jaki sposób Bóg przemawia do ludzi,
- zna wybrane postaci biblijne słuchające słów Boga,
- zna wydarzenia z życia Jezusa,

- wie, że Biblia jest księgą świętą – listem kochającego Ojca do ludzi, umie wyrazić wobec niej swój szacunek,
- rozumie dialogi stosowane podczas liturgii słowa,
- zna *Akt wiary, Akt miłości*,
- wyraża wdzięczność Bogu za to, że do nas mówi,
- wie, że wyciszenie sprzyja słuchaniu ludzi i Boga.

2. Odpowiadamy – Oto ja, poślij mnie

Cele katechetyczne

- Uwrażliwianie na potrzebę dawania właściwych odpowiedzi ludziom i Bogu.
- Zapoznanie z wybranymi postaciami biblijnymi słuchającymi słów Boga.
- Kształtowanie umiejętności odpowiadania swoim postępowaniem na słowo Boże.

Treści

- Ludzie wobec słowa Bożego w świetle przypowieści o siewcy.
- Pan Bóg mówi do Adama i Ewy, Abrahama, Mojżesza, Samuela, Maryi.
- Adwent czasem słuchania Pana Boga, który mówi przez Jana Chrzciciela.
- Dobrane perykopy biblijne, modlitwy, pieśni i formuły wiary z *małego katechizmu* służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wie, że przez słowa, uczynki, modlitwę i wyznanie wiary odpowiada na słowo Boże,
- zna wybrane postaci biblijne, które odpowiedziały na wezwanie Boga,
- wyjaśnia sens chrześcijańskiego przeżywania okresu Adwentu;
- wyjaśnia, dlaczego powinien ufnie powierzać swoje grzechy i słabości Jezusowi Chrystusowi.

3. Dziękujemy – Dziękuję, o Panie

Cele katechetyczne

- Ukazanie różnych sposobów wyrażania wdzięczności ludziom i Bogu.
- Ukazanie religijnego wymiaru okresu Bożego Narodzenia.
- Zapoznanie z publiczną działalnością Jezusa.
- Ukazanie Eucharystii jako szczególnej formy wdzięczności wobec Boga.
- Motywowanie do okazywania wdzięczności ludziom i Bogu.

Treści

- Różne formy wyrażania wdzięczności wobec ludzi i Boga. Wdzięczność jako postawa życiowa dziecka Bożego.
- Jezus w Nazarecie – życie Najświętszej Rodziny. Publiczna działalność Jezusa (nauczanie i cuda).

- Uczynki miłości, modlitwa i udział w Eucharystii jako wyraz naszej wdzięczności wobec ludzi i Boga.
- Dobrane perykopy biblijne, modlitwy, pieśni oraz piosenki i pieśni religijne służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- rozumie i posługuje się zwrotami wyrażającymi wdzięczność wobec ludzi i Boga,
- wyjaśnia, dlaczego powinien okazywać wdzięczność ludziom i Bogu,
- wie, że Eucharystia jest dziękczynieniem,
- wyjaśnia, dlaczego okres Bożego Narodzenia jest czasem chrześcijańskiej radości i dziękczynienia za bliskość Boga,
- zna wybrane perykopy biblijne, ukazujące publiczną działalność Jezusa,
- formułuje modlitwę, w której dziękuje Bogu za Jego miłość do ludzi.

4. Grzeszymy i powracamy – Przyjmij mnie, Ojczy

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy, że jesteśmy grzeszni, ale Bóg przebacza nam grzechy.
- Doskonalenie umiejętności oceny swojego życia.
- Wprowadzenie w tajemnicę spotkania z Bogiem w sakramencie pokuty i pojednania
- Kształtowanie postawy pokuty, nawrócenia i poprawy życia.
- Kształtowanie postawy wdzięczności Bogu za dar przebaczenia.

Treści

- Pogłębienie prawdy, że miłosierny i przebaczący Bóg czeka na nasze nawrócenie, pokutę i przemianę życia.
- Źródło przebaczenia udzielanego przez Pana Boga (męka, śmierć i zmartwychwstanie Pana Jezusa).
- Warunki otrzymania od Pana Boga przebaczenia. Skutki otrzymanego od Pana Boga przebaczenia.
- Nauczanie Pana Jezusa o Bożym przebaczeniu: przypowieść Jezusa o miłosierdnym Ojcu. Znaki czynione przez Pana Jezusa wyjaśniające Boże miłosierdzie.
- Kształtowanie sumienia. Znaki Bożego przebaczenia pozostawione przez Pana Jezusa Jego przyjaciółom: sakrament pokuty i pojednania.
- Grzechy główne.
- Sposób uzyskania przebaczenia Pana Boga w sakramencie pokuty i pojednania.
- Wielki Post – szczególnym czasem, przypominającym o pokucie, nawróceniu i poprawie życia.
- Jałmużna, post i modlitwa jako postawy pokutne.
- Dobrane perykopy biblijne, modlitwy, pieśni i formuły wiary z *małego katechizmu* służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie przebaczenia w życiu ludzi oraz przebaczenia udzielanego ludziom przez Boga za pośrednictwem Jezusa,
- opowiada przypowieść o miłosiernym Ojcu,
- wyjaśnia nauczanie Jezusa o Bożym przebaczeniu,
- podaje warunki niezbędne do uzyskania przebaczenia przyniesionego ludziom przez Jezusa,
- opowiada o korzyściach pracy nad sobą,
- podaje treść formuły spowiedzi,
- wyjaśnia, czym jest sumienie i grzech,
- wymienia i krótko omawia grzechy główne,
- wyjaśnia podstawowe gesty, znaki i symbole liturgiczne związane z Wielkim Postem.

5. Otrzymujemy – Boże dary

Cele katechetyczne

- Odkrywanie i rozpoznawanie Bożych darów w codziennym życiu.
- Ukazanie religijnego wymiaru okresu Wielkanocy.
- Ukazanie znaczenia tajemnic sprawowanych w znakach podczas Eucharystii.
- Zapoznanie z sakramentami Kościoła jako sposobami obecności i działania Chrystusa w różnych sytuacjach egzystencji człowieka wierzącego.
- Kształtowanie postawy radości z obecności Zmartwychwstałego Chrystusa wśród nas, wypływającej z przeżyć liturgicznych.

Treści

- Znaczenie chleba w życiu człowieka.
- Potrzeba wiary niezbędnej do rozumienia słów i czynów Pana Jezusa, wyjaśniających tajemnicę Eucharystii (Mowa Eucharystyczna).
- Nauczanie Pana Jezusa o chlebie, odsłaniającym moc Boga i zapowiadającym nowy pokarm na życie z Nim.
- Eucharystia ofiarą, ucztą, znakiem jedności i miłości, znakiem zmartwychwstałego Jezusa. Postawy eucharystyczne.
- Okres wielkanocny: świętowanie zmartwychwstania Jezusa i spotkania ze Zmartwychwstałym.
- Niedziela pamiątką zmartwychwstania Jezusa.
- Sakramenty święte.
- Dobrane perykopy biblijne, modlitwy, pieśni i formuły wiary z *małego katechizmu* służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego Eucharystia jest darem Boga;

- wyjaśnia znaczenie Eucharystii i ukazuje niezbędność wiary w obecność i działanie Jezusa w Eucharystii;
- wie, że Eucharystia jest uobecnieniem męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa.
- wyjaśnia związek między zmartwychwstaniem Jezusa i świętowaniem niedzielnej Eucharystii;
- wymienia sakramenty święte;
- wyjaśnia podstawowe gesty, znaki i symbole liturgiczne związane z Eucharystią.

6. Dzielimy się – Jak Ty, Panie

Cele katechetyczne

- Wskazanie na konieczność kierowania się w życiu wiarą, umożliwiającą rozumienie darów przyniesionych ludziom przez Jezusa.
- Poznanie prawdy, że Jezus wraz z Ojcem zesłał Ducha Świętego, aby nas zjednoczyć z Bogiem i między sobą, aby uświęcić i ożywić naszą wiarę, nadzieję i miłość.
- Pogłębianie prawdy o możliwości spotkania Jezusa w różnych sytuacjach codziennego życia.
- Formowanie postawy przyjaciela Jezusa.
- Motywowanie do wyrażania miłości i przyjaźni wobec Jezusa.
- Kształtowanie umiejętności wyrażania wiary poprzez udział w Eucharystii, w uroczystościach religijnych oraz przez odwiedzanie kościoła i adorowanie Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie.

Treści

- Znaczenie przyjaźni i dzielenia się z innymi, uczynki miłosierdzia, „kto jest moim bliźnim?”.
- Niedzielna Eucharystia znakiem dzielenia się Boga przez Jezusa Jego życiem; dzielenie się miłością i jednością.
- Nakaz misyjny – posłannictwo we wspólnocie Kościoła i w świecie, świadectwo przynależności do Kościoła.
- Zesłanie Ducha Świętego – dar Pana Jezusa dla uczniów – początek działalności Kościoła.
- Eucharystia w życiu chrześcijanina i Kościoła (miejsce i zaangażowanie w życie Kościoła).
- Uroczystość Bożego Ciała znakiem obecności i dzielenia się z ludźmi życiem przez zmartwychwstałego Jezusa (procesja, adoracja).

Wymagania

Uczeń:

- wie, że Jezus jako Syn Boży przyszedł do ludzi, aby dzielić z nimi trudami codziennego życia i posiadany życiem;
- wyjaśnia, dlaczego mamy trwać w przyjaźni z Jezusem i dzielić się z innymi;
- wyjaśnia religijne znaczenie uroczystości Ducha Świętego;

- wskazuje, co należy zrobić, aby być prawdziwym przyjacielem Jezusa.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Klasa II powinna wprowadzić katechizowanych w przeżywanie roku liturgicznego. Warto w tym czasie zwrócić jeszcze większą uwagę na współpracę z rodzicami i duszpasterzami, dzięki której możliwy jest nie tylko przekaz wiadomości, ale przede wszystkim kształtowanie określonych umiejętności i przeżywanie różnych doświadczeń religijnych. Wiara dziecka powinna rozwijać się zarówno na płaszczyźnie intelektualnej (szkolne nauczanie religii), jak i na codziennym praktykowaniu (katecheza rodzinna i parafialna).

Zadaniem katechety w szkole i w parafii jest rozbudzanie motywacji oraz inspirowanie ciekawych sposobów interioryzacji wiedzy i wartości religijnych. Istotną rolę pełnią w tym procesie metody wyzwalające działanie: metody plastyczne, konstrukcyjno-praktyczne, eksponujące, dramatyczne, wycieczka, zabawa. Służą one poznawaniu i emocjonalnemu związaniu ucznia z prawdą. Posługując się metodami słownymi, należy pamiętać, że dziecko nie potrafi długo słuchać, uważać, rozumować, a jego myślenie jest jeszcze mocno konkretne. Jeśli stosuje się opis, opowiadanie, pogadankę, to muszą one dotyczyć konkretnych osób i wydarzeń. Warto także odwoływać się do różnych inscenizacji oraz pracy z obrazem.

W formowaniu postaw wiary i modlitwy ważną rolę pełni naśladownictwo. Stąd istotna jest postawa katechety oraz wzorce postaci biblijnych i świętych. Wyzwalaniu radości służy stosowanie śpiewu i zabawy katechetycznej. Pamięć mechaniczna, połączona z wyjaśnianiem zbyt trudnych treści, winna być wykorzystana do nauki prawd i zasad czy sformułowań biblijnych, liturgicznych, modlitw. Celem uspołecznienia ucznia, często do tej pory związanego jedynie z najbliższymi w rodzinie, należy stosować metody aktywizujące i budujące wspólnotę.

PRZYJMujemy PANA JEZUSA

Pod koniec klasy III dziecko ma po raz pierwszy spotkać Chrystusa w sakramencie pokuty i pojednania oraz przez Komunię świętą w Eucharystii. Podobnie jak w poprzednich dwóch klasach nawiązując do codziennych doświadczeń wychowanków program powinien wprowadzić dzieci w umotywowaną wiarą komunie z Jezusem przebaczącym grzechy oraz obecnym i działającym w Najświętszym Sakramencie. Zasadniczym źródłem powyższych treści jest słowo Boże, zawarte w obrzędach sakramentu pojednania i pokuty oraz wytycznych Urzędu Nauczycielskiego Kościoła dotyczących Komunii Świętej i kultu Tajemnicy Eucharystii poza Mszą Świętą.

Sens bezpośrednich przygotowań katechizowanych do pierwszego osobistego spotkania z Chrystusem w sakramencie pojednania i pokuty oraz Eucharystii zebrany jest w tytule: „Spotykamy Jezusa”. Uczniowie porządkują wiadomości i doskonalą swe umiejętności dotyczące modlitwy (dział 1) i przykazań (dział 2), sakramentu pokuty i pojednania (dział 3), Eucharystii (dział 4-6) oraz zgodnie z własnymi możliwościami, umocnieni błogosławieństwem, podejmują zadania apostołskie (dział 7).

1. Modlimy się

Cele katechetyczne

- Pogłębienie wiadomości o chrześcijańskiej modlitwie.
- Doskonalenie umiejętności modlitwy dziękczynienia, prośby, przeproszenia i uwielbienia.
- Motywowanie do praktykowania częstej modlitwy w oczekiwaniu na spotkanie z Jezusem.

Treści

- Nowy rok szkolny i katechetyczny jako szansa na poznanie nauki Jezusa i pogłębienie przyjaźni z Nim; ludzie poszukują prawdy i chcą być kochani; cel i znaczenie międzyludzkich spotkań przy stole.
- Modlitwa indywidualna i wspólnotowa. Przykłady modlitwy w Piśmie Świętym.
- Dobrane piosenki religijne i pieśni liturgiczne służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- zna i rozpoznaje różne formy modlitwy,
- formułuje modlitwę, w której wielbi Boga, dziękuje Bogu, prosi i przeprasza Boga,

- wskazuje przykłady modlitwy w Biblii,
- wskazuje sytuacje, w których się modli.

2. Wypełniamy Przykazania

- Zapoznanie z treścią i znaczeniem poszczególnych przykazania miłości oraz przykazań *Dekalogu*.
- Zapoznanie z treścią przykazań kościelnych.
- Uwrażliwienie na potrzebę wypełniania przykazań.
- Kształtowanie postawy ucznia Jezusa żyjącego zgodnie z przykazaniami.
- Doskonalenie umiejętności oceny swojego postępowania w świetle przykazań.

Treści

- Przykazania jako życiowe drogowskazy.
- *Dekalog* – przykazania wobec Boga i bliźniego.
- Przykazanie miłości.
- Przykazania kościelne.
- Dobrane piosenki religijne i pieśni liturgiczne służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- zna przykazania Boże,
- wie, że przykazania Boże zawierają się w przykazaniu miłości,
- wie, czym są dla nas przykazania,
- wyjaśnia treść przykazań,
- wskazuje, jak w codziennym życiu wypełniać przykazania.

3. Witamy i przepraszamy Pana Jezusa

Cele katechetyczne

- Zapoznanie z obrzędami wstępnymi Mszy Świętej.
- Przypomnienie pozdrowienia chrześcijańskiego.
- Pogłębienie wiedzy o grzechu, pokucie i nawróceniu.
- Pogłębienie znajomości prawdy, że w sakramencie pokuty i pojednania spotykamy Jezusa przebaczącego ludzkie grzechy.
- Formowanie postawy otwartości na powitanie Jezusa we Mszy Świętej.
- Kształtowanie umiejętności uznawania własnych win, przepraszania oraz wyrażania wdzięczności za dar pojednania w odniesieniu do Boga i ludzi.
- Doskonalenie umiejętności związanych z postawami pokutnymi sprzyjającymi owocnemu korzystaniu z sakramentu pokuty i pojednania.
- Kształtowanie umiejętności właściwego zachowania w czasie obrzędów wstępnych Mszy Świętej.

Treści

- Jezus zaprasza nas na spotkanie.
- Przygotowanie do spotkania.
- Znak krzyża. Akt pokuty.
- Uwielbienie Boga.
- Grzech człowieka. Łaska uświęcająca.
- Spotkanie z Jezusem w sakramencie pokuty.

Wymagania

Uczeń:

- wie, że Jezus zaprasza wszystkich na Eucharystię,
- wskazuje, jak należy przygotować się do uczestnictwa we Mszy Świętej,
- wymienia elementy obrzędów wstępnych Mszy Świętej,
- rozumie znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w tej części Mszy Świętej,
- wyjaśnia warunki przystępowania do sakramentu pojednania i pokuty,
- wymienia owoce sakramentu pokuty i pojednania.

4. Słuchamy Pana Jezusa

Cele katechetyczne

- Ukazanie wartości wspólnotowego spotkania przy stole Słowa Bożego.
- Uwrażliwianie na Słowo Boże zawarte w Piśmie Świętym i celebrowane w liturgii.
- Zapoznanie z Jezusem Chrystusem, który będąc Słowem Boga w czasie liturgii słowa rozmawia ze zgromadzonymi i Pisma im wyjaśnia.
- Ukazanie Credo, wyznania wiary jako odpowiedzi wierzących na wyzwanie Boga.
- Wprowadzenie w strukturę liturgii słowa oraz kształtowanie wypływającej z wiary postawy należnej czci wobec Pisma Świętego.
- Kształtowanie postawy słuchania Słowa Bożego, zaufania Bogu i wyznawania wiary w Boga.

Treści

- Rola pisma, czasopism, książek, listu pisanego przez osobę bliską. Potrzeba komentowania i wyjaśniania tego, co zostało napisane w relacjach międzyludzkich.
- Jezus Chrystus rozmawia z nami w liturgii słowa i Pisma nam wyjaśnia.
- Jezus Chrystus uczy nas wiary – Wyznanie wiary.
- Powierzenie Bogu siebie i innych – modlitwa wiernych.
- Dobrane pieśni, gesty i znaki liturgiczne sprzyjające interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- zna strukturę liturgii słowa,
- wie, że w liturgii słowa sam Jezus Chrystus rozmawia ze zgromadzonymi i Piśmą im wyjaśnia,
- wyjaśnia, dlaczego Ewangelia jest najważniejszym tekstem biblijnym w liturgii słowa,
- wie, jak należy słuchać słowa Bożego,
- wyjaśnia przebieg liturgii słowa,
- zna „Wierzę w Boga”,
- wyjaśnia, w jaki sposób uczeń Jezusa może wyznawać swoją wiarę,
- wyjaśnia znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w tej części Mszy Świętej.

5. Uczestniczymy w ofiarowaniu i przeistoczeniu

Cele katechetyczne

- Przypomnienie wydarzeń dotyczących męki i śmierci Jezusa na krzyżu oraz ich religijnego znaczenia.
- Wprowadzanie w Eucharystię jako sakramentalne uobecnianie ofiary Chrystusa i Kościoła.
- Wyjaśnienie religijnego znaczenia darów chleba i wina.
- Wyjaśnienie znaczenia ofiarowania się razem z Jezusem Bogu w świetle liturgicznego przygotowania darów i pierwszej Modlitwy eucharystycznej we Mszy Świętej z udziałem dzieci.
- Kształtowanie postaw eucharystycznych: ofiarowania, jedności i miłości, wdzięczności w codziennym życiu.

Treści

- Konieczność wyrzeczenia, ofiarowanie i powierzanie siebie osobom kochanym.
- Przygotowanie i przyniesienie darów.
- Wspomnienie wielkich dzieł Boga w historii.
- Wołamy o Ducha Świętego.
- Pan Jezus przemienia chleb w swoje Ciało, a wino w swoją Krew. Obecność Jezusa wśród nas pod postacią Chleba i Wina.
- Znaczenie słów: „Bierzcie i jedzcie”; „Bierzcie i pijcie”; „To czyńcie na moją pamiątkę”.
- Modlimy się za Kościół.
- Dobrane piosenki religijne i pieśni liturgiczne sprzyjające interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wymienia podstawowe dary przynoszone do ołtarza,
- wie o potrzebie ofiarowania siebie samego Bogu podczas procesji z darami,
- opowiada o działaniu Ducha Świętego podczas Eucharystii,

- zna słowa tajemnicy wiary,
- wie, że Jezus zmartwychwstały jest obecny podczas każdej Mszy Świętej pod postacią Chleba i Wina,
- opowiada o wydarzeniach podczas Ostatniej Wieczerzy,
- rozumie, że Eucharystia jest sakramentalnym uobecnieniem ofiary Chrystusa i Kościoła,
- wyjaśnia słowo „przeistoczenie”,
- wyjaśnia religijne znaczenie darów chleba i wina,
- wyjaśnia znaczenie ofiarowania siebie Ojcu razem z Jezusem w czasie celebracji eucharystycznej,
- wskazuje możliwości współofiarowania siebie z Jezusem,
- wyjaśnia znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w tej części Mszy Świętej.

6. Ucztujemy z Panem Jezusem

Cele katechetyczne

- Zapoznanie z bogactwem mszalnych obrzędów Komunii Świętej.
- Ukazanie ważności Modlitwy Pańskiej i wołania o jedność i pokój.
- Uwrażliwienie na potrzebę jedności i pokoju we wspólnocie Kościoła oraz nieustannego wzrastania w miłości Boga i bliźniego.
- Kształtowanie postaw sprzyjających kulturalnemu spożywaniu codziennych i świątecznych posiłków oraz godnemu i owocnemu uczestniczeniu w uczcie eucharystycznej.

Treści

- Codzienny i świąteczny posiłek w rodzinie, wspólne spotkanie przy rodzinnym stole z okazji świąt religijnych; pragnienie jedności i pokoju między ludźmi oraz udanego przeżywania niedzieli w relacjach międzyludzkich.
- Modlitwa Pańska. Znak pokoju.
- Godne przyjmowanie Eucharystii. Owoce Komunii Świętej.
- Dziękczynienie i uwielbienie Jezusa Eucharystycznego.
- Dobrane piosenki religijne i pieśni liturgiczne służące interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie i wartość wspólnego posiłku,
- wyjaśnia, na czym polega godne i owocne uczestnictwo w uczcie eucharystycznej,
- wie, że pełne uczestnictwo w Eucharystii łączy się z przystąpieniem do Komunii Świętej,
- wyjaśnia, co to znaczy, że Jezus karmi nas swoim Ciałem,
- wie, że należy modlić się przed przyjęciem i po przyjęciu Komunii Świętej,

- wyjaśnia znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w tej części Mszy Świętej.

7. Przyjmujemy błogosławieństwo

Cele katechetyczne

- Ukazanie znaczenia błogosławieństwa w życiu człowieka.
- Zachęcenie do dawania świadectwa o Jezusie zmartwychwstałym w codziennym życiu.
- Przypomnienie prawdy, że Jezus daje nam siłę do dobrego postępowania.
- Wskazanie na błogosławieństwa, które znajdują się w centrum przepowiadania Jezusowego.
- Kształtowanie postaw, w których są realizowane treści związane z błogosławieństwami.

Treści

- Pan Jezus wzywa do dawania świadectwa.
- Przez kapłana Pan Jezus błogosławi swoim uczniom.
- Sytuacje z życia codziennego, kiedy udzielane jest błogosławieństwo.
- Wartości pomagające poprawnie kształtować międzyludzkie kontakty.
- Błogosławieństwo w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego.
- Dobrane piosenki religijne i pieśni liturgiczne sprzyjające interioryzacji powyższych treści.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest błogosławieństwo,
- wymienia sytuacje, w których otrzymuje błogosławieństwo od rodziców, opiekunów, dziadków,
- wyjaśnia, dlaczego Jezus posyła swoich uczniów do innych ludzi,
- wyjaśnia, co może zrobić chrześcijanin, aby realizować posłanie Jezusa,
- wskazuje, w jaki sposób dawać świadectwo i jak dzielić się wiarą w swoim otoczeniu,
- wyjaśnia znaczenie gestów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w obrzędach zakończenia Mszy Świętej.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Wprowadzając uczniów w rozumienie i współuczestniczenie w Eucharystii, trzeba wyakcentować jej centralne znaczenie dla stawania się i bycia chrześcijaninem. Rozwijanie przez katechizowanych w sobie godności dzieci Bożych i przyjaźni z Chrystusem jest procesem nie tylko indywidualnym, wyznaczającym poszczególnym osobom nowe odniesienie do Boga, lecz jednocześnie wydarzeniem społeczno-wspólnotowym. Stajemy się bowiem chrześcijanami w społeczności Lu-

du Bożego, którego najmniejszymi jednostkami eklezjalnymi są poszczególne wspólnoty gromadzące się przy ołtarzu Chrystusa na sprawowanie Eucharystii. Z niej bowiem jako ze źródła spływa na nas łaska i z największą skutecznością przez nią dokonuje się uświęcenie człowieka w Chrystusie i uwielbienie Boga, które jest celem wszystkich innych dzieł Kościoła (KL 10).

Katechizowane w środowisku szkolnym dzieci przynależą do określonej wspólnoty eklezjalnej, która regularnie – przede wszystkim w niedziele i święta – gromadzi się przy stole eucharystycznym. Umożliwiając im zatem stopniowe dochodzenie do zrozumienia i współudziału w Eucharystii, należy brać pod uwagę realizację niniejszego zadania w długoletnim procesie katechizacji oraz fakt, że mamy do czynienia z tajemnicą wiary w ścisłym tego słowa znaczeniu. W tej sytuacji, gdy treści wiary przerastają możliwości zrozumienia ich przez dziecko, obowiązuje zasada, iż przybliżymy je katechizowanym przynajmniej w takiej postaci, której na dalszych etapach wychowania w wierze nie trzeba będzie odwoływać przez wprowadzanie niczym nieuzasadnionych poprawek.

Obydwa cele wychowania do uczestnictwa we Mszy Świętej, mianowicie zrozumienie i współudział, są ze sobą nierozzerwalnie związane i warunkują się wzajemnie. Ten związek implikuje rozwiązania metodyczne, w których będzie preferowane uczenie się przez działanie. Tego rodzaju nauczanie dokonuje się, między innymi, w ramach dziecięcych nabożeństw katechetyczno-liturgicznych, w których mogą znaleźć zastosowanie inscenizacja, udratyzowane opowiadanie, medytacja i opowiadanie treści obrazu, znaku lub przedmiotu, wspólny śpiew czy muzykowanie itp.

KORELACJA NAUCZANIA RELIGII Z EDUKACJĄ Wczesnoszkolną

Klasa I

- Edukacja polonistyczna: Umiejętność słuchania i zrozumienia wypowiedzi innych osób; komunikowania spostrzeżeń, potrzeb, odczuć; zadawania pytań i odpowiada na pytania innych osób; dostosowania tonu głosu do sytuacji, rozmowy na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym; pisanie prostych, krótkich zdań; słuchania w skupieniu czytanych utworów; uczestnictwo w zabawie teatralnej.
- Edukacja muzyczna: Śpiew piosenek; słuchanie muzyki; wyrażanie doznań werbalnych i niewerbalnych.
- Edukacja plastyczna: Ilustrowanie scen i sytuacji wybranymi technikami plastycznymi; umiejętność korzystania z narzędzi multimedialnych.
- Edukacja społeczna: Kontakty z rówieśnikami i dorosłymi; pomoc potrzebującym; rodzina – relacje w rodzinie, budowanie więzi w rodzinie, prawa i obowiązki w rodzinie; symbole narodowe.
- Język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny: Słownictwo religijne i modlitwy.

Klasa II i III

- Edukacja polonistyczna: Umiejętność: słuchania wypowiedzi i korzystania z przekazywanych informacji; czytania i rozumienia tekstów oraz wyciągania z nich wniosków; czytania tekstów i recytowania wierszy; tworzenia wypowiedzi, krótkich opowiadań i opisu; dobierania właściwych form komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych; uczestniczenia w rozmowach; stosowania formuł grzecznościowych.
- Edukacja muzyczna: Śpiew w zespole piosenki ze słuchu; aktywne słuchanie muzyki i określanie jej cech.
- Edukacja plastyczna: Przekazy medialne i zastosowanie ich wytworów w działalności twórczej; upowszechnianie kultury w środowisku szkolnym; dziedziny działalności twórczej człowieka; wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do dziedzictwa kultury.
- Edukacja społeczna: Pomoc potrzebującym; rodzina i jej tradycje; prawa i obowiązki w rodzinie; szacunek do drugiego człowieka; relacje z dorosłymi i rówieśnikami, praca i wypoczynek; tolerancja, prawdomówność, sprawiedliwość; uczestnictwo w życiu środowiska lokalnego; symbole narodowe i najważniejsze wydarzenia historyczne; tradycje i historia regionu.
- Język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny: Słownictwo religijne i modlitwy.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

1. Rodzice są pierwszymi wychowawcami, a rodzina chrześcijańska powinna odzwierciedlać różne aspekty i funkcje życia całego Kościoła. Aby dobrze przygotować rodziców do podejmowania tych zadań względem dzieci, należy przewidzieć systematyczną współpracę katechety z rodzicami. Formy jej zależne będą od miejscowych tradycji oraz warunków szkolnych. W pracy tej należy również uwzględnić rolę dziadków i innych członków rodziny dziecka.

2. Poprzez spotkania katechetyczne należy dążyć do stworzenia katechezy rodzinnej, bez której trudno mówić o pełnym przygotowaniu do życia chrześcijańskiego. W sytuacji rodzin niepełnych (rozwód, separacja, związek niesakramentalny) należy dyskretnie zachęcać oraz ukazywać możliwości rozwijania życia religijnego. Należy brać pod uwagę fakt odchodzenia niekiedy całych rodzin od praktyki niedzielnej Eucharystii.

3. Czasem szczególnie sprzyjającym współpracy trzech środowisk (szkoły, rodziny, parafii) jest okres przygotowania do pierwszego pełnego uczestnictwa we Mszy Świętej (I spowiedź i I Komunia Święta w klasie III), obejmujący cały etap edukacyjny, zwłaszcza czas II i III klasy.

4. Spotkania z rodzicami winny wpisywać się w całokształt działań katechetycznych, a nie tylko pedagogizujących. Powinny być prowadzone w formie warsztatów, dialogu i wspólnej pracy. Dlatego należy je organizować dla rodziców jednej klasy, a przynajmniej jednego poziomu wiekowego. Podczas comiesięcznych spotkań z rodzicami dzieci klasy II i III należy dążyć do pogłębienia wiary przez odpowiednio dobraną tematykę (wiara i jej wyznawanie, znaki wiary, grzech i nawrócenie, zgromadzenie eucharystyczne i udział w nim, przeżywanie codzienne chrześcijaństwa) oraz przeżywanie Mszy Świętych inicjacyjnych.

5. Spotkania takie należy organizować na terenie szkoły lub parafii, zawsze w porozumieniu z władzami szkolnymi i proboszczem.

Tematyka spotkań z rodzicami

Klasa I:

- Czym jest nauka religii?
- Rozmowa z dzieckiem na tematy religijne.
- Nauka modlitwy w rodzinie.
- Bliskość i obecność Boga wśród nas i w naszym życiu.
- Pismo Święte – słowo Boga do człowieka.
- Wyznawanie wiary.
- Świętowanie wiary w rodzinie.
- Świętowanie wiary we wspólnocie Kościoła.

Klasa II:

- Wydarzenia zbawcze w roku liturgicznym.
- Pielęgnowanie tradycji rodzinnych i religijnych w roku liturgicznym.
- Wiara źródłem ludzkiej życzliwości, pogody ducha, radości.
- Doświadczenie Bożego miłosierdzia w naszym życiu.
- Nawrócenie w życiu człowieka.
- Okazywanie miłości Bogu i ludziom.
- Zaangażowanie w życie wspólnoty Kościoła.
- Systematyczny, świadomy i czynny udział we Mszy Świętej.

Klasa III:

- Wpływ atmosfery domu rodzinnego na przygotowanie się dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej.
- Modlitwa różańcowa w rodzinie.
- Powołanie do świętości.
- Symbole przynależności do Chrystusa i Kościoła.
- Obecność Chrystusa w Eucharystii.
- Jak pomóc dziecku przygotować się do sakramentu pokuty i pojednania?
- Pierwsza Komunia Święta – świętem dziecka; świętem rodziny.
- Pielęgnowanie przyjaźni z Bogiem.

Parafia

1. Pośrednie przygotowanie do sakramentów pokuty i Eucharystii dokonuje się podczas nauczania religii w szkole. Wprowadzenie zaś bezpośrednio w misterium tych sakramentów winno dokonać się w parafii miejsca zamieszkania ucznia. Tam również powinna mieć miejsce troska o uświęcenie, o pogłębienie życia eucharystycznego po I Komunii Świętej.
2. W tym celu, uwzględniając tradycje diecezji i miejscowe warunki, należy organizować spotkania pastoralne o charakterze skrutyńców: Mszy Świętych inicjacyjnych, nabożeństw związanych w przekazaniem znaków religijnych.
3. Szczególnie ważne jest angażowanie całych rodzin w formację pastoralno-liturgiczną dzieci (włączanie się w przygotowanie liturgii, celebrowanie obrzędów, zaangażowanie się dzieci w grupy liturgiczne: ministranci, bielanki). Rodzice, realizując swe posłannictwo *pierwszych katechetów*, winni aktywnie włączać się w działania podejmowane przez parafię.

Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii

Klasa I

- Z Bogiem rozpoczynamy nowy rok szkolny i katechetyczny.
- Podczas chrztu zostaliśmy przyjęci do grona przyjaciół Jezusa.
- Dziękujemy Bogu za rodziców proszących dla nas o wiarę.
- Wyznajemy wiarę w Boga.
- Boga nazywamy naszym Ojcem.
- Bogu dziękujemy za Jezusa.
- Dajemy świadectwo o Bogu.
- Oddajemy cześć Bogu razem z Matką Jezusa (nabożeństwo majowe).

Klasa II

- Z Bogiem rozpoczynamy nowy rok szkolny i katechetyczny.
- W tajemnicach różańca poznajemy życie Jezusa i Maryi (nabożeństwo różańcowe).
- Święci proszą Boga za nami.
- W Jezusie doznajemy dobroci Boga.
- Dobremu Bogu powierzam swoje radości i kłopoty.
- Przepraszam Boga za popełnione zło.
- Przyjaciele Jezusa oddają cześć Maryi (nabożeństwo majowe).
- Oddajemy cześć Najświętszemu Sercu Pana Jezusa (nabożeństwo czerwcowe).

Klasa III

- Rozpoczynamy przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej.
- Razem z Maryją przygotowujemy się do pierwszego spotkania z Jezusem w spowiedzi i Komunii Świętej (poświęcenie różańców).
- Święci wzorem do naśladowania.

- Medalik symbolem naszej wiary (poświęcenie medalików).
- Książeczka do modlitwy naszym modlitewnikiem na drogę życia (poświęcenie książeczek do modlitwy).
- Jezus światłem naszego życia.
- Krzyż znakiem miłości Boga do człowieka (nabożeństwo drogi krzyżowej).
- Przepraszamy Boga i bliźnich (nabożeństwo pokutne).

POZNAJĘ BOGA I W NIEGO WIERZĘ

Katecheza mistagogiczna

**Program nauczania religii dla klas IV-VI szkoły podstawowej
Numer programu AZ-2-01/10**

Program przeznaczony do nauczania religii uczniów, którzy przeżyli już czas chrześcijańskiej inicjacji w katechizacji szkolnej i parafialnej, zakłada, że dzieci znają i doświadczają prawdy o Bogu, który wzywa do życia w jedności z Nim i miłości oraz przebacza wszystkie grzechy. Ważnym momentem w ich życiu było spotkanie z Chrystusem w sakramencie pokuty i pojednania, a przede wszystkim pełne uczestnictwo w Eucharystii.

Obecnie rodzi się nowe pytanie: jakie mają być dalsze ich losy w kontaktach z Bogiem i ludźmi? Co powinno stać się z nimi podczas następnych trzech lat wychowania chrześcijańskiego w domu, w szkole i w parafii? W jaki sposób powinni odpowiedzieć Bogu na Jego wezwanie?

Program nauczania religii w szkole podejmuje dalsze wysiłki umożliwiające rozwijanie więzów z Bogiem i Jezusem Chrystusem poprzez coraz bardziej świadome korzystanie z sakramentów pokuty i Eucharystii oraz wprowadza ucznia w historię zbawienia. Program zakłada ponadto stopniowe doskonalenie umiejętności ucznia: modlitwy, wyznawania wiary, zachowywania wymagań Jezusa Chrystusa, udziału w liturgii, współdziałania w aktywnym budowaniu i rozwoju Kościoła.

Program przyjmuje strukturę egzystencjalną. Przy jej pomocy ma ułatwić katechizowanym nabywanie umiejętności religijnego wyjaśniania w świetle słowa Bożego spraw własnego życia; kształtować postawy, które mają realizować w życiu prawdy chrześcijańskie. Działania te skupiają się na wartościach dziecka szczególnie bliskich w przeżywanym etapie rozwoju. Stopniowo poznając wybrane wydarzenia z historii zbawienia i odkrywając miłość Boga, misję zbawczą Jezusa Chrystusa i rozwój Kościoła, uczeń odnajduje poszczególne doświadczenia biblijne i eklezjalne w liturgii Kościoła, a przykłady świadków wiary w Starym i Nowym Testamencie, a przede wszystkim życie, nauczanie, działalność, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa zachęcają i motywują go do umacniania relacji z Bogiem oraz podejmowania stałej formacji chrześcijańskiej. Zakłada się, że cele te mogą zostać zrealizowane przy współdziałaniu szkoły, parafii i rodziny katechizowanych. Program szkolny musi zatem być dopełniony i korespondować z systematycznymi działaniami katechetycznymi w parafii.

Ideę przewodnią programu określa tytuł: „Poznaję Boga i w Niego wierzę”. Program poszczególnych roczników koncentruje się wokół następujących haseł:

- Klasa IV – *Jestem chrześcijaninem;*
- Klasa V – *Wierzę w Boga;*
- Klasa VI – *Wierzę w Kościół.*

Cele katechetyczne - wymagania ogólne

I. Odbiór, analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym. Uczeń rozwija sprawność uważnego słuchania Pisma Świętego, katechizmu i innych tekstów, umiejętność rozumienia znaczeń słownictwa religijnego; rozwija umiejętność poszukiwania interesujących go wiadomości, a także ich porządkowania oraz poznawania dzieł sztuki religijnej; poznaje teksty biblijne i inne teksty religijne niezbędne dla tego etapu rozwoju religijnego; uczy się je odbierać świadomie i refleksyjnie; rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami religii; poznaje specyfikę sposobów wypowiedzi o charakterze religijnym; w kontakcie z tekstami biblijnymi i innymi tekstami religijnymi kształtuje chrześcijańską hierarchię wartości, swoją wrażliwość, gust estetyczny, poczucie własnej tożsamości ucznia Chrystusa i postawę miłości Kościoła i Ojczyzny.

II. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń rozwija umiejętność wypowiadania się w mowie i w piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami biblijnymi i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami; dba o poprawność wypowiedzi własnych, a ich formę kształtuje odpowiednio do celu wypowiedzi.

III. Zainteresowanie problematyką kościelną. Uczeń zadaje pytania, *dlaczego jest tak, jak jest?* i *czy mogłoby być inaczej?* w odniesieniu do obecności Kościoła w świecie oraz próbuje odpowiedzieć na zadane pytania.

IV. Zaciekawienie otaczającym światem i praktyczne wykorzystanie wiedzy religijnej. Uczeń stawia pytania dotyczące zjawisk zachodzących w jego najbliższym otoczeniu i w społeczności świeckiej i kościelnej, prezentuje postawę badawczą w poznawaniu relacji: Kościół – świat przez poszukiwanie odpowiedzi na pytania: *dlaczego?, jak jest?, co się stanie, gdy?*; rozpoznaje podstawowe sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu oraz podejmuje działania zwiększające bezpieczeństwo własne i innych, świadomie działa na rzecz ochrony zdrowia własnego i szacunku dla zdrowia innych; mając świadomość, że świat został stworzony przez Boga, szanuje przyrodę i dorobek kulturowy społeczności.

V. Postawa moralna. Uczeń prezentuje refleksyjną postawę wobec człowieka, jego natury, powinności moralnych oraz wobec różnych sytuacji życiowych; rozpoznaje swoje obowiązki wobec najbliższego otoczenia, rodziny i szkoły; rozpoznaje podstawowe wartości i dokonuje właściwej ich hierarchizacji; wyraża opinie i wartościuje zjawiska społeczno-religijne na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

JESTEM CHRZEŚCIJANINEM

Program nauczania religii w kl. IV zakłada kontynuację i dopełnienie dotychczasowej formacji religijno-moralnej uczniów po zakończeniu szkolnego cyklu edukacji wczesnoszkolnej i przyjęciu I Komunii Świętej.

Odnosząc się do doświadczeń religijnych, jakie posiadają dzieci w związku z możliwością pełnego uczestniczenia w Eucharystii i odpowiadających im wartości ogólnoludzkich, lekcja religii ma pomóc wychowankom w pogłębieniu nawiązanej w ubiegłym roku pełnej przyjaźni z Chrystusem poprzez praktykowanie modlitwy i I piątków miesiąca, pełny i czynny udział we Mszy Świętej, udział w wydarzeniach roku liturgicznego oraz budowanie i umacnianie wspólnoty Kościoła (dział 1). Wychodząc od konieczności przyjaźni z Chrystusem, uświadamiamy, że z tym wiąże się potrzeba poznawania Boga na różne sposoby objawiającego się człowiekowi (dział 2), odkrywania wiary (dział 3), dawania odpowiedzi na wezwanie Boga zawarte w Piśmie Świętym poprzez postawę miłości względem Boga i ludzi (dział 4) oraz konsekwentnego podążania z Jezusem do Boga Ojca (dział 5).

1. Żyję w przyjaźni z Jezusem

Cele katechetyczne

- Odkrywanie wartości przyjaźni i wspólnoty.
- Ukazanie sposobów i konieczności pielęgnowania przyjaźni z Jezusem.
- Kształtowanie umiejętności świadomego, systematycznego, pełnego i czynnego udziału w Eucharystii oraz w wydarzeniach roku liturgicznego.
- Rozwijanie motywów do praktykowania codziennej modlitwy oraz do regularnego korzystania z sakramentu pokuty i pojednania.
- Kształtowanie postawy apostoelskiej i ewangelizacyjnej.

Treści

- Nowy rok katechetyczny jako czas pogłębienia przyjaźni z Jezusem oraz poszukiwania własnego miejsca we wspólnocie Kościoła i w świecie.
- Sens i wartość przyjaźni z Jezusem. Przykazanie miłości fundamentem przyjaźni.
- Pierwsze piątki miesiąca. Msza Święta spotykaniem się z Jezusem, który nas umacnia swoim Słowem i Ciałem. Modlitwa pogłębieniem przyjaźni i więzi z Bogiem.

Wymagania

Uczeń:

- rozumie sens i wartość przyjaźni z Jezusem,
- wymienia i omawia sposoby umacniania przyjaźni z Jezusem,
- wyjaśnia, dlaczego przykazanie miłości jest fundamentem przyjaźni,

- wyjaśnia zależność roku liturgicznego od historii zbawienia,
- wyjaśnia istotę pierwszych piątków miesiąca,
- wyjaśnia, dlaczego modlitwa jest podstawą życia chrześcijańskiego,
- wyjaśnia, dlaczego powinien często korzystać z sakramentu pokuty i pojednania,
- wyjaśnia, na czym polega pełny i czynny udział we Mszy Świętej,
- określa, jak może przyczynić się do tworzenia wspólnoty,
- wskazuje, jak można wyrazić wdzięczność Jezusowi za dzieło zbawienia i nieustanną Jego obecność w liturgii roku liturgicznego,
- wskazuje, jak może planować swoje życie w przyjaźni z Jezusem, wskazując na znaczenie modlitwy, liturgii i sakramentów.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości: przyjaźń, wspólnota, wierność; umiejętność prezentowania własnego zdania i uzasadniania go; przykłady bohaterów lektur szukających prawdziwej przyjaźni.
- Historia i społeczeństwo: Postawa wobec innych, postawy prospołeczne, aspołeczne; wzorce osobowe.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Wspólnota rodzinna, przekaz wartości w rodzinie, więź rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia.

2. Poznaję Boga

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o Bogu jako Stworzycielu i Zbawicielu człowieka.
- Poznanie różnych sposobów objawiania się Boga człowiekowi.
- Nabywanie umiejętności korzystania z Pisma Świętego.
- Motywowanie do poznawania różnych tekstów biblijnych i ich przesłania oraz do poznawania nauczania Kościoła.
- Kształtowanie umiejętności dawania odpowiedzi na wezwanie Boga zawarte w Piśmie Świętym.

Treści

- Odkrywanie tajemnic świata jako śladów Boga wychodzącego ku ludziom; znaki niewidzialnego Boga w widzialnym świecie.
- Jedność Boga z ludźmi jako odwieczny plan Stwórcy; zbawienie jako potwierdzenie Bożego planu miłości. Sposoby odnawiania i podtrzymywania jedności z Bogiem.
- Jeden Bóg i wiele sposobów objawiania się człowiekowi – Bóg daje się poznać przez stworzony świat i swoje Słowo; najpełniejsze objawienie Boga w Chrystusie; obecność Boga działającego w Kościele.

- Pismo Święte natchnionym źródłem odkrywania tajemnicy Boga i księgą miłości Boga do człowieka. Jedność Starego i Nowego Testamentu; Bóg przemawia do swego ludu w liturgii.
- Ewangelia Dobrą Nowiną o zbawieniu w Jezusie Chrystusie powierzona wiernym wszystkich czasów; aktualne odczytywanie nauki Chrystusa w liturgii Słowa.
- Postawa dziękczynienia za Boże Objawienie wyrażana w modlitwie i uczynkach; gotowości pogłębiania znajomości prawdy o Bogu; odnajdywanie ziaren Słowa w literaturze i kulturze.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia: „objawienie”, „objawienie Boże”, „natchnienie biblijne”, „Stary Testament”, „Nowy Testament”, „Ewangelia”,
- opisuje sposoby objawiania się Boga człowiekowi,
- podaje podstawowe zasady korzystania z Pisma Świętego,
- podaje nazwy wybranych ksiąg Pisma Świętego i ich autorów,
- wyjaśnia, dlaczego Ewangelia jest Dobrą Nowiną o zbawieniu w Jezusie,
- wyjaśnia, dlaczego Pismo Święte jest nazywane księgą miłości Boga do człowieka,
- wskazuje moment, kiedy w liturgii Mszy Świętej czytany jest fragment Starego, a kiedy Nowego Testamentu,
- odnajduje i interpretuje wybrane perykopy biblijne,
- formułuje modlitwę wdzięczności za słowa i miłość Boga, którą odnajduje w Piśmie Świętym,
- wskazuje, dlaczego chrześcijanin powinien poznawać Objawienie Boże i nauczanie Kościoła,
- wskazuje na związek Biblii z życiem narodu i kultury chrześcijańskiej.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Umiejętności czytania tekstów głośno i cicho; określania tematu i głównej myśli tekstu; identyfikowania nadawcy i odbiorcy wypowiedzi; rozpoznawania form gatunkowych; odróżniania zawartych w tekście informacji ważnych od informacji drugorzędnych; wyszukiwania w tekście informacji wyrażonych wprost i pośrednio; rozumienia dosłownego i przenośnego znaczenia wyrazów w wypowiedzi; wyciąganie wniosków wynikających z przesłanek zawartych w tekście. Korzystanie z informacji zawartych w encyklopedii, słownikach. Interpretacja tekstu, formułowanie pytań do tekstu. Terminy: bohater, wątek, opowiadanie, poezja, narrator, przenośnia.
- Plastyka: Wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury inspirowane Biblią.

3. Pytam, w co wierzę

Cele katechetyczne

- Ukazywanie wiary w Boga jako fundamentu życia człowieka.
- Kształtowanie wiary w działanie Boga w ludzkiej historii.
- Kształtowanie i uzasadnianie potrzeby rozwijania w sobie wiary.

Treści

- Pytania dotyczące religii wyrazem potrzeby poznawania Boga działającego w życiu każdego człowieka.
- Wiara jako dar Bożej łaski. Zadania chrześcijanina wobec Boga i wspólnoty wierzących wynikające z przyjęcia tego daru. Symbole wiary potwierdzeniem udziału człowieka w Bożych obietnicach realizowanych w Kościele.
- Przymioty Boga. Wszechmoc i mądrość Boża odpowiedzią na ludzkie słabości. Bóg miłosierny i sprawiedliwy działa na rzecz człowieka. Modlitwa i sakramenty doświadczeniem Bożej Świątości.
- Obecność Boga w ludzkiej historii i Nowego Przymierza oraz jej znaki źródłem wiary w Bożą Opatrzność dla dzisiejszego chrześcijanina.

Wymagania

Uczeń:

- rozumie potrzebę poznawania wiary,
- wyjaśnia, dlaczego wiara jest darem i zadaniem dla chrześcijanina,
- rozumie wyznanie wiary,
- charakteryzuje przymioty Boga w świetle wiary,
- wyjaśnia istotę wiary religijnej na przykładzie postaci biblijnych,
- wskazuje, w jaki sposób może poznawać, rozwijać i umacniać swoją wiarę.

Korelacja z edukacją szkolną

- Historia i społeczeństwo: Postawa sprawiedliwości.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

4. Uczę się kochać Pana Boga i ludzi

Cele katechetyczne

- Pogłębianie znajomości przykazania miłości i *Dekalogu*.
- Zapoznanie z istotą i wartością uczynków miłosierdzia.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności na wezwanie Boże i posłuszeństwa Jego woli.
- Kształtowanie umiejętności dawania odpowiedzi na miłość Boga.
- Kształtowanie postawy miłości Boga i ludzi na wzór Jezusa.

Treści

- Przykazania Boże fundamentem właściwych relacji z Bogiem i ludźmi. Bóg swą łaską pomaga człowiekowi w realizacji *Dekalogu* przez modlitwę i sakramenty.
- Przykazanie miłości podstawą wypełnienia zobowiązań wobec Boga, innych ludzi i samego siebie. Eucharystia uczta miłości i uczestnictwem w najdoskonalszym wypełnieniu przykazania miłości przez Jezusa.
- Wypełnianie przykazań Bożych wyrazem zaufania, posłuszeństwa i miłości ludzi w historii zbawienia i dziś.
- Miłość bliźnich konsekwencją miłości Boga. Realizacja Chrystusowej nauki poprzez uczynki miłosierne wobec członków wspólnoty Kościoła, rodziny, szkoły i społeczeństwa.

Wymagania

Uczeń:

- wie, że przestrzeganie przykazań jest odpowiedzią na troskę i miłość Boga,
- rozumie, że realizacja przykazań jest wyrazem wiary i posłuszeństwa Bogu,
- wyjaśnia, dlaczego przykazania Boże są wyrazem troski o człowieka,
- wyjaśnia podział *Dekalogu* na dwie części,
- wyjaśnia, dlaczego miłość Boga jest najwyższą wartością w życiu człowieka,
- wyjaśnia znaczenie uczynków miłosiernych w codziennym życiu,
- wskazuje, jak zastosować wskazania prawa Bożego w konkretnych sytuacjach życiowych,
- uzasadnia, dlaczego przykazania są drogowskazami w naszej wędrówce do nieba,
- podaje przykłady realizacji uczynków miłosiernych,
- hierarchizuje wartości.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości i wartościowanie.
- Historia i społeczeństwo: Przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny, obywatelom; odpowiedzialność.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Przekaz wartości, istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia; odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

5. Z Jezusem Chrystusem jestem w drodze do Boga Ojca

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w tajemnicę Opatrzności Bożej.
- Odkrywanie prawdy, że życie człowieka jest drogą prowadzącą do zbawienia.
- Ukazanie Eucharystii jako pokarmu na życie wieczne.
- Pogłębienie prawdy, że Chrystus jest przewodnikiem w drodze do Boga Ojca.
- Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych.
- Kształtowanie postawy wdzięczności, zaufania i zawierzenia.

Treści

- Biblijne znaki Opatrzności Bożej potwierdzeniem troski Boga o człowieka i źródłem nadziei. Modlitwa chrześcijanina wyrazem wiary w Bożą Opatrzność.
- Jezus Chrystus Drogą, Prawdą i Życiem. Nauka i naśladowanie Jezusa pomocą w drodze do Boga. Życie sakramentalne potwierdzeniem wiary w Chrystusowe zbawienie.
- Eucharystia obietnicą życia wiecznego – udział w Eucharystii pomocą w realizacji obowiązków i osiągnięciem świętości na co dzień.
- Trudności w drodze do Boga Ojca i ich sposoby pokonywania we współpracy z łaską Bożą.
- Słowo Boże jako odpowiedź na ludzkie pytania i pomoc w kształtowaniu ludzkiego życia.
- Modlitwa chrześcijańska wyrazem wiary i nadziei w pełną miłości obecność Boga w życiu ludzi.
- Odpowiedzialność za własny rozwój obowiązkiem chrześcijanina. Słowo Boże i sakramenty pomocą w realizacji tego zadania.

Wymagania

Uczeń:

- wie, że Opatrzność Boża czuwa nad każdym człowiekiem,
- wyjaśnia, dlaczego życie ludzkie jest pielgrzymką na drodze do Boga Ojca,
- wie, że Chrystus jest przewodnikiem w drodze do Boga Ojca,
- wyjaśnia, dlaczego Chrystus jest dla nas Drogą, Prawdą i Życiem,
- wyjaśnia, dlaczego Eucharystia jest źródłem siły w przeżywaniu po chrześcijańsku swojego życia,
- podaje przykłady działania Opatrzności Bożej,
- wyjaśnia, dlaczego z Jezusem łatwiej przewycięzać trudności,
- wskazuje właściwą drogę postępowania wobec trudności i przeciwności, które pojawiają się w życiu człowieka,
- ukazuje aktualność wydarzeń biblijnych w świetle współczesnych wyzwań życiowych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Historia i społeczeństwo: Przykłady konfliktów między ludźmi i sposoby ich rozwiązywania.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

WSKAZANIA DO REALIZACJA PROGRAMU

Kontynuując i dopełniając dotychczasową formację religijno-moralną po zakończeniu szkolnego cyklu edukacji wczesnoszkolnej i przyjęciu I Komunii Świętej, należy zwracać uwagę na pielęgnowanie przyjaźni z Jezusem przez modlitwę, sa-

kramenty i liturgię. Wymiar biblijno-teologiczny nauczania religii w klasie IV jest bardzo silnie związany z wymiarem egzystencjalnym. Wprowadzenie w wiarę powinno prowadzić do kształtowania postaw inspirowanych poznanymi prawdami w życiu indywidualnym i wspólnotowym. Naczelną zasadą porządkującą cały materiał jest motyw bycia chrześcijaninem oraz realizowania w codziennym życiu zadań z tym związanych.

Nauczanie religii powinno realizować zapotrzebowanie na pogłębianie wiedzy religijnej i jej systematyzację. Należy podejmować działania zmierzające do poznawania Boga, odkrywania wartości wiary, dawania odpowiedzi Bogu na Jego miłość, podążania śladami Jezusa i pozostawania z Nim w ścisłej relacji. Pomocne w spełnieniu tych zadań są zarówno metody podające, jak i poszukujące. Zwiększeniu ich skuteczności sprzyja połączenie z metodami pracy z obrazem, środkami multimedialnymi oraz zastosowanie inscenizacji, dramy, wspólny śpiew. Ważne jest aktywizowanie przez urozmaicone treści nauczania i różnorodność stosowanych metod. Założenia programowe, kładąc nacisk na element biblijny, wymagają podjęcia szczególnie metod biblijnych, które będą uzdalniały do umiejętnego korzystania z tekstów biblijnych, pracy z tekstem oraz metod poglądowych. Nie można też zapominać o wykorzystaniu metod liturgicznych.

WIERZĘ W BOGA

Program klasy V stanowi pomoc w odkrywaniu Bożej obecności, Bożej mocy i Bożego działania na przykładzie postaci i wydarzeń zarówno Starego, jak i Nowego Testamentu. Ułatwia to katechizowanemu poznawanie prawd wiary i jej wyznawanie.

Program ukazuje Boga Ojca, który kocha człowieka (dział 1). On powołuje do istnienia świat i człowieka. Z problematyki dzieła stworzenia zostają odczytane wezwania dla kształtowania własnej osobowości przygotowując do okresu dojrzewania oraz podejmowania zagadnień ekologii. Przybliżenie istnienia zła, grzechu, smutku i cierpienia w świecie i życiu człowieka służy nie tyle zwróceniu uwagi na sam fakt ich istnienia, co odnajdywanie ich przyczyn i wskazanie możliwości walki z nimi. Kolejnym krokiem jest odkrywanie Boga, który opiekuje się ludźmi (dział 2). Potwierdzeniem nieustającej miłości Boga jest zawarcie przymierza z człowiekiem, które domaga się wiary i wierności z jego strony. Bóg nawiązujący przymierze jako wyraz miłości, obdarowujący łaską i szczęściem, stawia jednak wymagania w postaci Dekalogu jako wyraz troski i miłości, prowadzi naród wybrany, dochowując wierności (dział 3). Bóg najpełniej objawia swoją miłość do człowieka w przyjściu na świat Jezusa Chrystusa (dział 4), przez którego naucza (dział 5) i ukazuje swoją zbawczą moc (dział 6).

Wprowadzone postaci biblijne i wydarzenia z ich życia pełnią rolę wzorców osobowych: postaw wiary i moralności, stanowiących drogowskazy dla poszukiwań wzorów dla własnego życia ucznia. Należy je naśladować i z ich wyborami się identyfikować w pracy nad własnym charakterem. Ułatwia to katechizowanym świadome wejście w przymierze z Bogiem i pozwala im odpowiedzieć na Jego wezwanie życiem w świetle wiary.

1. Bóg kocha ludzi

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o Bogu – Stwórcy świata, aniołów i ludzi.
- Odkrywanie godności człowieka stworzonego przez Boga i zaproszonego przez Boga do współpracy.
- Pogłębienie prawdy, że Bóg kocha każdego człowieka i wyzwala go z grzechu.
- Poznanie biblijnego i teologicznego ujęcia wspólnoty życia z Bogiem.
- Kształtowanie postawy wdzięczności Bogu za Jego miłość.
- Wychowanie do chrześcijańskiego spojrzenia na świat materialny, życie i płęć.
- Uświadomienie godności dziecka Bożego.
- Formowanie postawy wobec własnej płciowości i płci odmiennej.
- Kształtowanie postawy i ducha pokuty oraz umiejętności przebaczenia.

Treści

- Dzieło stworzenia przejawem wielkości Boga i Jego miłości do ludzi. Szczególna godność człowieka – kobiety i mężczyzny – i jego powołanie do współpracy ze Stwórcą w przekazywaniu życia. Odpowiedzialność człowieka za dzieło stworzenia oraz za *nowe niebo i nową ziemię*.
- Nieposłuszeństwo pierwszych ludzi źródłem nieszczęścia człowieka. Miłość Stwórcy większa od ludzkich grzechów - Bóg zapowiada Zbawiciela, by *szukać i zbawić to, co zginęło*.
- Grzech zniszczeniem przyjaźni ludzi z Bogiem i między sobą (Kain i Abel, wieża Babel). Bóg wierny w swej miłości wychodzi ku ludziom i zawiera z nimi przymierze (Noe). Jedność ludzi z Bogiem w Nowym Przymierzu uobecniana w liturgii i sakramentach, szczególnie sakramentach chrztu, Eucharystii oraz pokuty i pojednania.

Wymagania

Uczeń:

- wymienia prawdy o początku świata zawarte w Księdze Rodzaju,
- wymienia prawdy o człowieku zawarte w Księdze Rodzaju,
- podaje istotę, przyczyny i skutki grzechu,
- wskazuje na istotę człowieczeństwa, różniącą człowieka od innych istot żyjących (godność),
- wymienia przejawy okazywania szacunku człowiekowi ze względu na jego godność,
- wymienia sposoby troski człowieka o dar przekazywania życia,
- wyjaśnia, w jaki sposób człowiek jest odpowiedzialny za siebie i świat,
- wyjaśnia znaczenie ludzkiej miłości w odniesieniu do poczęcia nowego życia,
- wyjaśnia tekst protoewaneglii,
- wyjaśnia przyczyny i sens biblijnego potopu,
- przedstawia propozycje powrotu wspólnoty do jedności,
- porównuje umowy między ludźmi z przymierzem z Bogiem,
- wyjaśnia, w jaki sposób Bóg wspomaga człowieka w walce ze złem.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości pozytywne i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).
- Przyroda: Szacunek do otaczającego świata; wpływ codziennych zachowań w domu, w szkole, w miejscu zabawy na stan środowiska; działania sprzyjające środowisku przyrodniczemu; przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na zdrowie człowieka; negatywny wpływ alkoholu, nikotyny i substancji psychoaktywnych na zdrowie człowieka.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Wiąż rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; szacunek do rodziców, dziadków; macierzyństwo i ojcostwo; podstawowa wiedza dotycząca budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka; ciąża, rozwój płodu, poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka

rodziny; różnice i podobieństwa między chłopcami i dziewczętami; identyfikacja z własną płcią; akceptacja i szacunek dla ciała; zmiany fizyczne i psychiczne okresu dojrzewania; zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju; higiena okresu dojrzewania; odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

2. Bóg opiekuje się ludźmi

Cele katechetyczne

- Poznanie przesłania biblijnego o Bogu opiekującym się swoim ludem.
- Pogłębienie prawdy o Bogu wiernym w wypełnianiu swoich obietnic.
- Budowanie postawy odpowiedzi na wezwanie Boże i posłuszeństwa Jego woli.
- Motywowanie na przykładzie bohaterów biblijnych do umacniania własnej relacji z Bogiem.
- Kształtowanie postawy wdzięczności, zaufania i zawierzenia Bogu.
- Doskonalenie umiejętności odczytywania wydarzeń biblijnych, symboli, znaków i postaw liturgicznych.
- Uzdalnianie do pracy nad własnym charakterem.

Treści

- Wiara w Boga i ufność Jego Słowu źródłem błogosławieństwa (Abraham, Jakub, Józef). Człowiek wierzący odpowiada na zaproszenie do życia we wspólnocie z Bogiem i ludźmi oraz wzrasta w wierze poszukując Bożych drogowskazów w codziennych sytuacjach.
- Bóg wierny swemu przymierzu troszczy się o zniewolony lud i prowadzi go ku wolności (życie narodu wybranego w niewoli egipskiej, Mojżesz, naród wybrany w drodze do Ziemi Obiecanej). Łaska Boża ratuje człowieka z niewoli grzechu; Chrystus Zmartwychwstały przez swe sakramenty prowadzi ku wolności i daje ludziom ocalenie.

Wymagania

Uczeń:

- podaje treść obietnicy danej Abrahamowi i wyjaśnia, w jaki sposób Bóg ją wypełnił,
- opisuje, czego uczy nas wiara Abrahama,
- uzasadnia, dlaczego Jakub jest wzorem oddania Bogu,
- wskazuje w historii Józefa „miejsca” Bożej opieki,
- opowiada o życiu rodzin izraelskich w niewoli egipskiej,
- wyjaśnia rolę Mojżesza w dziejach Izraela,
- porównuje paschę Izraelitów i Paschę chrześcijan,
- opisuje, w jaki sposób Bóg troszczył się o Izraelitów podczas wędrówki do Ziemi Obiecanej,
- wyjaśnia analogię między przejściem przez Morze Czerwone a chrztem świętym; manną na pustyni a Eucharystią, wodą ze skały a łaską Bożą, Ziemią Obiecaną a niebem,

- ocenia własne postępowanie w świetle wybranych przykładów bohaterów biblijnych,
- wyjaśnia, w jaki sposób chrześcijanin utrwała relację z Bogiem,
- wskazuje, dlaczego konieczne jest rozwijanie wiary.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się, analiza i interpretacja tekstów, wartości pozytywne i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).
- Historia i społeczeństwo: Przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania; przykłady konfliktów między ludźmi i proponowane sposoby ich rozwiązywania; formy walki o niepodległość; odrodzenie państwa polskiego.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Przewycięzanie trudnych sytuacji; przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie; odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

3. Bóg zawiera przymierze z ludźmi

Cele katechetyczne

- Zapoznanie z ideą przymierza i wierności Boga wobec człowieka.
- Doskonalenie umiejętności odczytywania Bożego wezwania zawartego w *Dekalogu*.
- Formowanie sumienia oraz odpowiedzialności chrześcijańskiej z położeniem akcentu na zadania ucznia w jego najbliższym środowisku życiowym: rodzina, grupa rówieśnicza, szkoła, parafia.

Treści

- Przymierze na Synaju wyrazem miłosiernej i wiernej miłości Boga do ludzi; Nowe Przymierze w Jezusie Chrystusie wypełnieniem Bożych obietnic i ratunkiem dla błądzącego człowieka.
- Wierność Bożym przykazaniom potwierdzeniem wiary w Boga i ufności w Jego troskę o ludzi.
- Bóg pozostaje wierny swemu przymierzemu mimo niewierności człowieka każdego czasu.
- Bóg pragnie zbawienia wszystkich ludzi i ofiaruje każdemu swa łaskę jako pomoc na drodze do świętości, realizowanej zgodnie z powołaniem i stanem człowieka.

Wymagania

Uczeń:

- podaje przymioty Boga, ujawniające się w wydarzeniu zawarcia przymierza,
- uzasadnia, że *Dekalog* jest wyrazem miłości i troski Boga o człowieka,
- ocenia własne postępowanie w świetle *Dekalogu*,

- wyjaśnia konieczność formacji własnego sumienia do zachowania przymierza z Bogiem,
- wyjaśnia analogię między węzem miedzianym na pustyni a krzyżem Chrystusa,
- wyjaśnia, dlaczego Bóg wzywa człowieka do świętości,
- wymienia przykłady dochowania wierności przymierzu z Bogiem,
- omawia Jezusowe znaki wierności Bogu,
- wskazuje, jak rozwijać postawę wierności złożonym obietnicom, czerpiąc wzór z wierności Boga,
- ukazuje, jak można odnieść prawdę o niewierności Izraelitów i Bożym przebaczeniu do życia ludzi,
- wskazuje, jak realizować wezwanie do świętości.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Bohaterowie lektur; wartości pozytywne i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).
- Historia i społeczeństwo: Sylwetki wielkich Polaków wiernych Bogu i Ojczyźnie; potrzeba wierności podstawowym zasadom społecznym; przykłady konfliktów między ludźmi sposoby ich rozwiązywania; symbole państwowe i religijne; problemy społeczne.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Więzy rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; konflikty i ich rozwiązywanie; wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca; odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

4. Bóg posyła Jezusa

Cele katechetyczne

- Zapoznanie z treścią obietnic mesjańskich.
- Poznanie ziemi Jezusa jako kontekstu Jego życia i działalności.
- Pogłębianie prawdy, że w Jezusie Chrystusie objawiła się miłość Boga i Jego oddanie się człowiekowi.
- Odkrywanie znaczenia Osoby Jezusa z Nazaretu, Jego życia i działalności dla dziejów ludzkości.
- Kształtowanie postawy oczekiwania i gotowości na spotkanie z Jezusem.
- Uświadomienie aktualizowania się zbawczych wydarzeń w liturgii roku kościelnego.

Treści

- Pełna miłości obecność Boga w historii zbawienia przygotowaniem ludzi na przyjęcie największego daru – Jezusa Chrystusa.
- Zapowiedzi prorockie odnoszące się do Mesjasza i ich miejsce w przeżywaniu roku liturgicznego; potrójne znaczenie Adwentu w życiu chrześcijanina.
- Przyjście Jezusa spełnieniem ludzkich oczekiwań i pragnień; konsekwencje obecności Emanuela – *Boga z nami* dla codzienności człowieka wierzącego.

- Jezus postacią historyczną - biblijne i pozabiblijne źródła wiedzy o Jezusie uzasadnieniem wiary w Zbawiciela.
- Jezus zapowiedzianym Mesjaszem - udział w celebrowaniu tajemnic wiary uzdolnieniem do współuczestniczenia w potrójnej misji Chrystusa.
- Jezus – Bóg i Człowiek posłany dla nas i naszego zbawienia; uniżenie Syna Bożego jako wywyższenie człowieka, którego życie sakramentalne jest drogą przebóstwienia.
- Jezus - sprawiedliwy Sługa będący wzorem posłuszeństwa i pokory w wypełnianiu obowiązków; umiłowany Syn, który posłusznie wypełnia posłannictwo i uczy całkowitego się poddania woli Ojca (Modlitwa Pańska); założyciel Królestwa Bożego, które nie jest z tego świata, ale już w tym świecie ma swój początek w sercach ludzi.
- Tajemnice życia Jezusa: Wcielenie – niezwykła godność ludzkiego życia w wymiarze cielesnym nadana przez fakt, iż *Słowo stało się Ciałem*; Święta Rodzina jako ideał życia z Bogiem i wzajemnych relacji dla rodzin chrześcijańskich; życie ukryte Jezusa szkołą pokory i cierpliwości w wypełnianiu codziennych obowiązków, pomagających *wzrastać w mądrości i łasce u Boga i ludzi*.
- Ziemia Zbawiciela miejscem uświęconym przez życie, Mękę, Śmierć i Zmartwychwstanie Jezusa.

Wymagania

Uczeń:

- wymienia przejawy miłości Boga w historii zbawienia,
- porządkuje wydarzenia Bożej interwencji w historii zbawienia,
- wymienia imiona proroków zapowiadających przyjście Mesjasza,
- zna prorocтва zapowiadające Mesjasza,
- wyjaśnia, na czym polega oczekiwanie na powtórne przyjście Chrystusa,
- opisuje położenie i ukształtowanie powierzchni Palestyny,
- opowiada o życiu codziennym w Palestynie za czasów Jezusa,
- wymienia źródła chrześcijańskie i pozachrześcijańskie o Jezusie,
- uzasadnia, że Jezus jest Bogiem i człowiekiem,
- opowiada o życiu Świętej Rodziny w Nazarecie,
- wyjaśnia, dlaczego Jezus jest sprawiedliwym Sługą, umiłowanym Synem Ojca,
- charakteryzuje świadectwa wiary o Jezusie Chrystusie,
- formułuje postawę nawrócenia na podstawie odkrycia prawdy o misji Jana Chrzciciela,
- wskazuje, jak rozwijać postawę służby na wzór Mesjasza Sługi Bożego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Korzystanie z informacji zawartych w encyklopedii, słownikach.
- Historia i społeczeństwo: Znajomość „małej Ojczyzny”; główne regiony Polski; mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce oraz ich kultura i tradycja; różne źródła historyczne.

- Wychowanie do życia w rodzinie: Szacunek wobec autorytetu, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie.

5. Bóg naucza przez Jezusa

Cele katechetyczne

- Poznanie nauczania Jezusa Chrystusa.
- Odczytywanie w nauczaniu Kościoła nauczania Jezusa.
- Odkrywanie świata wartości, płynących z ewangelicznych błogosławieństw.
- Odczytanie w nauczaniu Jezusa tajemnicy Boga oraz kierowanego do człowieka wezwania Bożego.
- Kształtowanie umiejętności interpretacji ludzkiego doświadczenia w świetle nauczania Chrystusa.
- Kształtowanie postawy osobistej odpowiedzi na miłość Bożą objawioną w Jezusie Chrystusie.
- Umacnianie relacji z Jezusem poprzez modlitwę, liturgię i sakramenty.
- Uzdalnianie do pracy nad własnym charakterem.
- Formowanie postawy osobistego świadectwa wiary.

Treści

- Nauka Jezusa o królestwie Bożym w przypowieściach wskazaniem dla rozwiązywania problemów i budowania królestwa w codziennych sytuacjach
- Idea Królestwa Bożego i jego prawo wzorem dla budowania własnej hierarchii wartości i relacji z Bogiem i ludźmi; życie sakramentalne pomocą w wypełnianiu prawa Królestwa Bożego.
- Interpretacja ludzkiego doświadczenia w świetle nauczania - Słowo Boże głoszone w liturgii drogowskazem do nieba; odpowiedź na Boże wezwanie modlitwą i czynem.
- Znaczenie słów Jezusa dla współczesnego chrześcijanina zachętą do podejmowania pracy nad własnym charakterem i walki z grzechem, korzystanie z sakramentów pokuty i pojednania i Eucharystii umocnieniem w wypełnianiu Chrystusowej nauki.
- Kazanie na Górze. Ponadczasowe wartości płynące z ewangelicznych błogosławieństw motywacją dla ich wyboru; przykłady świętych, którzy żyli według błogosławieństw.
- Żyć Ewangelią każdego dnia - w świetle Ewangelii zmienić życie; nauka Jezusa podstawą dla budowania relacji z Bogiem i ludźmi i funkcjonowania wspólnot - rodziny, Kościoła, szkoły, społeczeństwa.

Wymagania

Uczeń:

- rozumie, że warunkiem przynależności do Królestwa Bożego jest nawrócenie i wiara, przyjęcie Ewangelii,
- wymienia sposoby budowania i umacniania Królestwa Bożego,

- wyjaśnia znaczenie Królestwa Bożego jako najwyższej wartości w życiu człowieka,
- podaje przykłady realizowania zasad Królestwa Bożego w codziennym życiu,
- wyjaśnia prawdę o wewnętrznym dynamizmie Królestwa Bożego,
- podejmuje wezwanie do nawrócenia i korzystania z sakramentu pokuty i pojednania,
- wyjaśnia błogosławieństwa ewangeliczne jako drogowskazy na drodze do świętości,
- wskazuje na istotę wybranych przypowieści Jezusa i dokonuje ich aktualizacji,
- uzasadnia potrzebę dzielenia się Ewangelią z innymi ludźmi.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości i wartościowanie; przypowieść jako gatunek literacki.
- Historia i społeczeństwo: Zasady życia społecznego.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu; więź rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; konflikty i ich rozwiązywanie. Odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

6. Bóg działa przez Jezusa

Cele katechetyczne

- Poznanie ewangelicznego przekazu o cudach Jezusa.
- Ukazanie chrześcijańskiego sensu cierpienia.
- Pogłębienie prawdy o zbawczej śmierci Jezusa na krzyżu jako centralnego wydarzenia tajemnicy zbawienia.
- Kształtowanie postawy wiary w zbawczą moc i miłość Jezusa.
- Wdrażanie do chrześcijańskiego przeżywania codzienności, trudności życia, budowania nadziei.

Treści

- Jezus uzdrawia i odpuszcza grzechy objawiając swoją Boskość wobec potrzebujących ludzi; powierzenie słabości duszy i ciała Jezusowi w modlitwie i sakramentach pokuty i pojednania oraz namaszczenia chorych.
- Jezus rozmnaża chleb aby zaspokoić ludzki głód życia wiecznego – uczestnictwo w Eucharystii trwaniem w Jezusie i udziałem w Jego obietnicach; Eucharystia pokarmem dla ludzi spragnionych miłości.
- Jezus ucisza burzę na jeziorze – wiara w moc Jezusa ratunkiem dla człowieka pośród życiowych burz; zawierzenie Bożemu miłosierdziu pomocą dla świata.
- Jezus Panem życia – Zmartwychwstanie Jezusa i ewangeliczne opisy wskrzeszeń nadzieją na życie wieczne wierzących Chrystusowi; modlitewna pamięć o zmarłych obowiązkiem chrześcijanina.
- Jezus pomaga w codziennym życiu człowieka – zjednoczenie z Jezusem w modlitwie i Eucharystii pomocą wypełnianiu obowiązków i świadczeniu miłości wobec ludzi.

- Liturgiczne świętowanie Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa uobecnieniem zbawczego dzieła; celebrowanie tajemnic wiary jako fundament dla budowania królestwa Bożego na ziemi i gotowość na przyjście Jezusa w chwale.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia istotę uzdrowień dokonywanych przez Jezusa,
- uzasadnia związek rozmnożenia chleba z Eucharystią,
- wyjaśnia, na czym polega zdrowie duszy,
- wyjaśnia chrześcijański sens cierpienia w życiu człowieka,
- wymienia sposoby troski chrześcijanina o cierpiących,
- wyjaśnia zbawczy sens śmierci Chrystusa,
- wyjaśnia, dlaczego wiara jest warunkiem osiągnięcia życia wiecznego,
- rozumie konieczność modlitwy o wiarę,
- wskazuje, w jaki sposób może dawać świadectwo wiary w zbawczą moc i miłość Jezusa,
- wyjaśnia, dlaczego wspólnie z Jezusem łatwiej można przezwyciężyć trudności, cierpienie,
- wskazuje wydarzenia biblijne o męce śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa w liturgii.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości i wartościowanie; komunikacja werbalna i niewerbalna.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Przekaz wartości i tradycji w rodzinie; więź rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; pomoc potrzebującym; szacunek.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Wymiar biblijno-teologiczny programu klasy V związany jest z wydarzeniami, faktami, osobami Starego Testamentu oraz z osobą i posłannictwem Jezusa Chrystusa jako Tego, w którym Bóg Ojciec umiłował człowieka. Z wymiarem biblijno-teologicznym związany jest wymiar egzystencjalny podejmujący ważne na tym etapie rozwojowym poszukiwania miłości i dobra. Istnieje zapotrzebowanie na poznanie prawdy i zasad, według których można układać swoje życie. W życiu ucznia dokonuje się przechodzenie od moralności przyjmowanej od dorosłych do moralności z własnego przekonania, od heteronomicznej do autonomicznej. Pojawia się przy tym niepewność ocen moralnych. Działania edukacyjne winny sprzyjać budowaniu własnej postawy wobec Boga, dając poczucie bezpieczeństwa, jak i wyrażania własnych opinii.

Funkcja ewangelizacyjna katechezy jest realizowana poprzez przypominanie i wyjaśnianie wydarzeń biblijnych Starego Testamentu, będących zapowiedzią wydarzeń zbawczych, wyjaśnianie podstawowych prawd wiary, motywowanie ucznia do nawrócenia i zmiany życia wzorem bohaterów biblijnych oraz wskazy-

wanie wartości modlitwy, lektury Pisma Świętego, liturgii i sakramentów. Ponadto katecheza, prezentując sytuacje z Ewangelii, zmierza do obudzenia w katechizowanym zainteresowania osobą Jezusa Chrystusa, Jego nauką, działalnością i misją. Stopniowe poznawanie Jezusa prowadzi do odkrywania prawdy o Nim jako Bogu i Człowieku, umiłowania Go, kroczenia Jego śladami i pozostawania z Nim w stałej relacji. Nauczanie religii w klasie V pomaga w odczytywaniu i wyjaśnianiu wiary w Boga oraz jej aplikacji w życiu codziennym.

Uczeń w tym wieku łatwo identyfikuje się z bohaterami. Wychodząc naprzeciw tym zainteresowaniom, lekcja religii powinna dostarczać wzorce osobowe, przykłady konsekwencji życia wiarą. Postaci biblijne należy ukazać jako wzorce zawierzenia i odpowiedzi na Boże wezwanie. Przekazywane normy religijno-moralne winny być zawsze łączone z przekazywanym misterium i jako z niego wypływające, a akcent położony na stronie pozytywnej.

Zapotrzebowanie na pogłębienie wiedzy religijnej i jej systematyzację nauczanie religii winno realizować przez podawanie i pogłębianie wiadomości religijnych, zmierzać do ich systematyzacji, hierarchizacji, budzić zainteresowania problemami religijnymi, kształtować umiejętności. Pomocne w realizacji tych zadań okazują się zarówno metody podające, jak i poszukujące, motywujące. Służą one kształtowaniu umiejętności. Zwiększeniu ich skuteczności sprzyja połączenie z metodami pracy z obrazem, środkami audiowizualnymi, tym bardziej, że w pierwszej fazie ucznia charakteryzuje jeszcze myślenie konkretno-obrazowe. Tematyka roku wskazuje na metody biblijne, uzdalniające do umiejętnego korzystania z tekstów i ich interpretacji oraz odnajdywania własnych sytuacji, metody pracy z tekstem oraz metody problemowe. Podjęciu funkcji wtajemniczenia będą sprzyjały metody liturgiczne i medytacyjne. Ważne jest aktywizowanie uwagi przez urozmaicone treści nauczania i różnorodność stosowanych metod.

WIERZĘ W KOŚCIÓŁ

Celem programu dla kl. VI jest wprowadzenie w historię zbawienia realizującą się w życiu i działalności Kościoła jako działania Ducha Świętego, rozwijanie poczucia przynależności do niego, a także poznanie i odnajdywanie własnego miejsca, zadań w życiu rodziny, narodu, grupie koleżeńskiej, wspólnocie kościelnej.

Wychodząc od ukazania początków istnienia i tajemnicy Kościoła (dział 1), program kieruje uwagę na źródła uświęcenia człowieka w Kościele (dział 2) i zasady życia z Chrystusem we wspólnocie Kościoła (dział 3). Z kolei ukazany związek wiary i Kościoła z życiem narodu polskiego i jego kulturą (dział 4), winien wskazać na podjęcie własnych zadań w życiu wspólnoty Kościoła, a także historii Kościoła lokalnego. Ponadto wymaga poznania chrześcijańskiej kultury narodu i własnego środowiska. Kolejnym krokiem jest kształtowanie postawy chrześcijańskiej w oparciu o wzory świętych i błogosławionych (dział 5), którzy swoim życiem ukazują, jak dokonywać wyborów zgodnych z prawdą objawioną, jak podjąć współpracę z łaską Ducha Świętego, planem zbawczym Boga, wypełniać określone zadania w rodzinie, w grupie koleżeńskiej i szkolnej, w społeczności kościelnej (parafii, diecezji, Kościele powszechnym) i Ojczyźnie; jak być świadkiem wyznawanej wiary.

1. Tajemnica Kościoła Chrystusowego

Cele katechetyczne

- Pogłębienie znajomości treści religijnych z biblijnego opowiadania o Zesłaniu Ducha Świętego.
- Zgłębianie znajomości tajemnicy i posłannictwa Kościoła.
- Zapoznanie z życiem i działalnością św. Piotra i św. Pawła.
- Ukazanie roli Ducha Świętego jako dawcy życia Kościoła.
- Umocnienie wiary poprzez otwarcie się na działanie Ducha Świętego.

Treści

- Zesłanie Ducha Świętego i jego konsekwencje – początek działalności Kościoła jako wspólnoty wierzących posłanej do świata, umacnianej obecnością w niej Boga.
- Duch Święty – Panem i Ożywicielem, którego obecność w ludzkich sercach czyni z wierzących wspólnotę dzieci Bożych; dar nowego życia w Bogu owocem sakramentu chrztu.
- Życie pierwszych wspólnot chrześcijańskich wzorem dla dzisiejszego Kościoła; świętowanie niedzieli znakiem wierzących, dla których zgromadzenie wokół stołu Słowa i stołu Chleba na wspólnej Eucharystia jest dziękczynieniem za dar zbawienia w Chrystusie.
- Życie i działalność świętych Piotra i Pawła realizacją Chrystusowego posłannictwa. Jezus uzdalnia do wypełnienia powierzonej misji – szczególna rola św. Pio-

tra i jego następców w Kościele wyrazem troski Jezusa o lud Boży. Działalność ewangelizacyjna św. Pawła wzorem pilności w głoszeniu męki, śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa; szanse i zagrożenia działalności misyjnej w dzisiejszych czasach.

- Wspólnota Kościoła znakiem obecności Chrystusa w Słowie Bożym i sakramentach; udział w potrójnej misji Jezusa w życiu każdego chrześcijanina.
- Nazwy i symbole Kościoła wskazaniem na różnorodne relacje Boga do swego ludu i oraz stosunek wiernych do Pana; biblijne obrazy Kościoła podkreśleniem związku wiernych z Chrystusem i troski Jezusa o każdego z członków wspólnoty.
- Kościół – jeden, święty, powszechny i apostołski – znamiona Kościoła potwierdzeniem wiary ludu Bożego; sposoby urzeczywistniania jedności, świętości, powszechności i apostołskości Kościoła przez poszczególnych jego członków.
- Hierarchiczna struktura Kościoła jako realizacja wskazań Chrystusa w kontynuowaniu Jego misji; Kościół hierarchiczny wszczepiony w Chrystusa – Kapłana szafarzem tajemnic Bożych w służbie ludu.
- Różne sposoby działania Ducha Świętego w Kościele – dary i charyzmaty udzielane każdemu wierzącemu wezwaniem do odpowiedzialności za wspólnotę; możliwość wykorzystania darów Ducha Świętego w celebrowaniu wiary i codziennych sytuacjach.

Wymagania

Uczeń:

- zna perykopy biblijne o początkach Kościoła,
- wymienia dary i charyzmaty Ducha Świętego,
- wymienia nazwy i symbole Kościoła,
- wie, czym charakteryzowało się życie pierwszej gminy chrześcijańskiej,
- wyjaśnia rolę Piotra i jego następców w Kościele,
- wyjaśnia, dlaczego św. Pawła nazywamy Apostołem Narodów,
- wyjaśnia, dlaczego Kościół jest znakiem obecności Boga,
- wyjaśnia istotę i cel misji Kościoła,
- wyjaśnia wychowawczy i misyjny charakter Kościoła,
- charakteryzuje Kościół jako jeden, święty, powszechny i apostołski,
- omawia sposoby obecności i działania Ducha Świętego w życiu Kościoła i człowieka,
- wskazuje, jak może troszczyć się o Kościół w aspekcie jego przymiotów.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Bohaterowie lektur.
- Język obcy nowożytny: Słownictwo religijne oraz religijne aspekty kultury danego kraju.
- Historia i społeczeństwo: Narodziny chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianie w czasach starożytnych; istota społeczeństwa; lokalne i regionalne tradycje i zwyczaje.

- Wychowanie do życia w rodzinie: Tradycje w rodzinie; odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.
- Język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny: Słownictwo religijne, tekstów biblijnych i modlitw.

2. Siedem sakramentów Kościoła

Cele katechetyczne

- Odkrywanie źródeł uświęcenia człowieka.
- Pogłębianie wiedzy o roli Chrystusa i wspólnoty Kościoła w uświęcającym działaniu sakramentów.
- Zapoznanie z podziałem sakramentów.
- Ukazanie istoty sakramentów świętych.
- Motywowanie do korzystania z łask sakramentów w codziennym życiu.

Treści

- Sakramenty jako znaki Bożej łaski, udzielane przez Chrystusa Zmartwychwstałego dla uświęcenia wszystkich członków Kościoła (podział i istota, biblijne podstawy sakramentów świętych).
- Obrzędy sakramentów świętych widzialnym znakiem niewidzialnej mocy Jezusa działającego w Kościele dla dobra swego ludu.
- Nowe życie w Chrystusie i w Duchu Świętym - chrzest święty początkiem drogi do Ojca, na której Bóg wspiera człowieka we wzrastaniu w wierze, nadziei i miłości.
- Warunki dobrego przeżycia sakramentu pokuty i pojednania drogą powrotu do Boga przez uzdrowienie duszy; Jezus w Eucharystii przychodzi z pomocą człowiekowi w mocnym postanowieniu poprawy.
- Duch Święty w sakramencie bierzmowania udziela pełni darów na czas służby w społeczności Kościoła; dojrzały chrześcijanin korzysta z otrzymanych darów w wypełnianiu obowiązków i rozpoznawaniu powołania.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego sakramenty są darem Bożej łaski,
- rozumie istotę poszczególnych sakramentów,
- uzasadnia podział sakramentów świętych,
- wskazuje biblijne podstawy sakramentów,
- uzasadnia, dlaczego chrzest jest fundamentem życia chrześcijańskiego,
- wskazuje proste teksty liturgiczne, odnoszące się do poszczególnych sakramentów, zwłaszcza chrztu, Eucharystii oraz pokuty i pojednania,
- wyjaśnia znaczenie sakramentów w życiu chrześcijanina,
- wskazuje konsekwencje wynikające z sakramentów, zwłaszcza chrztu, Eucharystii oraz pokuty i pojednania,
- formułuje modlitwę wdzięczności za dar sakramentów świętych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Wychowanie do życia w rodzinie: Odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie.

3. Życie z Chrystusem we wspólnocie Kościoła

Cele katechetyczne

- Odkrywanie świata wartości, wynikających z przyjęcia sakramentu chrztu świętego oraz przynależności do wspólnoty Kościoła.
- Pogłębienie świadomości odpowiedzialności za dar pierwszego sakramentu.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu Kościoła, rodziny, szkoły, społeczeństwa.
- Rozwijanie poczucia przynależności i zainteresowania życiem Kościoła lokalnego.
- Kształtowanie postawy odpowiedzialności za zobowiązania moralne.
- Wspieranie prawidłowego rozwoju społecznego.

Treści

- Kościół wspólnotą wierzących w drodze do Boga; udział w liturgii i zjednoczenie z Jezusem w Eucharystii zapowiedzią wiecznej uczyty z Bogiem w niebie.
- Różnorodność zadań we wspólnocie Kościoła wynikająca ze stanu życia i sytuacji (np. dzieci, małżonkowie, osoby konsekrowane oraz chorzy i cierpiący, ubodzy i posiadający dobra materialne); Bóg przez modlitwę i sakramenty uzdalnia do wykonywania powierzonych obowiązków.
- Przykazania kościelne jako religijno-moralne zobowiązania chrześcijan wobec Boga i Jego ludu, ustanowione w trosce o życie wieczne wszystkich wiernych;
- Modlitwa we wspólnocie Kościoła jako pogłębianie członków wspólnoty z Bogiem i między sobą; jednomyślne trwanie na modlitwie wypełnieniem nauki Chrystusa.
- Istota miłości chrześcijańskiej jako postawy pragnienia dobra drugiej osoby; miłość małżeńska szczególną relacją kobiety i mężczyzny, uczestniczących z woli Bożej w przekazywaniu życia (ew. dalej: Sakramenty małżeństwa, pokuty i pojednania i Eucharystii pomocą w dochowywaniu przysięgi miłości, wierności i uczciwości małżeńskiej oraz religijnym przyjęciu i wychowaniu potomstwa.
- Chrześcijańskie świadectwo zobowiązaniem wynikającym z przyjęcia sakramentu chrztu świętego i udziału w Eucharystii; znaki i gesty wyrażające przynależność do Chrystusa.
- Kościół wypełnia naukę Chrystusa przez działalność charytatywną i misyjną; pomoc duchowa i materialna wyrazem troski o potrzebujących członków wspólnoty; włączenie się w szerzenie Kościoła na świecie obowiązkiem każdego chrześcijanina.
- Zaangażowanie w życiu społecznym wyrazem troski chrześcijan o szerzenie Królestwa Bożego i jego zasad na ziemi; osobista działalność apostołska ochrzczonych w życiu publicznym.

- Parafia środowiskiem życia i przeżywania wiary; niedzielna Eucharystia wyrazem jedności członków miejscowego Kościoła; wartość inicjatyw podejmowanych w parafii dla pogłębiania wspólnoty.
- Grupy i ruchy religijne w Kościele obrazem różnorodności darów i charyzmatów powierzonych wiernym; poszukiwanie własnego miejsca w funkcjonujących grupach i ruchach religijnych jako pomoc we wspólnotowym przeżywaniu wiary i służbie Kościołowi.

Wymagania

Uczeń:

- rozumie, że Kościół jest wspólnotą wierzących w drodze do Boga,
- wyjaśnia przykazania kościelne,
- wymienia zadania, jakie powinien realizować w swoim środowisku, w rodzinie, we wspólnocie Kościoła,
- wyjaśnia, dlaczego modlitwa umacnia Kościół w jego przeobrażaniu świata,
- uzasadnia, dlaczego powinien modlić się za wszystkich ludzi i w każdej sprawie,
- uzasadnia potrzebę przestrzegania przykazań kościelnych w codziennym życiu,
- wymienia elementy świętowania niedzieli we wspólnocie,
- wymienia formy pomocy bliźnim praktykowane we wspólnocie Kościoła,
- charakteryzuje cechy miłości chrześcijańskiej,
- charakteryzuje różne przejawy życia Kościoła: działalność misyjną i charytatywną, w parafii i w grupach duszpasterskich.

Korelacja z edukacją szkolną

- Historia i społeczeństwo: Przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania; znaczenie rodziny w życiu oraz przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny. „Mała Ojczyzna”; znaczenie najważniejszych świąt narodowych; prawa i obowiązki obywateli; znaczenie pracy w życiu człowieka i jej społeczny podział; różne grupy społeczne, ich rola w społeczeństwie; uczestnictwo Polski we wspólnocie europejskiej.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Podstawowe funkcje rodziny; odpowiedzialność za własny rozwój; samowychowanie. Mass media – zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów i programów telewizyjnych.

4. Jesteśmy włączeni w dziedzictwo Kościoła

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w historię rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa.
- Ukazanie związku wiary i Kościoła z życiem narodu polskiego.
- Poznanie historii diecezji, parafii.
- Kształtowanie odpowiedzialności za skarby dziedzictwa Kościoła w Polsce.

Treści

- Rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa wyrazem apostoelskiej gorliwości ochrzczonych współpracujących z łaską Bożą.

- Życie i działalność św. Wojciecha przykładem Bożego zasiewu, który przynosi plon obfity.
- Włączenie narodu Polskiego do Kościoła powszechnego wydarzeniem religijnym, politycznym i społecznym; chrzest Polski początkiem wiernej służby Bogu nowych wyznawców.
- Życie wiary u początków narodu polskiego; przejawy aktywności religijnej w średniowiecznej Polsce.
- Kultura chrześcijańska wyrazem znaczenia wartości religijnych w twórczości ludzkiej; sztuka religijna ubogaceniem przeżyć związanych z przeżywaniem liturgii.
- Pobożność maryjna szczególnym rysem polskiej religijności – tradycje i zwyczaje związane z obchodami uroczystości i świąt maryjnych; Maryja nauczycielką życia Jezusa w modlitwie różańcowej; Maryja Królową Polski i ludzkich serc – uroczystości i nabożeństwa majowe; sanktuaria maryjne w Polsce jako wotum dziękczynienia najlepszej Matce.
- Życie dzisiejszego Kościoła wyzwaniem dla chrześcijan – miejsce Kościoła w życiu publicznym; szanse i zagrożenia dzisiejszego życia wiarą we wspólnotach ludzkich – rodzinie, szkole, społeczeństwie.
- Służba Bogu i Ojczyźnie w dziejach narodu polskiego potwierdzeniem chrześcijańskiego systemu wartości; świadkowie wiary w życiu politycznym i społecznym.
- Najmłodsza historia Kościoła świadectwem wierności Bogu i Ojczyźnie.
- Religijne korzenie obrzędów, zwyczajów i tradycji znakiem obecności wiary na co dzień; wymiar religijny świąt narodowych i rodzinnych w domu, w szkole; krzyż i inne znaki wiary w przestrzeni publicznej świadectwem aktywnej obecności chrześcijan.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie chrztu Polski dla narodu polskiego i Europy,
- opowiada o życiu św. Wojciecha,
- wymienia przejawy kultu maryjnego w Kościele,
- odnajduje w roku liturgicznym akcenty pobożności maryjnej,
- wymienia i omawia postaci zasłużone dla polskiego Kościoła, będące świadectwami wierniej i ofiarnej służby Bogu i Ojczyźnie,
- wymienia i omawia postaci zasłużone dla współczesnego Kościoła powszechnego i polskiego,
- wymienia charakterystyczne cechy współczesnego Kościoła w Polsce,
- zna historię diecezji, parafii,
- wyjaśnia, czym jest kultura chrześcijańska,
- wymienia przejawy kultury chrześcijańskiej w Europie, Polsce i miejscu swojego zamieszkania,
- wyjaśnia, jaki powinien być jego osobisty udział w kształtowaniu kultury chrześcijańskiej,

- wskazuje, w jaki sposób można podjąć odpowiedzialność za chrześcijańskie dziedzictwo,
- wskazuje możliwości okazania wdzięczności za uczestnictwo w chrześcijańskim dziedzictwie.

Korelacja z edukacją szkolną

- Muzyka: Dzieła literatury muzycznej.
- Plastyka: Dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury.
- Historia i społeczeństwo: Dzieje Polski i w niej Kościoła; moja ojczyzna. Wydarzenia i osoby o zasadniczym znaczeniu dla losów narodu i państwa polskiego; mój krąg cywilizacyjno-kulturowy. Wybrane zagadnienia z kręgu kultury antycznej oraz dziejów Europy. Śródziemnomorskie korzenie wybranych elementów kultury polskiej; symbole i święta narodowe, religijne. elementy historii regionu; odpowiedzialność za najbliższe otoczenie, sylwetki osób zasłużonych dla regionu; najbliższe otoczenie domu rodzinnego, sąsiedztwa, szkoły; elementy historii regionu i ich związki z historią i tradycją własnej rodziny; lokalne i regionalne tradycje, święta, obyczaje i zwyczaje; sylwetki osób zasłużonych dla środowiska lokalnego, regionu, kraju.

5. Święci Kościoła uczą nas wiary

Cele katechetyczne

- Ukazanie znaczenia świętych w życiu Kościoła i chrześcijanina.
- Pogłębienie odkrywania znaczenia wiary w zrozumieniu własnego życia i otaczającego świata.
- Kształtowanie postawy otwarcia na Boga i poszukiwania w Jego nauce rozwiązań sytuacji życiowych.
- Kształtowanie postawy chrześcijańskiej w oparciu o wzory świętych i błogosławionych.

Treści

- Życie i działalność św. Szczepana darem dla Kościoła pierwotnego – męczeństwo diakona przykładem mężnego dawania świadectwa prawdzie.
- Świadectwo św. Stanisława potwierdzeniem wierności Bogu - biskup ze Szczepanowa *patronem chrześcijańskiego ładu moralnego* (JP II)
- Męczennicy za wiarę szczególnymi świadkami wiary, którzy swą śmiercią potwierdzili miłość Chrystusa ponad życie; poświęcenie swego życia dla Boga nadzieją na pozyskanie wiecznego szczęścia.
- Kult świętych w roku liturgicznym wyrazem jedności Kościoła pielgrzymującego i chwalebne; obcowanie świętych komunią miłości wszystkich należących do Chrystusa.
- Świadcowie wiary i apostołowie Kościoła lokalnego wzorem w przeżywaniu codzienności z Chrystusem; orędownictwo świętych i modlitwa wstawiennicza wyrazem współpracy przyjaciół Boga w niebie i na ziemi.

Wymagania

Uczeń:

- zna rolę cierpienia i męczeństwa w rozwoju Kościoła,
- wskazuje na pierwszego męczennika Kościoła,
- charakteryzuje osobę oddającą życie za wiarę,
- wyjaśnia, dlaczego św. Stanisław jest świadkiem wiary,
- omawia przykłady świętych i wskazuje na ich podstawie, w jaki sposób może podejmować wezwanie do świętości,
- porównuje gorliwość apostołską poznanych błogosławionych i świętych z postawami współczesnych ludzi,
- porównuje świadectwo wiary dawane przez poznanych świętych z własną postawą apostołską.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Bohaterowie lektur.
- Historia i społeczeństwo: Tolerancja, relacje międzyludzkie.

WSKAZANIA DO REALIZACJA PROGRAMU

Układ treści i tematyka podejmowana w programie klasy VI mają charakter biblijno-teologiczny. Naczelną zasadą porządkującą są dzieje przymierza, aktualizujące się w uświęcającym działaniu Ducha Świętego w Kościele i życiu poszczególnych ochrzczonych. Materiał biblijno-teologiczny pozostaje ściśle związany z wymiarem egzystencjalnym. Wprowadzając w Zesłanie Ducha Świętego i życie pierwotnego Kościoła, wskazuje się na życie dzisiejszego Kościoła jako środowisko życia i rozwoju wiary. Momentem inicjującym w życiu poszczególnego człowieka jest chrzest, a zadaniem jest budowanie świadomej postawy podjęcia jego konsekwencji, odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu Kościoła i wspólnoty ludzkiej. Wymiar egzystencjalny ujawnia się też w podjęciu problemów, którymi żyją uczniowie tego etapu rozwojowego, i uzdalnianiu do rozwiązywania ich zgodnie z oceną chrześcijańską. Stąd dążenie do syntezy życia z poznawaną prawdą, by stała się ona siłą motywującą do chrześcijańskiego działania. Ważnym zadaniem jest przygotowanie do podejmowania roli świadka oraz działalności apostołskiej.

Ukazanie chrześcijańskich korzeni życia narodu polskiego ma pomóc w odczytywaniu kultury narodu, tradycji, zwyczajów i wyzwolić pragnienie ich współtworzenia oraz w tym duchu kształtowania dziejów środowiska lokalnego, Ojczyzny i świata.

Drogą rozwoju zainteresowań religijnych jest pobudzanie ucznia do zainteresowania aktualnymi wydarzeniami w życiu Kościoła, przeżywanymi okresami roku liturgicznego, wnikania w przeszłość, włączenie do grup duszpasterskich czy kół zainteresowań na terenie szkoły i parafii. W nauczaniu religii i katechezie parafialnej należy wdrażać do korzystania z prasy katolickiej oraz wykorzystywać lektury szkolne w nauczaniu religii.

Funkcja ewangelizacyjna jest podejmowana i realizowana poprzez wskazywanie wartości wiary w życiu chrześcijan od czasów Kościoła pierwotnego aż po współczesność, udzielanie pomocy uczniowi w realizacji świadectwa chrześcijańskiego w życiu codziennym, motywowanie do stałego rozwoju chrześcijańskiego poprzez modlitwę, lekturę Pisma Świętego, udział w liturgii, korzystanie z sakramentów, podejmowanie dzieł miłosierdzia i zaangażowanie apostołsko-misyjne.

Nauczanie religii winno akcentować podawanie i pogłębianie wiadomości religijnych, zmierzać do ich systematyzacji, hierarchizacji, budzić zainteresowania problemami religijno - społecznymi, kształtować umiejętności. Ważne jest aktywizowanie uwagi przez urozmaicone treści nauczania i różnorodność stosowanych metod.

Metodyka pracy w kl. VI, z uwagi na ideę przewodnią, winna korzystać zarówno z metod biblijnych, jak i poszukujących, podających i problemowych, motywujących, mając na uwadze możliwości ucznia. Służą one kształtowaniu umiejętności i postaw, odnajdywaniu własnych problemów i ich rozwiązywaniu, kształtowaniu opinii, zajmowaniu stanowiska i jego motywowaniu. Wykorzystywane elementy metod liturgicznych i medytacyjnych winny służyć wprowadzeniu w liturgię i modlitwę.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

Oddziaływanie katechetyczne w osiągnięciu zamierzonych celów domaga się ścisłej współpracy z rodzicami. Należy zatem dołożyć starań, by pewne formy spotkań i współpracy były podejmowane przez wszystkie lata nauki. Częstotliwość ich i charakter winny być uzależnione od warunków i tradycji poszczególnych diecezji. Należy dążyć do tego, aby spotkania rodziców dzieci pokomunijnych miały charakter mistagogiczny, prowadzący do aktywnego i pełnego zaangażowania w Eucharystię. Tematyka tych spotkań winna być wzbogacona o kwestie związane z wychowaniem.

Tematyka spotkań z rodzicami

Klasa IV

- Słowo Boże jako odpowiedź na ludzkie pytania i pomoc w kształtowaniu ludzkiego życia.
- Jak pomóc dziecku pielęgnować przyjaźń z Jezusem?
- Eucharystia sakramentem miłości.
- Świadomy i czynny udział we Mszy Świętej.
- Wpływ modlitwy na życie człowieka.
- Jak ukazać dziecku wartość sakramentu pokuty i pojednania?
- Uczestnictwo rodziny w wydarzeniach roku liturgicznego.

- Motywowanie dziecka do zaangażowania się w grupy parafialne.

Klasa V

- Symbole wiary.
- Postawa wobec wiary.
- Chrystus w historii zbawienia.
- Wartości stanowiące fundament relacji międzyludzkich.
- Jak pomóc dziecku w rozwiązywaniu różnych sytuacji w duchu wiary?
- Świadectwo wiary w codziennym życiu.
- Jak rozmawiać z dzieckiem o trudnościach w wierze?
- Świętowanie i spędzanie wolnego czasu po chrześcijańsku.

Klasa VI

- Chrzest fundamentem życia chrześcijańskiego.
- Świadectwo wiary rodziców.
- Rodzinna katecheza umacnia wiarę.
- Formowanie dojrzałego sumienia.
- Z Chrystusem kształtować swoje życie.
- Posłani mocą Ducha – w życiu rodzinnym.
- Posłani mocą Ducha – w życiu społecznym.
- Posłani mocą Ducha – w życiu wspólnoty Kościoła.

Parafia

Ukazywanie miejsca, roli i zadań dzieci w parafii, związanie ich z liturgią i duszpasterstwem wymaga ożywienia form duszpasterskiego oddziaływania, wspomagającego lekcje religii w postaci grup duszpasterskich, kół zainteresowań, działających na terenie szkoły lub parafii. Ponadto należy dążyć do tego, aby szkolne lekcje religii prowadziły do czynnego udziału dzieci w liturgii i systematycznego korzystania z sakramentów świętych, zwłaszcza regularnej spowiedzi i częstej Komunii Świętej.

Należałoby uwzględnić konieczność pogłębienia katechumenalnego przez organizację dni skupienia, rekolekcji, pielgrzymek wdzięczności, systematycznego nabożeństwa pokutnego i sakramentu pokuty i pojednania, rocznicy przyjęcia I Komunii Świętej, w którym uczestniczą nie tylko rodziny dzieci, ale również przedstawiciele całej parafii.

Przygotowując uczniów do realizacji celów nauczania religii w klasach IV-VI, na początku klasy IV można urządzić nabożeństwo z przekazaniem egzemplarza Pisma Świętego, a na zakończenie klasy VI wręczyć im tekst *Wyznania wiary* albo też – stosownie do zwyczajów Kościoła partykularnego – obchodzić uroczystą rocznicę I Komunii Świętej. Ponadto proponuje się, aby wręczenie tekstu *Wyznania wiary* poprzedziło uroczyste odnowienie chrztu świętego, w którym uczestniczyliby rodzice i rodzice chrzestni.

Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii

Klasa IV

- *Mów Panie, bo sługa Twój słucha* – spotkanie połączone z nabożeństwem Słowa z wręczeniem egzemplarza Pisma Świętego.
- Eucharystia spotkaniem z Jezusem, który umacnia swoim Słowem i Ciałem.
- Aktualizacja zbawczych wydarzeń w liturgii roku liturgicznego.
- Otwarcie się w modlitwie na Boga.
- Odpowiedzialność za bliźnich.
- Spotkanie z Jezusem przebacającym.
- Hierarchia wartości oparta na wierze.
- Chrystus przewodnikiem w drodze do Boga Ojca.

Klasa V

- Miłość Boga do człowieka.
- Uczestnictwo w dziele stworzenia.
- Przymierze Boga z człowiekiem.
- Bóg w życiu człowieka.
- Przewodnicy w wierze.
- Jezus spełnieniem oczekiwań zbawczych.
- Aktualność sakramentu pokuty.
- Zmartwychwstanie Chrystusa umacnia nadzieję.

Klasa VI

- Chrzest przyjęciem do wspólnoty.
- Chrzest zobowiązaniem do dzielenia się Ewangelią z innymi.
- Chrzest sakramentem wiary.
- Chrzest sakramentem nowego życia.
- Ochrzczony namaszczone Duchem Świętym.
- Biała szata - znak narodzin dla Pana Boga.
- Chrzest sakramentem przymierza z Bogiem.
- Ochrzczony „światłem i solą ziemi”.

PÓJŚĆ ZA JEZUSEM CHRYSTUSEM

Katecheza wyznania i rozumienia wiary

Program nauczania religii dla gimnazjum

Numer programu AZ-3-01/10

Program nauczania religii w gimnazjum zakłada wprowadzenie katechizowanych w tajemnicę wiary w Boga, działającego w Starym i Nowym Przymierzu oraz w rzeczywistości Kościoła. Myślą przewodnią katechizacji w gimnazjum jest prawda, że Bóg odpowiada człowiekowi na pytania egzystencjalne przez piękno świata, dzieje Izraela, Swojego Syna i Kościół. Człowiek przyjmuje tę prawdę z wiarą wyrażoną wolną decyzją życia z Bogiem, odchodząc zaś od Boga traci wolność i właściwą sobie godność dziecka Bożego. W Jezusie Chrystusie człowiek otrzymał szansę powrotu do Ojca. Obdarza On człowieka łaską życia i jedności z Bogiem poprzez sakramenty, a szczególnie sakrament chrztu, pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Katecheza wychowuje do życia w wolności Dzieci Bożych.

Nauczanie religii w gimnazjum ma ukazać młodzieży Chrystusowy Kościół, który jest wspólnotą Ludu Bożego. Wyposażony przez Boskiego Założyciela w Ducha Świętego prowadzi Jego mocą dzieło zbawcze we współczesnym świecie. Kościół jest wspólnotą wiary, w której Jezus Chrystus, mocą Ducha Świętego, uczy i posyła - wychowuje do życia we wspólnocie ludzkiej i wspólnocie chrześcijańskiej.

Program przewiduje wtajemniczenie w sakrament bierzmowania i odkrycie przez młodzież swego miejsca we wspólnocie Kościoła. Całość wtajemniczenia obejmuje nauczanie religii i katechezę parafialną. Rozpoczyna się w klasie I, jest kontynuowane w klasie II i III i nastawione jest głównie na wprowadzenie katechizowanych w wyznawanie wiary i praktykę życia chrześcijańskiego: udział w liturgii, nabożeństwach, modlitwie wspólnotowej i indywidualnej.

Program koncentruje się wokół następujących treści:

- Klasa I: *Spotkanie ze Słowem.*
- Klasa II: *Aby nie ustać w drodze.*
- Klasa III: *W miłości Boga.*

Cele katechetyczne - wymagania ogólne

I. Analiza i interpretacja biblijna. Uczeń nabywa podstawową wiedzę z zakresu analizy tekstu biblijnego i umiejętności interpretacji religijnej perykop biblijnych.

II. Chronologia, analiza i interpretacja historiozbawcza. Uczeń posługuje się podstawowymi określeniami historii zbawienia; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością; tworzy krótkie wypowiedzi o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami; przedstawia własne stanowisko i próbuje je uzasadnić; przyporządkowuje fakty historyczne datom; odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji; pozyskuje informacje z

różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń z historii zbawienia i współczesnych.

III. Przygotowanie do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Uczeń rozwija świadomość chrztu nie jako jednorazowego wydarzenia z przeszłości, ale jako procesu obejmującego całe życie; rozumie bierzmowanie jako *dopełnienie* chrztu oraz istotny etap inicjacji chrześcijańskiej, co prowadzi do pogłębionego przeżywania Eucharystii (udziału we Mszy Świętej i adoracji).

IV. Kształtowanie sumienia, postaw moralnych oraz samooceny. Uczeń w oparciu o posiadaną wiedzę wypracowuje względnie stałe zachowania, reakcje poznawcze, emocjonalnie umotywowane wartościami najwyższymi, odnosząc je zwłaszcza do miłości Boga, Kościoła, Ojczyzny i rodziny; osiąga pewną integrację życia psychicznego, fizycznego, uczuciowego, intelektualnego i religijnego; nabywa umiejętność oceny swego postępowania moralnego, konfrontując je z nauką Bożą; w sposób twórczy wykorzystuje opinie, oceny, które o sobie słyszy, do budowania właściwych relacji międzyludzkich; rozumie potrzebę podejmowania odpowiedzialnych wyborów.

V. Tworzenie wypowiedzi na tematy religijne. Uczeń rozwija umiejętność wywiadania się w mowie i w piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami biblijnym i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami; dba o poprawność wypowiedzi własnych, a ich formę kształtuje odpowiednio do celu wypowiedzi.

SPOTKANIE ZE SŁOWEM

Uczniowie klasy I gimnazjum podejmując naukę w wybranym gimnazjum wchodzą w nowe środowisko, przeżywają nowe doświadczenia i szukają odpowiedzi na nowe rodzące się problemy, także dotyczące wiary. Starają się poznać swoje możliwości i zdolności zdobywania wiedzy i odnalezienia swojego miejsca nowej społeczności, także we wspólnocie Kościoła. Działania katechetyczne winny wspierać katechizowanych w rozwoju wiary, by stawała się ona coraz bardziej samodzielna i stanowiła odpowiedź na doświadczenie miłości Bożej.

Myślą wiodącą nauczania religii w I klasie gimnazjum jest ukazanie prawdy, iż Bóg zwraca się do człowieka z miłością, najpierw przez swoje słowo zapisane na kartach Pisma Świętego, ukazując mu piękno i dobro w stworzonym przez Boga świecie (dział 2), ingerencje Boga w dzieje ludzkości w czasach Starego Testamentu (dział 3), przez życie i zbawcze dzieła Jezusa Chrystusa (dział 4) oraz przez Kościół (dział 5). Odpowiedzią człowieka na to objawienie się Boga jest wiara.

1. Bóg na ludzkich drogach

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie uczniów w tematykę roku.

Treści

- Sens życia. Bóg w życiu człowieka.

Wymagania

Uczeń:

- rozumie pojęcie sensu życia,
- dostrzega związek między wiarą a pytaniami egzystencjalnymi.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Rodzaje literackie, wybrane utwory z klasyki światowej (Biblia, A. de Saint-Exupery, *Mały Księżę*).
- Wiedza o społeczeństwie: Sens i cel życia, życie jako fundamentalna wartość, człowiek istota społeczna, grupa i więzi społeczne.

2. Słowo Boga do człowieka

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w odkrywanie Boga obecnego w swoim Słowie.
- Ukazywanie podstawowych zasad interpretacji Pisma Świętego.
- Zaznajamianie z prehistorią biblijną i czasem patriarchów.

Treści

- Świat mówi o Bogu: poznanie Boga; objawienie naturalne i nadprzyrodzone.
- Świat Biblii. Natchnienie. Święte księgi wielkich religii a Biblia. Kanon biblijny, etapy formowania się ksiąg biblijnych, języki biblijne.
- Prehistoria biblijna: świat stworzony przez Boga jest dobry, człowiek stworzony do szczęścia, obecność zła na świecie, potop, wieża Babel.
- Czas patriarchów.

Wymagania

Uczeń:

- opisuje proces formowania się ksiąg biblijnych,
- charakteryzuje związek między Pismem Świętym i Tradycją,
- dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych fragmentów biblijnych,
- wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych,
- uzasadnia konieczność określenia gatunków literackich dla właściwej interpretacji tekstów biblijnych,
- przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicznym (patriarchowie),
- prezentuje najważniejsze wydarzenia życia wybranych postaci starotestamentalnych: patriarchów,
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Starego Testamentu,
- wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary,
- wskazuje na wątki, tematy i postaci biblijne obecne w literaturze pięknej.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Rodzaje oraz gatunki literackie. Pojęcia: myśl przewodnia, sensory symboliczne i metaforyczne utworu, narracja, symbol, alegoria.
- Historia: Powstanie chrześcijaństwa.

3. Słowo Boga prowadzi Lud Boży

Cele katechetyczne

- Ukazanie historiozbowczego wymiaru dziejów narodu wybranego

Treści

- Wędrówka do wolności i przymierze na Synaju.
- Bóg daje człowiekowi ziemię przymierza: Jozue, sędziowie, król Dawid, Salomon, podział Królestwa.
- Prorocy- wysłańcy Boga: Eliasz, Izajasz, Jeremiasz.
- Niewola babilońska i nowy powrót.
- Mądrość Boga w historii Ludu Wybranego: Księga Koheleta, Księga Hioba, Pieśń nad pieśniami, księgi machabejskie.

Wymagania

Uczeń:

- dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych fragmentów biblijnych,
- wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych,
- przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicznym (wędrowka do Ziemi Obiecanej, epoka sędziów, pierwsi królowie, podzielone królestwo, niewola babilońska, powstanie machabejskie),
- prezentuje najważniejsze wydarzenia życia wybranych postaci starotestamentalnych: Mojżesza, Jozuego, Samuela, Saula, Dawida, Salomona, braci machabejskich, wybranych proroków,
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Starego Testamentu,
- wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary,
- wskazuje na wątki, tematy i postaci biblijne obecne w literaturze pięknej.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Pismo Święte (fragmenty: Mojżesz, Jozue, Samuel, Saul, Dawid, Salomon, Machabeusze, wybrani prorocy). Pojęcia: wartości, wytrwałość, odwaga, słuchanie Boga, mądrość.
- Historia: Cywilizacje starożytne – Izrael
- Wiedza o społeczeństwie: Rola wartości w życiu człowieka, autorytet, grupy i więzi społeczne.

4. Słowo stało się Ciałem

Cele katechetyczne

- Ukazanie Jezusa Chrystusa jako wypełnienia prorocत्व mesjańskich

Treści

- Proroctwa biblijne. Palestyna – ziemia i ludzie – w przeddzień narodzin Jezusa.
- Jezus historii i Ewangelii: biblijne i pozabiblijne argumenty historyczności Jezusa, powstanie Ewangelii i ich charakterystyka.
- Zasady życia chrześcijańskiego zawarte w *Kazaniu na górze* w odniesieniu do V, VI i VIII Przykazania.
- Bóstwo Jezusa Chrystusa, tajemnica Odkupienia, zmartwychwstanie Jezusa podstawą wiary.
- Wiara chrześcijańska i jej cechy.
- Matka Jezusa – Matka Kościoła.

Wymagania

Uczeń:

- dokonuje interpretacji literackiej i religijnej wybranych fragmentów biblijnych,
- wskazuje przykłady gatunków literackich w księgach biblijnych,

- przedstawia podstawowe wydarzenia, należące do starotestamentalnej historii zbawienia w porządku chronologicznym (sytuacja Izraela przed narodzeniem Chrystusa),
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi postaciami Nowego Testamentu,
- prezentuje specyfikę i orędzie poszczególnych Ewangelii,
- prezentuje starożytne świadectwa biblijne, patrystyczne i pozachrześcijańskie na temat historyczności Jezusa,
- przedstawia podstawowe fakty życia i działalności Jezusa Chrystusa w porządku chronologicznym,
- uzasadnia podstawowe implikacje dla życia chrześcijanina, wynikające z Wcielenia i Odkupienia,
- wskazuje na wątki, tematy i postaci biblijne obecne w literaturze pięknej,
- uzasadnia znaczenie wiary i jej przymiotów w życiu człowieka.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: rodzaje oraz gatunki literackie. Pojęcia: myśl przewodnia, sensory symboliczne i metaforyczne utworu, narracja, symbol, alegoria.
- Historia: sytuacja Izraela przed narodzeniem Chrystusa, Jezus Chrystus – postać historyczna, powstanie chrześcijaństwa.
- Wiedza o społeczeństwie: sens i cel życia, życie jako podstawowa wartość, znaczenie autorytetu w życiu człowieka i właściwy jego wybór

5. Słowo Boże rozszerzało się

Cele katechetyczne

- Ukazanie dziejów Kościoła do czasów średniowiecznych

Treści

- Narodziny Kościoła: zesłanie Ducha Świętego, cechy pierwszej wspólnoty chrześcijańskiej, rola Eucharystii w budowaniu więzi miłości, droga wiary św. Piotra i św. Pawła.
- Kościół w starożytności: prześladowania chrześcijan, zewnętrzne przyczyny szybkiego rozwoju chrześcijaństwa, spotkanie z kulturą grecko-rzymską w „pełni czasów”, trudności w głoszeniu Ewangelii (koncepcja człowieka a zmartwychwstanie, Trójca Święta a mono/politeizm, Eucharystia), spory o Jezusa, wobec wyzwania barbarzyńców, idea benedyktyńska i jej aktualność.
- Kościół w średniowieczu: reforma gregoriańska, zagadnienie stosunku Kościoła i państwa, schizmy wschodniej, charakterystyka prawosławia, interkomunia, inicjatywy ekumeniczne, średniowieczny spór o ewangeliczne ubóstwo, idea franciszkańska i jej aktualność, uniwersytety średniowieczne, rozum i wiara, św. Tomasz z Akwinu, spór o inkwizycję.

Wymagania

Uczeń:

- opisuje na podstawie tekstów biblijnych etapy powstawania Kościoła,
- ukazuje związek między chrześcijaństwem i dziedzictwem świata antycznego,
- wskazuje źródła odnoszące się do początków chrześcijaństwa oraz starożytnych prześladowań chrześcijan,
- prezentuje przyczyny i przebieg schizmy wschodniej,
- wyjaśnia różnice i podobieństwa katolicyzmu i głównych wyznań chrześcijańskich (prawosławia),
- charakteryzuje problematykę stosunków państwa i Kościoła,
- wskazuje na aktualność idei benedyktyńskiej i franciszkańskiej,
- ocenia, na podstawie wybranych tekstów źródłowych oraz współczesnych dokumentów Kościoła, okoliczności powstania i działalność inkwizycji,
- uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Polski,
- prezentuje tzw. spór o św. Stanisława i wyciąga wnioski dotyczące relacji między społecznością świecką i kościelną,

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: *Bogurodzica*.
- Historia: Polska pierwszych Piastów, Pierwsi Jagiellonowie, Charakterystyka polskiego średniowiecza, schizma wschodnia.
- Wiedza o społeczeństwie: Człowiek – istota społeczna, naród, państwo, prawa i obowiązki człowieka wobec narodu, państwa
- Sztuka: Muzyka ojczysta, regionalna, innych narodów. Dzieła sztuki ojczystej i innych narodów Sposoby komunikowania się poprzez wyraz plastyczny
- Geografia: Problemy integracyjne na świecie, w Europie i Polsce

Twoje Słowo na ścieżkach mego życia

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego.
- Ukazanie historii i sensu poszczególnych świąt kościelnych i okresów liturgicznych.

Treści:

- Patron młodzieży: Św. Stanisław Kostka (18 IX).
- Adwent – cztery niedziele oczekiwania: ukazanie sensu Adwentu jako przygotowania do Bożego Narodzenia i radosnego oczekiwania na powtórne przyjście Pana.
- Boże Narodzenie: sens świąt Bożego Narodzenia, scenariusz wigilii w domu.
- *Z prochu powstałeś*: obrzędy Popielca, ukazanie Wielkiego Postu jako czasu refleksji nad własnym życiem.
- Moje rekolekcje: wskazanie na sens rekolekcji w nawiązaniu do przypowieści o siewcy.
- Święto mojego zbawienia: liturgia i sens obrzędów Triduum Paschalnego, zachęta do uczestnictwa w tych obrzędach.

- Duch Prawdy: Zesłanie Ducha Świętego, znaczenie darów Ducha Świętego w życiu chrześcijanina.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych,
- uzasadnia religijny wymiar świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy oraz okresu Wielkiego Postu.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej – *Biblia*.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Na etapie rozwoju religijnego młodzieży gimnazjalnej szczególnie ważna jest realizacja funkcji ewangelizacyjnej, prowadzącej do obudzenia i pogłębienia wiary osobowej. Przejście od wiary autorytarnej do osobowego podejmowania decyzji, stanowiących osobistą odpowiedź ucznia na pełną miłości propozycję Bożą, może pomóc w odkrywaniu tożsamości chrześcijańskiej.

W klasie I gimnazjum poznaniu, kształtowaniu umiejętności wykorzystywania i rozumienia Objawienia Bożego służą metody biblijne. Właściwemu odczytaniu przesłania tekstu źródłowego służy wprowadzenie w metody i zasady interpretacji tekstu, stosowanie metod pracy z tekstem. Skuteczne wykorzystanie metod wymaga wprowadzenia uczniów w materiał źródłowy, którym jest Pismo Święte, dokumenty nauczającego Kościoła, teksty liturgiczne, dokumenty historyczne, świadectwa życia Kościoła, świadectwo chrześcijan.

W poszukiwaniu i kształtowaniu wzorców osobowych z pomocą przychodzą wzorce biblijne, postacie świętych i błogosławionych świadków wiary oraz metody dramowe i problemowe, które mogą okazać się skuteczne w rozbudzaniu i rozwoju zainteresowań zagadnieniami religijnym.

Istotną zasadą oddziaływania winno być jak najpełniejsze stosowanie metod aktywizujących. Pozwalają one bowiem aktywnie poszukiwać odpowiedzi na nurtujące i stawiane przez uczniów pytania oraz budzić zaangażowanie. Katecheta winien przede wszystkim pełnić rolę przewodnika, który inspiruje, wspiera, ukierunkowuje poszukiwania i odkrywanie prawdy i sam jest świadkiem wiary. Wprowadzanie do pracy metod poszukujących (drama, dyskusja, panel, trybunał, praca z tekstem, metoda problemowa, quizy, rewizja życia) służy uzdolnieniu uczniów do umiejętnego korzystania z tekstów biblijnych, odnajdywania w nich własnych problemów, niepewności i ich interpretacji. Materiał biblijny, który winien być wykorzystany na tym etapie, odnosi się do zagadnień treściowych i wymagań szczegó-

łowych zapisanych powyżej. Należy sięgać zwłaszcza do fragmentów ksiąg historycznych i prorockich Starego Testamentu oraz do Ewangelii i Dziejów Apostolskich. Pomocne są one w kształtowaniu własnych opinii, umiejętności argumentowania i motywowania, precyzowania myśli, w kształtowaniu woli, w zajęciu stanowiska; budzą poczucie odpowiedzialności za siebie, rodzinę, środowisko.

Zagadnienia z historii Kościoła do średniowiecza stanowią fundament dla wyjaśnienia krzywdzących stereotypów antychrześcijańskich i antykatolickich, znacznie osłabiających lub wręcz blokujących ewangelizację. Należy więc zadbać, by treści historyczne realizować współbieżnie z programem nauczania historii.

ABY NIE USTAĆ W DRODZE

Założenia programowe klasy II gimnazjum skupiają się na wyjaśnieniu chrześcijańskiego pojęcia wolności i uczenia się korzystania z niej. Podstawą wolności jest zjednoczenie z Bogiem, które przywrócił Jezus Chrystus przez swoje paschalne dzieło. Źródłem utrwalenia tej wolności jest życie sakramentalne, prowadzące do uczestnictwa we wspólnotcie i życiu z Bogiem, powiązane z nagłym wezwaniem Jezusa Chrystusa, zawartym w Ośmiu Błogosławieństwach (dział 2). Konsekwencją dokonania właściwych wyborów człowieka jest autentyczna miłość, na przeszkodzie której staje grzech, który zrywa więź z Bogiem i prowadzi człowieka do zniewolenia.

Program nauczania religii w tej klasie zakłada więc odkrywanie zasad moralnych, zgodnych z prawem naturalnym (dział 3) i prawami objawionymi, ułożonymi według w kolejności przykazań Dekalogu (dział 4). Szczególne miejsce ma w tej klasie zwrócenie na potrzebę stałej formacji sumienia. W realizacji tych założeń program przewiduje uwzględnienie w ramach historii Kościoła problemów, jakie zrodziły się w renesansie, reformacji i odnowie katolickiej oraz wysiłków na rzecz jedności Kościoła.

1. Człowiek na drogach Boga

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie uczniów w tematykę roku
- Wskazanie, iż Bóg daje odpowiedź na problemy nurtujące człowieka

Treści

- Szczęście – pierwotny zamysł Boga względem człowieka.
- Przynależność do Kościoła jako szansa na rozwój wewnętrzny, odpowiedzialność za Kościół, lojalność i miłość do Kościoła.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje relację Bóg – człowiek,
- opisuje zamysł Boga względem człowieka,
- wskazuje na szanse rozwoju, jakie stwarza człowiekowi Kościół.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: A. de Saint-Exupery, *Mały Książe*, Seneka, *O życiu szczęśliwym* (fragmenty dialogu).
- Wiedza o społeczeństwie: Sens i cel życia, życie jako fundamentalna wartość. Odpowiedzialność za własny rozwój, kryteria dojrzałej osobowości.

2. Jezus Chrystus prowadzi do pełni życia

Cele katechetyczne

- Ukazanie znaczenia paschy Jezusa Chrystusa w życiu chrześcijanina
- Przedstawienie sakramentów jako znaków działania Boga w życiu Kościoła i chrześcijanina.

Treści

- Pascha Chrystusa – odkupienie, zstąpienie do piekieł, wywyższenie po prawicy Ojca
- Liturgia – uczestnictwo w życiu Boga.
- Chrzest jako pascha chrześcijanina i sakrament wolności dzieci Bożych.
- Bierzmowanie jako sakrament umocnienia.
- Sakrament pokuty i pojednania jako sakrament przebaczenia i miłosierdzia; zagrożenia postawy pokuty: grzech przeciwko Duchowi Świętemu, rytualizm.
- Paschalny charakter Eucharystii; komunია z Bogiem i braćmi.
- Sakrament namaszczenia chorych jako sakrament umocnienia; sens cierpienia, orędzie chrześcijańskie dla przewyciężenia cierpienia i akceptacji niepełnosprawności.
- Sakrament małżeństwa jako konsekracja ludzkiej miłości.
- Sakrament święceń jako sakrament przywracania pokoju pomiędzy Bogiem a ludźmi; stopnie i cel udzielania sakramentu święceń; związek sakramentu święceń z pozostałymi sakramentami.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia podstawowe implikacje dla życia chrześcijanina wynikające z Wcielenia i Odkupienia,
- charakteryzuje relację Bóg – człowiek,
- charakteryzuje rolę pokory i pychy w odniesieniu do relacji Bóg – człowiek,
- przedstawia sposoby obecności Chrystusa w liturgii,
- charakteryzuje liturgię jako dialog Boga z człowiekiem (dar i odpowiedź),
- interpretuje znaki, symbole liturgiczne oraz postawy występujące podczas liturgii,
- odczytuje na podstawie tekstów obrzędów liturgicznych związek opisywanych wydarzeń z życiem chrześcijanina,
- charakteryzuje cel poszczególnych sakramentów oraz interpretuje wybrane teksty liturgiczne odnoszące się do nich,
- wyjaśnia pojęcia grzechu przeciwko Duchowi Świętemu,
- uzasadnia, dlaczego Eucharystia jest centrum liturgii i życia chrześcijańskiego,
- wyjaśnia rozumienie Eucharystii jako uczty miłości,
- interpretuje teksty Modlitw Eucharystycznych,
- uzasadnia, że namaszczenie chorych to dar i pomoc w przeżywaniu cierpienia.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Rodzaje oraz gatunki literackie. Pojęcia: myśl przewodnia, sensory symboliczne i metaforyczne utworu, narracja, symbol, alegoria. Wybrane utwory z klasyki światowej – *Biblia*.
- Wiedza o społeczeństwie: Rola autorytetu w życiu człowieka, grupy i więzi społeczne.

3. Wędrówka ku dobru

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie podstawowych pojęć etycznych.
- Sformułowanie podstawowych zasad moralnych.
- Ukazanie wędrówki Izraelitów do Ziemi Obiecanej jako *figury* życia moralnego człowieka.

Treści

- Powinność etyczna, umocnienie w sakramencie Eucharystii i pokuty.
- Pojęcie prawa naturalnego i podkreślenie obiektywnego charakteru norm moralnych; odwaga w głoszeniu uzasadnionych poglądów.
- Pojęcie sumienia, rodzaje sumienia, przeciwdziałanie błędom sumienia.
- Hierarchia wartości i postawy człowieka wobec wartości.
- Wędrówka do wolności: klucz do zrozumienia i aktualizacji wędrówki Izraela; zbawczy charakter prawa objawionego.
- Autorytet Boga a normy moralne, ukazanie przykazań jako drogowskazów.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje związek między Eucharystią oraz sakramentem pokuty i pojednania a życiem moralnym chrześcijanina,
- uzasadnia koncepcję szczęścia zawartą w *Ośmiu Błogosławieństwach*,
- wykazuje związek między życiem *Błogosławieństwami* i życiem w łasce Bożej.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej – *Biblia*.
- Wiedza o społeczeństwie: Rola autorytetu w życiu człowieka oraz właściwy jego wybór, normy moralne, prawo, wolność a zniewolenie.

4. Drogowskazy na drodze ku szczęściu

Cele katechetyczne

- Ukazanie zasad życia moralnego przez analizę *Dekalogu*.
- Wprowadzenie zagadnień historycznych w wieku XVI-XVII.
- Przekazanie prawideł dokonywania samodzielnych wyborów moralnych.

Treści

- Fundamentalny charakter I Przykazania, fałszywy i właściwy obraz Boga, sens modlitwy; ocena wróżbiarstwa, astrologii i horoskopów; szacunek dla rozumu, rozumność wiary; problem sekt we współczesnym świecie.
- II Przykazanie Boże: objawienie Imienia Bożego Mojżeszowi, czystość mowy; deklaracja przynależności do Kościoła; medalik chrześcijański, szacunek dla krzyża; sztuka sakralna.
- Zagadnienia z historii Kościoła: geneza i katolicki wymiar renesansu; chrystianizacja Litwy, św. Jadwiga; ojcowie reformacji (Luter, Kalwin); sukcesja apostołska, miejsce Biblii w życiu chrześcijańskim, konieczność łaski Bożej dla zbawienia, uznanie Jezusa za Jedyne Zbawcę; reforma katolicka i dzieło Soboru Trydenckiego; reformacja i reforma katolicka w Polsce, Polska krajem tolerancji; wysiłki na rzecz jedności Kościoła: Unia Brzeska i Kościół grekokatolicki, obrządek;
- III Przykazanie Boże: potrzeba świętowania, związek pomiędzy czią Boga a praktykami religijnymi, szabat w Starym Testamencie i paschalny charakter niedzieli, Eucharystia jako centrum niedzieli chrześcijanina.
- IV Przykazanie Boże: w aspekcie szczęścia osobistego, wartość własnych wyborów; szacunek dla rodziców i osób starszych; miłość Ojczyzny.
- V Przykazanie Boże: konieczność troski o zdrowie i życie w kontekście zrozumienia i realizacji sensu swojego życia; życie jako środek do realizowania wartości; problematyka nałogów (alkoholizm, niktynizm, narkomania): motywacja, profilaktyka, pomoc osobom uzależnionym; zaangażowanie w obronę życia; ludzki stosunek do zwierząt.
- VI Przykazanie Boże: wartość przyjaźni w życiu człowieka jako fundamentu prawidłowych kontaktów z innymi; Dawid i Jonatan, Jezus i Łazarz; problemy związane z okresem dojrzewania.
- VII Przykazanie Boże: niebezpieczeństwa konsumpcjonizmu, problem kradzieży, bogacenia się kosztem innych, oceniania innych przez pryzmat ich zamożności, chciwość; rzetelność w wykonywaniu pracy; stała troska o ubogich i usuwanie przyczyn ubóstwa, uczynki miłosierdzia.
- VIII Przykazanie Boże: znaczenie prawdy i wierności jej w kontekście poszukiwania sensu życia, fundamentalny charakter prawdy w budowaniu właściwych kontaktów między ludźmi oraz w stawianiu pytań o Boga i dobro, związek prawdomówności z miłością i sprawiedliwością; szkodliwość wydawania pochopnych sądów, obmowy, oszczerstwa, pochlebstwa, niedochowania tajemnicy, podkreślenie obowiązku naprawienia krzywd w zakresie VIII Przykazania.
- IX i X Przykazanie Boże: problem marnowania czasu, próba określenia zainteresowań uczniów i powiązania ich z sensem życia i osobistymi planami życiowymi; ostrzeżenie przed manipulacją mediów, zasady właściwego doboru źródeł informacji.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje obowiązki wynikające z poszczególnych przykazań Bożych,

- opisuje wykroczenia przeciwko poszczególnym przykazaniom Bożym,
- uzasadnia właściwą postawę chrześcijanina wobec sekt,
- formułuje argumenty za uczestnictwem w liturgii,
- wyjaśnia rolę sztuki sakralnej w liturgii Kościoła,
- analizuje wpływ zabobonu, bałwochwalstwa, wróżbiarstwa, magii na budowanie właściwych relacji między Bogiem a człowiekiem,
- wykazuje chrześcijańską i społeczną wartość niedzieli,
- ocenia postawy moralne związane z przeżywaniem niedzieli,
- ilustruje właściwe zachowania dzieci względem rodziców,
- uzasadnia świętość życia ludzkiego,
- wyjaśnia wartość czystości w różnych okresach życia,
- analizuje wpływ nieuczciwości, krzywoprzysięstwa i wiarołomstwa na życie religijne człowieka.
- wskazuje przyczyny, przebieg i główne idee reformacji oraz reformy katolickiej,
- charakteryzuje wysiłki na rzecz jedności chrześcijan i wolności religijnej,
- ocenia inicjatywy na rzecz jedności Kościoła i tolerancji religijnej, podejmowane na ziemiach polskich,
- wyjaśnia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich (protestantyzm, anglikanizm) oraz wskazuje perspektywy i granice ekumenizmu,
- wskazuje inicjatywy ekumeniczne podejmowane w Kościele katolickim i innych Kościołach oraz wspólnotach chrześcijańskich,
- wyjaśnia i uzasadnia pojęcia interkomunii, sukcesji apostoelskiej, konieczności łaski Bożej do zbawienia, miejsca Pisma św. w życiu chrześcijanina.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej – *Biblia*.
- Historia: Cywilizacje starożytne – Izrael. Rozłam w Kościele zachodnim. Polska i Litwa w czasach Jagiellonów, reformacja i reforma katolicka w Polsce.
- Wiedza o społeczeństwie: Niezbywalny charakter praw człowieka, ich katalog i systemy ochrony.

Droga z Jezusem Chrystusem

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego.
- Ukazanie historii i sensu poszczególnych świąt kościelnych i okresów liturgicznych.

Treści

- Krzyż Jezusa Chrystusa: znaczenie Święta Podwyższenia Krzyża (14 IX), potrzeba wierności krzyżowi, krytyka noszenia amuletów.
- Radosne oczekiwanie: znaczenie Adwentu, prorocтва mesjańskie, roraty.

- *Bóg się rodzi*: ukazanie sensu Świąt Bożego Narodzenia, zachęta do religijnego przeżycia wigilii (propozycja scenariusza).
- Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan: konieczność modlitwy o jedność chrześcijaństwa, grzech podziału i potrzeba przeciwdziałania mu.
- Wielki Post jako czas przypominania sobie godności sakramentu chrztu.
- Przygotowanie do rekolekcji szkolnych.
- Ofiara dla naszego zbawienia: sens Triduum Paschalnego, zachęta do uczestnictwa w liturgii.
- Królowa Polski: kult maryjny, zachęta do uczestniczenia w nabożeństwach majowych.
- *Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi*: związek Zesłania Ducha Świętego z potrzebą odnowy świata i przewycięzania zła w świecie.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu Maryi oraz świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych,
- uzasadnia religijny wymiar świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy oraz okresu Wielkiego Postu.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej (*Biblia*, Ch. Dickens, *Opowieść wigilijna*), Adwent, Boże Narodzenie, Wielki Post, Wielkanoc, Maryja i święci w literaturze.
- Historia: Powstanie chrześcijaństwa i pierwsze wieki jego rozwoju.
- Sztuka: Motywy związane z rokiem liturgicznym obecne w malarstwie i muzyce.

Wskazania do realizacji programu

W klasie II gimnazjum realizacja funkcji ewangelizacyjnej ma prowadzić do obudzenia i pogłębienia wiary osobowej. Winno się zatem zwracać uwagę na konsekwencje moralne wynikające z osobowego podjęcia decyzji życia zgodnego z zasadami Bożymi. Wykazać należy, że poszczególne czyny stanowią osobistą odpowiedź ucznia na pełne miłości zaproszenie Boga, prowadzące do kształtowania cywilizacji miłości we współczesnym świecie.

W klasie II gimnazjum częstą metodą powinna być metoda dialogu w oparciu o odnalezienie argumentacji o charakterze religijnym odczytanym z przesłania tekstu źródłowego. Skuteczne wykorzystanie metod wymaga wprowadzenia uczniów w materiał źródłowy, który nadal stanowią: Pismo Święte, dokumenty nauczającego Kościoła, teksty liturgiczne, dokumenty historyczne, świadectwa życia Kościoła, świadectwo chrześcijan.

W kształtowaniu właściwych postaw moralnych winny służyć szczególnie postaci świętych i świadków wiary. Metody problemowe, panele i kręgi dyskusyjne mogą rozbudzać zainteresowanie zagadnieniami etycznymi. Należy też rozbudzać w młodzieży refleksję nad własnym sumieniem.

Katecheta winien przede wszystkim pełnić rolę inspiratora refleksji, ukierunkowującego poszukiwania i odkrywanie prawdy, a równocześnie sam być autentycznym świadkiem wiary.

Zagadnienia z historii Kościoła od średniowiecza do Soboru Trydenckiego stanowią fundament zrozumienia wydarzeń, jakie nastąpiły w Europie nowożytnej i często rzutują na dzisiejsze czasy, osłabiając zwłaszcza jedność Kościoła.

ŻYĆ W MIŁOŚCI BOGA

W ostatnim roku nauki gimnazjalnej program przewiduje ukazanie uczniom, iż zasadą życia chrześcijańskiego jest miłość, która winna objąć świat i każdego człowieka. Rodzące się wielokrotnie problemy natury moralnej wymagają właściwego przeżywania miłości, umiejętności odpowiedzialnego korzystania z mass mediów, z takiej odnowy modlitwy, by stawała się wewnętrznym zjednoczeniem z Bogiem.

Z uwagi na fakt, iż rodzina jako wspólnota życia i miłości bywa współcześnie dyskredytowana, program przewiduje, że nauczanie religii w klasie III gimnazjum kładzie akcent na poszanowanie godności i poczucia odpowiedzialności z własną godność dziecka Bożego (dział 1). W zakresie dalszego przygotowania się do podjęcia powołania życiowego program przewiduje ukazanie różnych dróg realizacji powołania, przyjmując układ wynikający z wezwań Modlitwy Pańskiej (dział 2). W bloku tematyki dotyczącej historii Kościoła uwzględnione są zagadnienia donoszące się do XVIII i XIX wieku.

1. Świat, który powierzył mi Bóg

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie uczniów w tematykę roku.
- Wskazanie, iż Bóg daje odpowiedź na problemy nurtujące człowieka.

Treści

- Podstawowe trudności, zagrożenia, ale także osiągnięcia współczesnego świata; skutki postępu technicznego: wygoda, ułatwienie życia, walka z chorobami, ale jednocześnie zanieczyszczenie środowiska; ukazanie konieczności stosowania moralnej oceny wobec postępu technicznego.
- Współczesna młodzież i jej poglądy: uzasadnienie konieczności działań konstruktywnych, by osiągnąć cele, problem podkultur młodzieżowych; cele życiowe oraz działanie we wspólnocie z innymi, wskazanie na cele poszczególnych wspólnot: rodziny, narodu, ludzkości i Kościoła.

Wymagania

Uczeń:

- opisuje pozytywne i negatywne skutki postępu technicznego,
- charakteryzuje rolę młodzieży we współczesnym świecie i Kościele.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wybrane utwory z klasyki światowej – *Biblia*, Cz. Miłosz, *Piosenka o końcu świata, Który skrzywdziłeś*, *Wiara, Nadzieja*, J. Twardowski, *Abecadło dziewięćdziesięciolatka* (fragmenty).

2. Żyję, aby kochać

Cele katechetyczne:

- Ukazanie, czym jest prawdziwa miłość.
- Przygotowanie do właściwego przeżywania miłości.
- Przygotowanie dalsze do sakramentu małżeństwa.
- Ukazanie odpowiedzi Kościoła na istotne problemy związane z przekazywaniem życia.

Treści:

- Próby człowieka i odpowiedź Boga: różne sposoby definiowania miłości, niebezpieczeństwa związane z niewłaściwym pojmowaniem miłości, odniesienie tematyki miłości do szczęścia, które chce osiągnąć w życiu człowiek; Przykazanie miłości Boga i człowieka; problem wyobraźni w przygotowaniu do miłości: właściwe korzystanie z mediów, obrona przed manipulacją w zakresie kształtowania własnego obrazu miłości, szkodliwość pornografii.
- Sposób przeżywania miłości przez dziewczęta i chłopców, wzór osobowy w miłości. Uczucia a moralność: związek między uczuciami a moralnością, konieczność podejmowania odpowiedzialności za życie uczuciowe.
- Godność ludzkiego ciała: znaczenie wstydlivosti i czystości; trudności okresu dorastania; sens czystości przedmałżeńskiej, odniesienie tej problematyki do szczęścia człowieka i Prawa Bożego; potrzeba asertywności w kontaktach między chłopakiem a dziewczyną, sposoby przeciwstawiania się presji i molestowaniu seksualnemu.
- Dziecko – bezcenny dar Boga: wypełnienie miłości ludzkiej w przekazaniu życia, narodziny dziecka jako szczęście dla małżonków.
- Podstawa małżeństwa: miłość, wierność i uczciwość – analiza treści przysięgi małżeńskiej.
- Rodzina wspólnotą życia i miłości: ukazanie wartości rodziny i związku życia rodzinnego z osiągnięciem szczęścia; wartość domu w życiu człowieka, konflikty w rodzinie i sposoby ich przewyższania.
- Problemy moralne związane z życiem małżeńskim i rodzinnym: sieroctwo i adopcja, niegodziwość zapłodnienia *in vitro*; duchowa adopcja, problem zabijania nienarodzonych; ruch hospicyjny, moralna ocena eutanazji; postawa szacunku w małżeństwie, naturalne metody regulacji poczęć, szkodliwość, zawodność i moralna niedopuszczalność antykoncepcji.

Wymagania

Uczeń:

- interpretuje rozumienie pojęcia prawdziwej miłości w różnych aspektach życia ludzkiego,
- opisuje związek między uczuciami a moralnością,
- wskazuje na konieczność podejmowania odpowiedzialności za życie uczuciowe,
- dokonuje analizy przysięgi małżeńskiej,

- prezentuje problemy moralne związane z zapłodnieniem *in vitro*, sieroctwem i adopcją oraz katolickie nauczanie na ten temat,
- dokonuje moralnej oceny aborcji i eutanazji, referując stanowisko Kościoła,
- wskazuje na zawodność i moralną niedopuszczalność antykoncepcji.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: L. Staff, *Więc można kochać*, J. Tuwim, *Przy okrągłym stole*, J. Kofta, *Co to jest miłość*.

3. Na drodze ucznia Jezusa Chrystusa

Cele katechetyczne

- Ukazanie bogactwa Modlitwy Pańskiej jako drogi życia chrześcijanina.
- Przygotowanie do samodzielnego podejmowania i rozwiązywania problemów religijnych (w związku z przygotowaniem do przyjęcia sakramentu bierzmo- wania).
- Prezentacja wybranych zagadnień z historii Kościoła w XVIII i XIX wieku.

Treści

- Ojciec nasz, któryś jest w Niebie: pochodzenie i natura religii; panteizm, bud- dyzm, buddyzm a chrześcijaństwo; monoteizm, judaizm i islam, problematyka dialogu międzyreligijnego; wiara jako odpowiedź na objawienie Boga, cechy wiary; znaczenie modlitwy w życiu chrześcijanina, grupy modlitewne młodzie- ży, trudności w modlitwie; lektura Biblii jako modlitwa.
- Święć się Imię Twoje: potrzeba i formy apostołstwa świeckich.
- Przyjdź Królestwo Twoje: potrzeba chrześcijańskiej obecności w świecie, przy- pomnienie pojęć: sprawiedliwość, pokój, miłość społeczna, prawda; podstawy intelektualne oświecenia, masoneria, deizm, racjonalizm, autonomia wiary i ro- zumu, pozorny konflikt nauka-wiara; rewolucja francuska, jej przebieg, powsta- nie w Wandei, Kościół porewolucyjny; potrzeba rozumienia woli Boga wzglę- dem nas jako wyrazu miłości Stwórcy, niebezpieczeństwo astrologii i horosko- pów, I Sobór Watykański o objawieniu i autorytecie papieskim; podstawowe za- sady i dokumenty katolickiej nauki społecznej;
- Bądź wola Twoja jako w Niebie tak i na ziemi: problematyka powołania, zwłaszcza do kapłaństwa i zakonu; biblijne przykłady powołań: Samuel, Izajasz, Jeremiasz, św. Andrzej, św. Piotr, św. Mateusz, św. Paweł; Kościół w Polsce wo- bec wyzwania niewoli narodowej: czasy saskie (upadek moralny, brak odpo- wiedzialności za dobro wspólne) i czas *Konstytucji 3 Maja* (reformacja, podniesienie się z upadku); integracyjna rola Kościoła w życiu narodu polskiego pod zabo- rami.
- Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj: wprowadzenie w problematykę etyki zawodowej, moralny charakter wyboru zawodu jako powołania i służby dla drugich.
- Odpuść nam nasze winy jako i my odpuszczamy naszym winowajcom: analiza Księgi Jonasza, krytyka fatalizmu; niewłaściwe rozumienie tolerancji, prymat

dobra i prawdy, rzeczywista tolerancja jako wyraz szacunku wobec człowieka; grzech antysemityzmu i uprzedzeń rasowych; analiza przeszkód na drodze do pojednania z drugim człowiekiem, między narodami i między religiami.

- Nie wódź nas na pokuszenie: ukazanie znaczenia wolności w życiu człowieka; potrzeba kształtowania i wyboru własnego wzoru osobowego, wpływ mediów i muzyki na psychikę człowieka, przesłanie tekstów piosenek.
- Ale nas zbaw ode złego: konieczność zbawienia, ukazanie Jezusa jako odpowiedzi na problemy człowieka, Kościół i Duch Święty, eschatologiczny charakter zbawienia, rzeczy ostateczne .
- Amen: sakrament bierzmowania jako potwierdzenie przed Bogiem odpowiedzialności za swoje życie.

Wymagania

Uczeń:

- odczytuje przesłanie wypływające z wezwań Modlitwy Pańskiej,
- uzasadnia wartość Modlitwy Pańskiej jako programu drogi życia chrześcijanina,
- ukazuje trudności w wierze oraz sposoby ich przewycięzania,
- przedstawia argumenty, które pomagają człowiekowi wytrwać w wierze i przewycięzać trudności z nią związane,
- przedstawia związek wiary chrześcijańskiej z wyjaśnieniem sensu życia człowieka,
- określa sposób obecności i działania Ducha Świętego w Kościele,
- uzasadnia znaczenie modlitwy jako centrum życia chrześcijanina,
- interpretuje teksty dotyczące modlitwy Jezusa,
- określa poszczególne rodzaje i formy modlitwy oraz postawy modlitewne,
- uzasadnia wartość modlitewnej i samodzielnej lektury Biblii,
- charakteryzuje podstawy intelektualne oświecenia, zwłaszcza deizm i racjonalizm, zauważając ich antychrześcijańskie nastawienie,
- opisuje przebieg prześladowań Kościoła w okresie rewolucji francuskiej,
- określa wyzwania społeczne w Europie XIX wieku i udzieloną na nie odpowiedź Kościoła,
- przedstawia w sposób syntetyczny rozwój nauczania Kościoła w trakcie soborów: trydenckiego i I watykańskiego,
- opisuje związek Kościoła z życiem narodu polskiego,
- wyjaśnia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich (starokatolicyzm) oraz wskazuje perspektywy i granice ekumenizmu,
- wskazuje inicjatywy ekumeniczne podejmowane w Kościele katolickim i innych Kościołach oraz wspólnotach chrześcijańskich,
- charakteryzuje najważniejsze obrazy biblijne Kościoła,
- opisuje Kościół poprzez jego przymioty, wykorzystując wiedzę historyczną i opierając się na wybranych tekstach biblijnych,
- ocenia na podstawie wiadomości z biblijnej nauki o Kościele życie współczesnych chrześcijan,

- opisuje ustrój hierarchiczny Kościoła,
- wyjaśnia pojęcia: Stolica Apostolska, papież, kuria rzymska, nuncjusz, konferencja episkopatu, metropolia, metropolita, diecezja, biskup, parafia, proboszcz,
- posługując się cytatami biblijnymi, wyjaśnia cel misji katolickich,
- ukazuje rozwój misji katolickich,
- charakteryzuje formy zaangażowania w apostołstwo świeckich,
- wyjaśnia zaangażowanie chrześcijan w tworzenie kultury,
- wyjaśnia pozorność konfliktu nauki i wiary,
- porównuje religie świata, określając specyfikę chrześcijaństwa,
- wyjaśnia pojęcia: fanatyzm religijny, obojętność religijna, nietolerancja religijna,
- wyjaśnia, jak można naśladować postacie biblijne w wyznawaniu wiary,
- charakteryzuje obrzędy bierzmowania,
- opisuje skutki i konsekwencje egzystencjalne bierzmowania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: T. Różewicz, *Prawa i obowiązki*, J. Gaarder, *Człowiek skazany jest na to, by być wolnym* (fragment książki *Świat Zofii*).
- Historia: Zagadnienia społeczne i wydarzenia z historii Kościoła w XVIII i XIX wieku.

Rok z Jezusem Chrystusem w Kościele

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego.
- Ukazanie historii i sensu poszczególnych świąt kościelnych i okresów liturgicznych.

Treści

- Katolicka nauka o aniołach w nawiązaniu do święta Archaniołów (29 IX) i wspomnienia Aniołów Stróż (2 X).
- Różaniec jako modlitwa streszczająca dzieło zbawienia.
- Treść teologiczna uroczystości Wszystkich Świętych i Dnia Zadusznego, przypomnienie pojęcia odpustu i rzeczywistości ostatecznych człowieka.
- Znaczenie Adwentu i rekolekcji parafialnych.
- Boże Narodzenie: scenariusz wigilii w domu; kolędy.
- Moje rekolekcje: przygotowanie się do przeżycia rekolekcji szkolnych.
- *Zmartwychwstał trzeciego dnia, jak oznajmia Pismo*: wyjaśnienie liturgii i sensu obrzędów Triduum Paschalnego.
- *Zasiadł po prawicy Ojca*: wyjaśnienie sensu Wniebowstąpienia.
- Źródło miłości: kult Serca Jezusa.
- Duch Prawdy: znaczenie darów Ducha Świętego w życiu chrześcijanina.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu Serca Pana Jezusa, Maryi oraz świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych,
- uzasadnia religijny wymiar świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy oraz okresu Wielkiego Postu.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski – być człowiekiem w czasach pogardy – I. Fink Odplywający ogród (wybrane opowiadania).

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

W ostatniej klasie gimnazjum należy dołożyć starań, by uformować postawę dialogu modlitewnego z Bogiem. Konieczne jest zwracanie uwagi, iż życie sakramentalne i modlitewne stanowią źródło życia prawdziwie chrześcijańskiego. Uczeń winien odkryć nie tylko swoje miejsce w Kościele, ale poczuwać się do odpowiedzialności za spełnienie misji, którą Jezus Chrystus zlecił całemu Kościołowi.

W klasie III gimnazjum przeważać powinna metoda samodzielnego projektowania i rozwiązywania problemów egzystencjalnych, przy skutecznym wykorzystaniu tekstów dokumentów Kościoła, tekstów liturgicznych, dokumentów historycznych, świadectw życia Kościoła i współczesnych chrześcijan.

Katecheta winien przede wszystkim pełnić rolę inspiratora zaangażowania się młodych w różne kręgi i grupy religijne, pobudzać do świadectwa wiary i swoim życiem również świadczyć o wierze.

Zagadnienia z historii Kościoła w XVIII i XIX wieku należy ukazać w perspektywie zachodzących dzisiaj sytuacji dechrystianizacyjnych, z którymi młodzież często się spotyka i nie potrafi zrozumieć ich przyczyn. Wielcy chrześcijanie świadczą o tym, że wiara nie kłóci się z wiedzą, a troska Kościoła w sprawach społecznych zawsze była i jest zasadą życia.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

1. Kontakty nauczyciela religii z rodzicami młodzieży gimnazjalnej mają nieco inny charakter niż to miało miejsce w młodszych klasach. Wynika to nie tylko stąd, że młodzież w wieku gimnazjalnym potrzebuje specyficznego podejścia pedagogicznego, ale również z faktu, że gimnazja gromadzą uczniów należących do kilku

parafii. Dlatego też nauczyciel religii kontaktuje się z rodzicami uczniów głównie poprzez szkołę,

2. Na początku roku katecheta ma podać swoje wymagania, zakres podejmowanych tematów. Trzeba bowiem pamiętać, że rodzice do takiej informacji mają prawo, tym bardziej, że w gimnazjum jeszcze oni decydują o uczęszczaniu swoich dzieci na lekcje religii. Nie należy jednak zaniedbywać spotkań z rodzicami na terenie parafii, włączając ich oraz rodziców chrestnych, w proces przygotowania do sakramentu bierzmowania.

Tematyka spotkań z rodzicami poszczególnych klas

Klasa I - Wielkość człowieka stworzonego przez Boga

- Wiara w Boga – szansą czy zagrożeniem?
- Rodzina miejscem wzrastania w wierze.
- Rodzina miejscem kontynuacji dzieła stworzenia.
- Miejsce Boga w życiu człowieka.
- Rodzina – wspólnotą wspierająca w rozwoju religijnym i społecznym.
- Młody człowiek w świecie – młodość czasem kryzysu wiary.
- Łączenie w życiu wiary i nauki.
- Rodzina wspólnotą ludzi ufających i powierzających się Bogu.

Klasa II – Życie w społeczności

- Zobowiązania przyjęte na chrzcie świętym dziecka.
- Zadania ochrzczonego w społeczności ludzkiej.
- Rodzina jako miejsce inicjacji do służby i miłości na wzór Jezusa.
- Sens troski o sprawy społeczne.
- Rodzina a społeczność Kościoła.
- Odpowiedzialność za siebie w Kościele.
- Kościół domowy.
- Rodzina a wspólnota parafialna.

Klasa III – Na drodze do dojrzałości

- Dojrzałość i jej przejawy.
- Bierzmowanie sakramentem wtajemniczenia chrześcijańskiego.
- Bierzmowanie sakramentem wiary.
- Wiara źródłem dojrzewania człowieka.
- Życie sakramentalne i życie modlitwy w rodzinie.
- Aby godnie i odpowiedzialnie przyjąć sakrament bierzmowania.
- Mistagogia sakramentu bierzmowania.
- Rodzina wspólnotą wspierającą w dawaniu świadectwa.

Parafia

1. W okresie gimnazjalnym młodzież ma przygotowywać się do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Przygotowanie to, wykorzystując osiągnięcia uczniów

związane z nauczaniem religii w szkole, ma realizować przede wszystkim funkcję wtajemniczenia poprzez wypełnianie celów katechetycznych, wynikających z realizacji orędzia zbawczego. Rzeczą pożądaną byłoby rozpocząć to przygotowanie od rekolekcji ewangelizacyjnych. Program działań katechetycznych w parafii uwzględnia:

- środowisko formacji, jakim jest własna parafia (a nie parafia, na terenie której znajduje się szkoła);
 - miejsce formacji, którym jest budynek kościelny lub parafialny;
 - czas formacji, która trwa przez trzy lata nauki w gimnazjum, a spotkania odbywają się przynajmniej raz w miesiącu;
 - osoby odpowiedzialne za formację: księża, katecheci, animatorzy wywodzący się z kościelnych ruchów młodzieżowych;
 - formy: spotkania ogólne wszystkich kandydatów, celebracje w kościele parafialnym, praca w grupach;
 - fakt, że treści działań katechetycznych w parafii wynikają z celów katechetycznych i skorelowane są z treściami nauki religii w szkole.
2. Nauczyciel religii winien (w miarę swoich możliwości) włączyć się w duszpasterstwo katechetyczne w parafii, na terenie której znajduje się szkoła (PDK 90).
3. Istotne jest też wykorzystanie duszpasterskie rekolekcji adwentowych (parafialnych) i wielkopostnych (szkolnych lub parafialnych, zależnie od tradycji diecezji).

Tematyka spotkań młodzieży w ramach duszpasterstwa w parafii

Klasa I - Wielkość człowieka stworzonego przez Boga

- Być stworzonym przez Boga – szansa czy ograniczenie.
- Miejsce Boga w życiu człowieka.
- Wiara w Boga – szansą czy zagrożeniem.
- Udział w nowym stworzeniu.
- Nowy człowiek.
- Nowy świat.
- Łączenie w życiu wiary i nauki.
- Zaufać i powierzyć się Bogu, to...

Klasa II – Życie w społeczności

- Zostałem ochrzczony – powierzony społeczności ludzkiej.
- Jako ochrzczony żyję w społeczności ludzkiej.
- Udział w życiu społecznym: służba i miłość na wzór Jezusa.
- Sens troski o sprawy społeczne.
- Społeczność Kościoła i moje w niej miejsce.
- Odpowiedzialność za siebie w Kościele.
- Odpowiedzialność za społeczność Kościoła.
- Kościół domowy, Kościół parafialny.

Klasa III - Na drodze do dojrzałości

- Dojrzałość i jej przejawy.
- Dlaczego bierzmowanie?
- Wiara źródłem dojrzewania człowieka.
- Przejawy życia wiarą: życie sakramentalne i życie modlitwy.
- Bierzmowanie sakramentem wiary.
- Aby godnie i odpowiedzialnie przyjąć sakrament bierzmowania.
- Co dalej, po przyjęciu sakramentu bierzmowania?
- Pozostawać świadkiem.

ŚWIADEK CHRYSYDUSA

Katecheza świadectwa wiary

Program nauczania religii dla liceum Numer programu AZ-4-01/10

Program nauczania religii w liceum przewiduje, że katecheza świadectwa wiary na poziomie liceum obejmuje świadectwo składane w Kościele, w świecie i w rodzinie. Katecheza i nauczanie religii na IV etapie edukacji ma pomóc młodemu chrześcijaninowi w wyznawaniu wiary w Kościele, w świadczeniu o nadziei chrześcijańskiej wobec świata, ma wreszcie przygotować go do odnalezienia drogi powołania i założenia rodziny – wspólnoty życia i miłości. W ten sposób program ogarnia świadectwo ucznia Jezusa Chrystusa do trzech obszarów życia chrześcijanina, dokonując podziału treści nauczania w poszczególnych klasach następująco:

- Klasa I liceum – *Świadek Chrystusa w Kościele*;
- Klasa II liceum – *Świadek Chrystusa w świecie*;
- Klasa III liceum – *Świadek Chrystusa w rodzinie*.

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

I. Analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym. Uczeń potrafi rozpoznać teksty biblijne i religijne; rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami religii; odkrywa wartość egzystencjalną analizowanych tekstów, wykorzystuje poznane teksty biblijne i religijne w pogłębionej dyskusji na temat Kościoła i religii.

II. Socjalizacja kościelna. Uczeń odkrywa swoje miejsce i zadania w Kościele; potrafi scharakteryzować wyzwania stojące przed katolikiem po przyjęciu sakramentu bierzmowania.

III. Odkrywanie powołania chrześcijańskiego. Uczeń interpretuje egzystencjalnie wiedzę religijną, którą zdobył, posługując się cytatai biblijnymi; korzysta z różnorodnych źródeł informacji i dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem rodziny i społeczności, w których żyje.

IV. Tworzenie wypowiedzi, obserwacje i doświadczenia. Uczeń pogłębia umiejętność wypowiadania się w mowie i w piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami biblijnymi i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami; korzysta z różnych źródeł informacji (własnych obserwacji, doświadczeń, tekstów, map, tabel, fotografii, filmów).

ŚWIADEK CHRYSYDUSA W KOŚCIELE

Uczniowie w kl. I liceum, rozpoczynając naukę w nowej szkole, znajdują się w nowej dla siebie sytuacji związanej ze zmianą środowiska: nowa szkoła, nowe otoczenie to sytuacja z jednej strony ciekawa, choć wymagająca przemyślenia na nowo własnej tożsamości; z drugiej strony, niedawno przeżyte bierzmowanie (lub bezpośrednia jego bliskość) nakłada specjalne zadania do spełnienia w Kościele. Dlatego też tematyka lekcji religii dla klasy I licealnej wiąże się ze świadectwem dawanym Jezusowi Chrystusowi w Kościele. By móc świadczyć o Jezusie Chrystusie w świecie i rodzinie, trzeba najpierw odnaleźć swoje miejsce, miejsce świadka Chrystusa w Kościele.

Program nauczania religii w kl. I zaczyna się od postawienia ważnego egzystencjalnie pytania: Kim jestem? (dział 1). Na to pytanie uczniowie winni sobie odpowiedzieć, szukając punktów odniesienia w świecie bliższym i dalszym, we wspólnocie ojczyściej oraz kościelnej.

Następnie program odnosi się do zagadnienia wyznania wiary w Boga Trójjedynego (dział 2), co nie jest w tym wieku łatwe, i w Kościół - jako Lud Boży i działający w nim Jezus Chrystus (dział 3). Następnie młody człowiek szuka zasad działania moralnego (dział 4) i sposobu rozmowy z Bogiem - modlitwy (dział 5).

Tematyka ta winna dotyczyć egzystencjalnych problemów, z którymi młody chrześcijanin nie zawsze potrafi sobie poradzić. Świadectwo wobec świata i rodziny ma być skutkiem spotkania Chrystusa, przyłgnięcia do Niego, a nawet głębokiej z Nim zażyłości. Nie można zatem oddzielić świadectwa od głębokiego i wewnętrzznego zaangażowania się w sprawy Kościoła, od przeżywania w Kościele wiary, nadziei i miłości. Układ programu kl. I ma się przyczynić silnie do odnalezienia przez młodych swojego miejsca w Kościele, do identyfikacji z nim, a unikania aktywizmu, czyli podejmowania działań dla samego działania.

Ostatni dział zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, w tajemnicę żywego Kościoła, a także w zwyczaje Kościoła lokalnego.

1. Kim jestem?

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie uczniów w tematykę roku
- Ukazanie problemu zakorzenienia uczniów w społecznościach i wspólnotach
- Uświadomienie roli grupy w rozwoju lub zagrożeniach wiary

Treści

- Mój świat (dom, przyjaciele, grupa rówieśnicza, nowa klasa i szkoła, Ojczyzna).
- Mój Kościół (moja parafia, przypomnienie bierzmowania; ukazanie nowych grup rówieśniczych jako szansy lub zagrożenia dla wiary *skarbu przechowywanego w naczyniach glinianych*).

Wymagania

Uczeń:

- potrafi odnaleźć swoje miejsce i zadania w Kościele;
- umie scharakteryzować wyzwania stojące przed katolikiem po przyjęciu sakramentu bierzmowania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: miłość, dom, rodzina. Wartości: wolność, sacrum; ojczyzna, mała ojczyzna; naród a społeczeństwo. Lektura: Biblia, Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość* (fragmenty).
- Historia: Polska świadomość narodowa i jej uwarunkowania. Znaczenie regionu dla historii państwa. Jednostka i rodzina na tle historii Polski.
- Wiedza o społeczeństwie: Jednostka, grupa, społeczeństwo. Patriotyzm.
- Biologia: Miejsce człowieka wśród innych stworzeń.
- Geografia: Współczesny świat, bieda, globalizacja.

2. Taka jest nasza wiara

Cele katechetyczne

- Odniesienie wyznania wiary do tajemnicy Kościoła.
- Wdrożenie do samodzielnego czytania Biblii.
- Uzmysłowanie, że wiara odkrywa sens życia i działania.

Treści

- Wierzę w Boga – istota wiary, rozum a wiara, prymat prawdy, Bóg Miłosierny; Opatrzność Boża.
- Wierzę w Jezusa Chrystusa – Jedyny Zbawiciel, żyjący w Kościele.
- Wierzę w Ducha Świętego – Kościół Słowa: Biblia, Tradycja; czytanie Pisma św. indywidualne i we wspólnocie; objawienia prywatne a objawienie; objawienia maryjne.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje cel, przedmiot i formy objawienia Bożego,
- rozróżnia objawienie publiczne i prywatne,
- określa, na podstawie wybranych tekstów biblijnych, przymioty Boga,
- uzasadnia wiarę w istnienie Boga,
- wyjaśnia, w czym przejawia się miłość Boga do człowieka (miłosierdzie Boże),
- określa, dlaczego człowiek powinien wierzyć w Opatrzność Bożą,
- charakteryzuje relację między wiarą a naukami przyrodniczymi,
- ukazuje rolę Jezusa Chrystusa w historii ludzkości i człowieka wierzącego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: objawienie, miłość, Opatrzność Boża, miłosierdzie, wiara a nauka, Lektura: *Biblia*. Tradycje literackie: konteksty biblijne.

Gatunki i rodzaje literackie w Biblii. Chrystus w literaturze i kulturze. Św. Augustyn, *Wyznania* (fragmenty).

- Filozofia: Wiara szukająca zrozumienia. Teologia a filozofia chrześcijańska. Zagadnienie Boga w filozofii.

3. Oto Ja jestem z wami

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o sakramentach jako znakach miłości Boga i umocnieniu na drodze prawego życia.

Treści

- Wierzę w Kościół – sakrament, Ciało Chrystusa, pielgrzymujący Lud Boży; Matka Kościoła.
- Kościół sakramentów: świadomość chrztu; przebaczenie i pojednanie, społeczny i eklezjalny kontekst grzechu, rachunek sumienia Kościoła; Eucharystia jako angażujące i zobowiązujące spotkanie z działającym Jezusem Chrystusem; konsekracja ludzkiej miłości; umocnienie w chorobie.
- Historia Kościoła: wydarzenia z życia Kościoła ukazujące go jako wspólnotę realizującą zasadę miłości (głoszenie Ewangelii, troska o cierpiących, niepełnosprawnych, *Caritas*); główne dokumenty i zasadnicze uchwały II Soboru Watykańskiego; pontyfikaty Piusa XI, Piusa XII, bł. Jana XXIII, Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI; najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła polskiego w okresie międzywojennym oraz w czasie II wojny światowej; najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła polskiego w latach 1945-1989 (postać kard. Stefana Wyszyńskiego, obchody *Millennium*, Jan Paweł II i papieskie pielgrzymki do Ojczyzny).
- Ruchy religijne i ich znaczenie w Kościele. Zaangażowanie świeckich w dzieło apostołstwa.
- Współczesne misje *ad gentes*. Polscy misjonarze w różnych krajach świata.
- Kościół lokalny.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia związek Jezusa Chrystusa z założonym przez Niego Kościołem,
- charakteryzuje Eucharystię jako ofiarną ucztę miłości,
- interpretuje na podstawie tekstów liturgicznych czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów,
- interpretuje teksty liturgiczne odnoszące się do poszczególnych sakramentów,
- odczytuje zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym,
- ukazuje męczeństwo chrześcijan w XX wieku i postawę Kościoła wobec totalitaryzmu, zwłaszcza hitleryzmu i komunizmu,
- charakteryzuje pontyfikaty Piusa XII, bł. Jana XXIII i Pawła VI,
- prezentuje zasadnicze tezy nauczania II Soboru Watykańskiego,

- prezentuje wydarzenia, które Jan Paweł II określił mianem grzechów Kościoła oraz potrafi uzasadnić powód ekspiacji podjętej przez tego papieża,
- wskazuje najważniejsze wydarzenia pontyfikatu Jana Pawła II i tezy nauczania tego papieża,
- przybliża pontyfikat Benedykta XVI,
- ukazuje na podstawie nauczania Jana Pawła II w czasie pielgrzymek do Ojczyzny rolę wybranych świętych w dziejach Kościoła i Polski,
- odczytuje z nauczania papieskiego skierowanego do młodzieży sposoby włączenia się w ożywienie Kościoła współczesnego,
- wskazuje w tekście *Ślubów Jasnogórskich* program odnowy Kościoła i narodu,
- wskazuje kręgi przynależności do Kościoła,
- rozróżnia działania wynikające z realizacji misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Kościoła,
- wskazuje możliwości zaangażowania świeckich w życie Kościoła,
- ukazuje rolę i działalność ruchów religijnych w Kościele,
- opisuje specyfikę Kościoła partykularnego (katedra, patronowie, sanktuaria, biskup, seminarium duchowne, działające zgromadzenia zakonne),
- charakteryzuje wspólnotę parafialną,
- wskazuje kierunki ożywienia życia chrześcijańskiego we wspólnocie parafialnej,
- uzasadnia konieczność troski chrześcijanina o misję *ad gentes*,
- prezentuje współczesne nauczanie Kościoła o misjach,
- określa obszary geograficzne pracy misyjnej polskich misjonarzy,
- uzasadnia zaangażowanie chrześcijanina w dzieło apostołstwa.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: śmierć, droga, wędrówka, pielgrzymka. Wartości: prawda, dobro. Zło i dobro, przebaczenie i nienawiść.
- Wiedza o kulturze: Kościół lokalny a kultura regionalna. Zabytki kultury innych wyznań chrześcijańskich w regionie. Choroba, starość, niepełnosprawność i śmierć w kulturze.
- Historia: Kościół i chrześcijaństwo w dziejach Europy. Różnorodność wyznań chrześcijańskich. Ewangelizacja w ujęciu historycznym. Katolicyzm w innych krajach. Wartość pojednania i przebaczenia win w budowaniu ładu pokojowego.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawa wierzących w systemie prawnym państwa.
- Geografia: Kościół katolicki i wyznania chrześcijańskie na różnych kontynentach.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Człowiek chory, niepełnosprawny i stary w rodzinie.
- Filozofia: Różne szkoły filozoficzne wobec problemów choroby, niepełnosprawności i śmierci, wobec dobra i zła oraz wobec przebaczenia

4. Co mam zrobić?

Cele katechetyczne

- Formowanie prawego sumienia we wspólnocie Kościoła.

Treści

- Nowe Przymierze – miłość w życiu Kościoła, hierarchia miłości w postępowaniu świadków Chrystusa. Miłość – więzią rodziny.
- Kościół *Błogosławieństw* – wartości w życiu Kościoła: prawda, dobro moralne, godność człowieka, wolność.
- Uczestnictwo w życiu Kościoła lokalnego.
- Kościół – miejsce odczytania i wypełniania powołania do świadczenia o Jezusie Chrystusie.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia wartość prawdy w życiu osoby i społeczności, w której dokonuje się jej rozwój,
- ocenia konkretne przypadki zachowań moralnych,
- opisuje istotę przebaczenia chrześcijańskiego i rolę sakramentu pojednania dla wspólnoty,
- uzasadnia moralny wymiar dbałości o kulturę języka.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości: prawda, dobro; wiara; sacrum i profanum. Literatura i kultura a wartości moralne. Lektura: F. Dostojewski, *Zbrodnia i kara*.
- Wiedza o kulturze: Kultura prawdy i miłości.
- Wiedza o społeczeństwie: Etyka życia zbiorowego.
- Podstawy przedsiębiorczości: Potrzeby – cele działalności gospodarczej, indywidualne i społeczne; hierarchia potrzeb.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Miłość – więzią rodziny.
- Filozofia: Etyka chrześcijańska – podstawowe założenia i zasady.

5. Gdy się modlicie

Cele katechetyczne

- Pogłębienie znajomości modlitwy chrześcijańskiej.

Treści

- Przesłanie Modlitwy Arcykapłańskiej Jezusa Chrystusa.
- Biblijne wzorce modlitwy oraz przykłady świętych, będących mistrzami modlitwy.
- Psalmi jako biblijna forma modlitwy.
- Znaki używane w liturgii (KKK 1146-1152).

- Niedziela – dzień Kościoła, modlitwy i oddania czci Bogu. Niedziela w życiu wspólnoty rodzinnej i parafialnej.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia, że inicjatorem modlitwy jest Bóg,
- charakteryzuje Modlitwę Arcykapłańską jako wzór modlitwy dla chrześcijan,
- uzasadnia, dlaczego Jezus Chrystus jest dla chrześcijanina wzorem modlitwy,
- wyjaśnia prawdę, że słowo Boże jest źródłem modlitwy,
- charakteryzuje postaci biblijne oraz świętych, przedstawiając ich jako wzory modlitwy dla chrześcijanina,
- interpretuje wybrane utwory poezji religijnej,
- porównuje wybrane formy modlitwy,
- wyjaśnia rolę modlitwy wspólnotowej,
- interpretuje wybrane psalmy,
- wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów,
- uzasadnia sens modlitwy za zmarłych,
- uzasadnia uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie więzi z Jezusem Chrystusem i Kościołem, uzdalniające do wyraźniejszego zaangażowania się po stronie dobra,
- argumentuje rozumienie niedzieli jako czasu świętowania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości: sacrum i profanum; mała ojczyzna. Modlitwa w literaturze i kulturze. Lektura: *Biblia* (fragmenty).
- Wiedza o kulturze: Modlitwa w literaturze i kulturze. Sacrum w kulturze.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawo sprawowania kultu w systemie prawnym.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Znaczenie modlitwy dla rodziny.
- Filozofia: Zagadnienia religii i kultu filozofii.

Rok Kościoła

Cele katechetyczne

- Odnowienie przeżywania roku liturgicznego w kontekście świadectwa chrześcijańskiego.

Treści

- Komentarze liturgiczne do poszczególnych świąt i okresów.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,

- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina; motywy franciszkańskie w kulturze, okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Wartości: ojczyzna, mała ojczyzna; naród, kultura narodowa i regionalna. Lektura: I. Krasicki, *Hymn do miłości Ojczyzny*; P. Skarga, *Kazania sejmowe* (wybór); S. Staszic, *Przestrogi dla Polski* (fragmenty).
- Wiedza o kulturze: Okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Zwyczaje regionalne i rodzinne.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku kościelnego w życiu rodzinnym.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Wymiar egzystencjalny stanowi punkt wyjścia dla nauczania religii w kl. I liceum. W wymiarze tym znajduje odbicie osobiste, bardzo zróżnicowane doświadczenie Kościoła wyniesione ze zgłębiania wyznaniu wiary, osobowego przeżycia sakramentów, modlitwy i poznania zasad moralności. Na tych doświadczeniach nauczyciel religii winien bazować i do nich w miarę możliwości odwoływać się. Powinien ponadto starać się o odnowienie obrazu Kościoła i życia chrześcijańskiego, ugruntowanie motywacji wiary, prowadzić młodzież do doświadczenia związku wiary z sensem życia i działania.

Funkcja ewangelizacyjna programu dla klasy I liceum dotyczy zwłaszcza zagadnień związanych z właściwym postrzeganiem i rozumieniem Kościoła. Życie sakramentalne i według ideałów ewangelicznych stanowi szczególną trudność dla młodzieży w tym wieku. Dlatego należy podkreślać te cele katechetyczne i treści, które dotyczą tych dwóch dziedzin życia. Szczególnie należy zwrócić uwagę młodych ludzi na udział w Eucharystii, a zwłaszcza w niedzielnej Mszy Świętej. Program spełni funkcję ewangelizacyjną, jeśli na lekcjach religii dokona się oczyszczenie świadomości uczniów z niewłaściwych ujęć dotyczących Kościoła, rozmiłowania się w lekturze Biblii, modlitwie i przeżywanie z wiarą praktyk sakramentalnych. Wskazane byłoby podejmowanie dyskusji z młodzieżą na tematy związane z wiarą, by ukazać im, iż nie ma sprzeczności pomiędzy wiarą a wiedzą.

Metodyka pracy na lekcjach religii w klasie I liceum winna uwzględniać fakt, że przynajmniej dla części młodzieży bierzmowanie było (lub jest) ważnym elementem związania jej z Kościołem. Dlatego należy nawiązywać w prowadzeniu lekcji do metod biblijnych i liturgicznych (bibliodrama, lectio divina). W omawianiu kwestii dogmatycznych należy wykorzystywać metodę dialogu, panelu i dyskusji. Potrzeba ponadto, o ile to tylko będzie możliwe, wykorzystywać metody, które będą służyły tworzeniu wspólnoty i otwarciu się młodzieży na siebie (dramatyzacyjne).

ŚWIADEK CHRYSYDUSA W ŚWIECIE

Program nauczania religii w kl. II stanowi logiczną kontynuację programu w klasie poprzedniej. Świadek Chrystusa, który odnajduje swoje zakorzenienie w Kościele – żyjącym Chrystusie, obdarowany jest misją do świata. Szczególnie ważne jest zwrócenie uwagi młodzieży, iż świat w zamyśle Boga jest pełen dobra i piękna, zniszczonej później przez nieposłuszeństwo człowieka. Nauka i zbawcze wydarzenie Chrystusa ma wpływać na świadectwo Jego ucznia wobec świata.

Dlatego w dziale 1. należy podjąć zasadnicze zagadnienia relacji między Bogiem a światem: świat mówi o Bogu, Bóg mówi o świecie, świat szuka Boga, a Bóg jest zawsze obecny w świecie. Zrozumienie, że Bóg stworzył świat z miłości i że świat stworzony przez Boga był dobry, prowadzi do motywacji, by świat przywrócić Bogu. Jednocześnie postawa taka wiedzie do zasadniczej zgody na świat. Ten stworzony z miłości świat, dotknięty grzechem pierworodnym, został przez Chrystusa odkupiony, bowiem *Bóg umiłował świat* tak bardzo, że *Syna swego Jednorodzonego dał* i to nie po to, by świat potępił, lecz zbawił. Dział 2. kontynuuje tę logikę akceptacji świata, bo mimo, że rozpoczyna się od przedstawienia zagadnień związanych z grzechem świata, to jednocześnie przypomina o Nowym Przymierzu zawartym w Chrystusie i przez Chrystusa. Chrystus działa w swoim Kościele, w zwołanej przez Siebie wspólnocie uczniów, którym mówi *Królestwo Boże w was jest* (dział 3). To wierzący – świadkowie Chrystusa – muszą, tkwiąc w wydarzeniu Jezusa Chrystusa, budować Królestwo, które Chrystus założył. Królestwo buduje się przez wierność Jezusowi Chrystusowi, a osiągnie ono swoją pełnię dopiero wtedy, gdy jego Założyciel *przyjdzie sądzić żywych i umarłych* (dział 4). Ostatni dział zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, ze szczególnym odniesieniem chrześcijańskiego świętowania do tajemnicy stworzenia.

1. Na początku stworzył Bóg niebo i ziemię

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o Bogu, Stwórcy wszechrzeczy.

Treści

- Świat mówi o Bogu: objawienie naturalne, drogi poznania Boga.
- Bóg mówi o świecie: świat został stworzony jako dobry; aniołowie, tajemnica stworzenia, zagadnienia ekologiczne; biblijne modlitwy za świat; konieczność modlitwy za świat; prymat prawdy w świecie; imiona Boga w Starym i Nowym Testamencie.
- Świat szuka Boga: zjawisko religii, informacja o różnych religiach.

Wymagania

Uczeń:

- rozróżnia objawienie naturalne i nadprzyrodzone,

- interpretuje Imię Boga *Jestem, który Jestem*,
- wyjaśnia, w czym wyraża się Wszechmoc Boga,
- interpretuje teksty o Bogu Stwórcy i Jego dziele,
- charakteryzuje zadania, jakie wyznaczył człowiekowi Bóg Stwórca,
- charakteryzuje relację między wiarą a ewolucyjną wizją świata,
- wyjaśnia prawdę, że człowiek jest istotą religijną,
- określa, jakich wartości szuka człowiek w religii i czego od niej oczekuje,
- wyjaśnia pojęcie religii,
- przedstawia problematykę dialogu międzyreligijnego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne, święte księgi religii niechrześcijańskich. Gatunki i rodzaje literackie w Biblii. Wartości: prawda, dobro, piękno; nauka, wiedza, wiara; tolerancja religijna, odpowiedzialność za świat. Lektura: Wł. S. Reymont, *Chłopi*.
- Wiedza o kulturze: Kultura innych religii: religie Wschodu, islam.
- Historia: Różne religie świata. Wojny religijne i konflikty na podłożu religijnym. Tradycja tolerancji religijnej w Polsce.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawa chroniące religie w systemie prawnym.
- Biologia: Elementy ekologii – bogactwo form świata ożywionego; środowisko naturalne, wpływ człowieka na środowisko i środowiska na zdrowie człowieka.
- Geografia: Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi – geosfery (zjawiska, procesy, wzajemne zależności, klęski żywiołowe). Równowaga ekologiczna a klęski ekologiczne.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Właściwe odniesienie do zwierząt i do człowieka
- Filozofia: Koncepcja początku świata w filozofii.

2. Tak Bóg umiłował świat

Cele katechetyczne

- Pogłębienie rozumienia i przyjęcia prawdy o Chrystusie zmartwychwstałym i żyjącym w Kościele, przynoszącym orędzie prawdy i wolności.

Treści

- Człowiek odwraca się od Boga – przestaje rozumieć siebie i świat: grzech pierworodny.
- Człowiek wobec życia – zagadnienia bioetyczne: integracja seksualna, AIDS, antykoncepcja, klonowanie, zapłodnienie *in vitro*; ruchy przeciwko życiu: eutanazja, aborcja, skrajny ekologizm.
- Bóg szuka człowieka: Przymierze i objawienie; judaizm; dojrzała wiara chrześcijańska, trudności wiary.
- Chrystus – Emmanuel: Jezus Chrystus i Przymierze; Odkupienie, Jezus Chrystus a godność i wolność człowieka; Jezus Chrystus, który dlatego stał się Drogą,

bo jest Prawdą, obraz Jezusa Chrystusa w Ewangeliach, dyskusja z nieprawdziwym obrazem Chrystusa; Głowa Kościoła.

- Maryja – Służebnica Pańska.

Wymagania

Uczeń:

- ukazuje rolę Jezusa Chrystusa w historii ludzkości i człowieka wierzącego,
- prezentuje charakterystyczne cechy obrazu Jezusa w poszczególnych Ewangeliach,
- formułuje argumenty katolickie wobec współczesnych poglądów, prezentujących nieprawdziwy obraz Jezusa Chrystusa ,
- interpretuje treść dogmatów maryjnych,
- charakteryzuje rolę Maryi w dziele zbawczym, posługując się cytatami biblijnymi,
- uzasadnia, dlaczego Polacy nazywani są *narodem maryjnym*.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literacki: konteksty biblijne. Wartości: prawda, dobro, piękno; wolność, odpowiedzialność. Motyw walki dobra ze złem. Chrystus w literaturze i kulturze.
- Wiedza o kulturze: Wartość życia w kulturze. Chrystus i Maryja w kulturze regionalnej. Kultura innych religii: judaizm. Kultura żydowska w Polsce. Dialog chrześcijańsko – żydowski. Zabytki kultury żydowskiej w regionie.
- Historia: Historyczne korzenie chrześcijaństwa. Systemy totalitarne wobec chrześcijaństwa.
- Wiedza o społeczeństwie: Ochrona życia ludzkiego w konwencjach międzynarodowych, Konstytucji i systemach prawnych; postulaty obrońców życia. Zagrożenie prawa do życia przejawem rodzenia się totalitaryzmu.
- Biologia: Elementy genetyki – zasady inżynierii genetycznej, zastosowanie biotechnologii (np. produkcja ludzkich hormonów przez mikroorganizmy).
- Wychowanie do życia w rodzinie: Integracja seksualna. Argumenty biomedyczne, psychologiczne i moralne za inicjacją w małżeństwie. AIDS – profilaktyka, aspekt społeczny i etyczny; znaczenie zdrowej rodziny w dobie AIDS). Aborcja – zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; wymiar medyczny, psychiczny i moralny. Zagrożenia życia rodzinnego: eutanazja. Człowiek wobec cierpienia, choroby, umierania i śmierci w aspekcie życia rodzinnego.
- Filozofia: Filozoficzne koncepcje zła. Filozoficzne koncepcje człowieka i ich stosunek do życia ludzkiego.

3. Królestwo Boże w was jest

Cele katechetyczne

- Uzdolnienie do przyjęcia Jezusa Chrystusa jako najlepszego wzoru uczestniczącego w *radości i nadziei, smutku i trwodze ludzi współczesnych*.

Treści

- Wierzący wobec wydarzenia Jezusa Chrystusa – Odkupiciela świata i człowieka: osoba i jej godność, wolność osoby; teologiczne rozróżnienie grzechów; moralność i składowe czyny moralnego; sumienie, jego rodzaje oraz zasady formacji; korzenie ludzkiej godności, wezwanie do doskonałości; powołanie; sumienie i hierarchia wartości; samowychowanie i praca nad charakterem.
- Wierzący wobec świata: zasady, na podstawie których Kościół realizuje misję Chrystusową; zakres zaangażowania Kościoła w rozwiązywaniu aktualnych problemów świata, katolicka nauka społeczna – podstawowe dokumenty, opcja na rzecz ubogich; pojęcie dobra wspólnego; zjawiska przełomu wieków; patologie życia społecznego (narkomania, łapówkarstwo); problem kary śmierci; wojna i pokój; problem obrony koniecznej, służby wojskowej; praca i bezrobocie; służba publiczna; miłość Ojczyzny, różnice pomiędzy patriotyzmem, nacjonalizmem, kosmopolityzmem; powołanie zawodowe; wierzący wobec polityki – zaangażowanie polityczne i społeczne katolików.
- Uczestnictwo chrześcijanina w kulturze: kultura masowa i elitarna, arcydzieło i kicz. Kultura języka.

Wymagania

Uczeń:

- odczytuje człowieczeństwo jako dar zadany człowiekowi,
- charakteryzuje współczesne nurty myślowe, związane z negacją prawdy, zauważając ich antychrześcijańskie nastawienie,
- wskazuje źródła moralności (prawo naturalne, prawo Boże),
- określa specyfikę chrześcijańskiego rozumienia moralności,
- charakteryzuje kryteria czynu moralnego (przedmiot, cel, okoliczności),
- wskazuje praktyczne możliwości nabywania cnót,
- analizuje relacje pomiędzy cnotami Boskimi a cnotami kardynalnymi,
- hierarchizuje nabywane przez chrześcijanina cnoty, ze szczególnym uwzględnieniem miłości,
- ocenia rozumienie godności człowieka w różnych systemach etycznych,
- ocenia konkretne przypadki zachowań moralnych,
- wskazuje ograniczenia wolności człowieka,
- wskazuje sposoby pracy nad sumieniem,
- omawia przykłady właściwie uformowanego sumienia,
- opisuje naturę grzechu jako nieposłuszeństwa człowieka wobec Boga,
- analizuje rolę samowychowania, pracy nad charakterem i odkrywania talentów w realizacji powołania,
- charakteryzuje zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki (integracja seksualna, AIDS, aborcja, antykoncepcja, eutanazja, transplantacja, klonowanie, zapłodnienie *in vitro*),
- dokonuje oceny zjawisk przełomu wieków (media, reklama, Internet) oraz patologii (narkomania, uzależnienia),
- ukazuje w życiu chrześcijanina znaczenie ascezy wspomagającej przezwyciężanie egoizmu i zazdrości,

- uzasadnia prawdę, iż miłość Ojczyzny jest jednym z wymiarów realizacji przykazania miłości,
- przewiduje skutki braku poszanowania dla prawdy w życiu indywidualnym i społecznym,
- charakteryzuje uczestnictwo chrześcijanina w życiu społeczeństwa i narodu jako realizację postawy służby,
- ilustruje zasadę, iż działalność polityczno-społeczna jest dążeniem do dobra wspólnego,
- analizuje wpływ poszanowania prawa własności na życie społeczne,
- charakteryzuje chrześcijańską naukę na temat wojny i pokoju (służba wojskowa, obrona konieczna, pacyfizm),
- charakteryzuje podstawowe techniki obrony przed manipulacją,
- ocenia wartość wytworów kultury ze względu na respektowane wartości,
- uzasadnia, że sztuka sakralna jest nośnikiem wartości religijnych i społecznych,
- charakteryzuje postawy chrześcijanina wobec kultury masowej i elitarnej, arcydzieła i kiczu.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Historia języka polskiego. Tematy, motywy, wątki: walka dobra ze złem. Wartości: wolność, odpowiedzialność, tolerancja; ojczyzna, mała ojczyzna; naród a społeczeństwo. Lektura: Z. Nałkowska, *Granica*.
- Wiedza o kulturze: Kultura wysoka i masowa. Wartość języka. Język a sposób myślenia i postępowania. Szacunek dla języka ojczystego.
- Historia: Skutki wojen. Historia powstań narodowych i pracy organicznej.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawo wobec patologii życia społecznego. Kara śmierci w systemach prawnych. Obowiązek służby wojskowej. Zakres obrony koniecznej. Problemy pracy i bezrobocia. Znaczenie kultury w życiu społecznym.
- Geografia: Przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na Ziemi. Problemy demograficzne społeczeństw. Współczesne migracje ludności (mobilność). Procesy przekształcenia sieci osadniczej (wielkie miasta, suburbia, wyludnianie się terenów wiejskich itd.). Świat w fazie przemian społecznych, gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja. Biedni i bogaci współczesnego świata. Konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno – ekonomiczne.
- Podstawy przedsiębiorczości: Płaca jako dochód z tytułu pracy – formy i systemy wynagrodzenia; płaca nominalna i realna; inne poza pracą źródła dochodów. Etyka zawodowa. Podatki – sens płacenia podatków; podatki pośrednie i bezpośrednie. Podstawowe zjawiska makroekonomiczne – inflacja; cykle koniunkturalne; bezrobocie i sposoby jego ograniczania.
- Filozofia: Moralność, sumienie, wartości w ujęciu różnych kierunków filozoficznych.

4. Ku nowym niebiosom i nowej ziemi

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawd związanych z eschatologią.
- Uzdolnienie do dostrzegania wartości orędzia chrześcijańskiego dla świata.

Treści

- Wartość dziedzictwa chrześcijańskiego w Polsce, Europie, świecie.
- *Nadziwić się nie mogę, że od Tego, który was łaską Chrystusa powołał, tak szybko chcecie przejść do innej Ewangelii* – ateizm, mit postępu, ideologie, problem sekt.
- Życie bez końca – eschatologia: wyznanie wiary w Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa i w powszechne zmartwychwstanie umarłych; śmierć jako przejście do życia wiecznego; pojęcia sądu szczegółowego i ostatecznego, nieba, czyśćca, piekła, zmartwychwstania umarłych i paruzji.

Wymagania

Uczeń:

- odczytuje zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym,
- wyjaśnia związek Jezusa Chrystusa z założonym przez Niego Kościołem,
- ukazuje rolę Kościoła w dzisiejszym świecie,
- wyjaśnia zasadę autonomii Kościoła i państwa,
- wskazuje, co Polska, Europa i świat zawdzięczają chrześcijaństwu,
- prezentuje postaci świętych patronów Europy, wskazując na uniwersalizm ich misji (św. Benedykt, Cyryl i Metody) oraz utwierdzenie prawdy o krzyżu (św. Katarzyna Sieneńska, Brygida i Edyta Stein),
- uzasadnia poszczególne przykazania kościelne, odnosząc się także do cytatów biblijnych,
- wyjaśnia szkodliwość działania sekt,
- wyjaśnia wiarę chrześcijan w Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa i jej związek z powszechnym zmartwychwstaniem umarłych,
- ukazuje, na czym polega powtórne przyjście Jezusa Chrystusa,
- uzasadnia, jaki jest związek rzeczy ostatecznych człowieka z wypełnieniem powołania chrześcijańskiego,
- interpretuje symbolikę dzieł sztuki dotyczących rzeczy ostatecznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne i antyczne. Tematy: miłość, dom, rodzina, śmierć, droga. Wartości: prawda, dobro, piękno; sacrum i profanum; wolność, odpowiedzialność. Lektura: S. kard. Wyszyński, *Zapiski więzienne*.
- Wiedza o kulturze: Chrześcijański wymiar kultury, inkulturacja. Chrześcijańskie dziedzictwo kultury regionalnej. Współczesny kryzys kultury, kultura zaangażowana na rzecz ideologii.

- Historia: Wartości chrześcijańskie w dziejach i we współczesnym świecie. Chryścianizacja w perspektywie świata i Europy. Związek chrześcijaństwa z dziejami narodu polskiego, integracyjna rola Kościoła katolickiego w życiu narodowym.
- Wiedza o społeczeństwie: Wartości chrześcijańskie we współczesnym społeczeństwie. Zagrożenia ze strony ideologii i sekt. Ruchy i ośrodki obrony przed sektami.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Wartość sakramentu małżeństwa. Zagrożenie rodziny ze strony sekt.
- Filozofia: Wyróżniki filozofii chrześcijańskiej. Mit postępu w dziejach refleksji filozoficznej – apoteoza i krytyka. Filozofia na służbie ideologii.

Póki mego życia, chcę śpiewać Panu

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego – w związku z tajemnicą stworzenia.

Treści

- Komentarze liturgiczne do poszczególnych świąt i okresów.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Ogólne pojęcia kultury: uczestnictwo w kulturze. Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina; motywy franciszkańskie w kulturze, okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Wartości: ojczyzna, mała ojczyzna; naród, kultura narodowa i regionalna.
- Wiedza o kulturze: Okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Zwyczaje regionalne i rodzinne.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku kościelnego e życiu rodziny.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Szczególnie ważne jest w tym okresie wzrastania wiary jest jej budzenie i ugruntowywanie, by stała się to wiara osobowa, tym bardziej że decyzje o uczestnictwie w nauce religii podejmują już sami uczniowie. Winni oni odnaleźć swoje miejsce we wspólnocie Kościoła i poczuwać się do odpowiedzialności za wypełnienie tej misji w życiu dorosłych.

Uczeń interpretuje egzystencjalnie wiedzę religijną, którą zdobył, posługując się cytatami biblijnymi; korzysta z różnorodnych źródeł informacji i dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem rodziny i społeczności, w których żyje.

Uczeń pogłębia też swoją umiejętność wypowiadania się w dyskusji na tematy związane z poznawanymi tekstami biblijnym i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami. W przygotowaniu się do dyskusji korzysta z różnych źródeł informacji – tekstów, map, tabel, fotografii, filmów; stosuje technologie informacyjno-komunikacyjne.

Realizacja tych celów prowadzi do określonych decyzji metodycznych. Jako korzystne jawią się więc metody poszukujące z wiodącą rolą nauczania problemowego oraz metody dyskusyjne prowadzące do "uwrażliwiania osób na ich najważniejsze doświadczenia, wspomaganie ich w ocenianiu w świetle Ewangelii pytań i potrzeb, jakie z nich wynikają oraz wychowanie ich do nowego stylu życia" (DOK 152).

Konsekwencją odwołania się do metod poszukujących i aktywizujących jest otwieranie się katechezy na kreatywność uczniów, posiadających już swój bagaż doświadczeń i wskazywanie tym samym na najbardziej skuteczne drogi zrozumienia i wyrażania orędzia, takie jak: "zrozumienie w czynie", zaangażowanie w poszukiwaniu i dialogu, wymiana i porównywanie punktów widzenia.

Ukierunkowanie katechezy ku kreatywności jej adresatów jest ważne także dlatego, iż ten etap jest dla wielu jedną z ostatnich możliwości systematycznego rozwoju na drodze wiary i konfrontacji własnych lub wyniesionych ze swego środowiska ocen i opinii na temat świata i odpowiedzialności chrześcijanina za świat.

ŚWIADEK CHRYSYTA W RODZINIE

W ostatniej klasie edukacji szkolnej w zakresie nauczania religii należy skupić się na świadectwie Chrystusa w małżeństwie i rodzinie. Uczeń, korzystając z różnorodnych źródeł informacji, dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem rodziny i społeczności, w których żyje. Problematyka małżeństwa i rodziny oraz powołania życiowego, gdy młodzież kończy ważny etap swego życia i staje przed wyborem dalszej drogi życiowej, jest szczególnie interesująca. Problematyka ta jest szczególnie aktualna ze względu na pewien kryzys rodziny i zagrożenia życia.

Powiązanie nauczania religii w klasie maturalnej z duszpasterstwem katechetycznym młodzieży w parafii, które stanowi zakończenie bliższego przygotowania do małżeństwa, powinno sprawić, by młody katolik był gotów do dania świadectwa przez budowanie autentycznej wspólnoty życia i miłości.

Program nauczania w klasie maturalnej przewiduje najpierw podjęcie problematyki powołania życiowego w oparciu o miłość, która objawiła się w pełni w Jezusie Chrystusie (dział 1). Rodzina i małżeństwo jako jedna z dróg życia człowieka zamierzona przez Boga, a przez Jezusa Chrystusa podniesiona do godności sakramentu, odznacza się cechami wynikającym tak z dzieła stworzenia, jak i z odkupienia (dział 2). Rodzina stanowi wspólnotę życia i miłości, dlatego w ostatniej części programu podjęta zostaje problematyka etyki małżeńskiej i zasad wychowania potomstwa. Jako problematykę związaną z rokiem liturgicznym należy w klasie maturalnej podjąć zagadnienia przybliżające życie sakramentalne i modlitewne rodziny oraz obrzędowość rodzinną.

1. Ty ścieżkę życia mi ukazesz

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w problematykę powołania życiowego i chrześcijańskiego powołania do świętości.

Treści

- Powołanie chrześcijańskie, miłość jako źródło powołań.
- Człowiek stworzony do miłości. Wartość rozmaitych rodzajów miłości w życiu człowieka. Przyjaźń.
- Miłość jako źródło planu życia człowieka.
- Osoby powołane w Biblii.
- Różnorodność powołań w Kościele: powołanie małżeńskie, kapłańskie, zakonne, misyjne, do życia konsekrowanego, do samotności.
- Hierarchia wartości w życiu rodzinnym.
- Czystość, celibat, dziewictwo.
- Zagrożenia życia rodzinnego: homoseksualizm, feminizm, pornografia, egoizm.

- Maryja – pierwsza powołana.
- Modlitwa o odczytanie własnego powołania.

Wymagania

Uczeń:

- interpretuje na podstawie tekstów liturgicznych czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów w służbie komunii,
- interpretuje teksty liturgiczne odnoszące się do sakramentów w służbie komunii,
- uzasadnia, że święcenia i małżeństwo są sakramentami w służbie innym,
- charakteryzuje teologię sakramentów w służbie komunii,
- charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego,
- opisuje pracę jako drogę realizacji powołania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne. Tematy, motywy, wątki: miłość. Wartość: prawda, dobro; odpowiedzialność. Lektura: H. Sienkiewicz, *Quo vadis*.
- Wiedza o kulturze: Miłość w dziełach kultury.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Podstawy kształtowania i rozwijania więzi międzyludzkich opartych na empatii. Istota miłości i etapy jej rozwoju. Rodzaje miłości. Kryteria dojrzałej miłości. Miłość jako proces dynamiczny.
- Filozofia: Miłość w refleksji filozoficznej.

2. Co Bóg złączył, tego człowiek niech nie rozdziela

Cele katechetyczne

- Pogłębienie rozumienia wartości rodziny.
- Pogłębienie rozumienia związku *cywilizacji życia* z rodziną i małżeństwem.

Treści

- Przymioty małżeństwa i rodziny: jedność i nierozzerwalność małżeństwa, sakramentalność małżeństwa chrześcijańskiego.
- Patologie życia małżeńskiego: konkubinaty, związki niesakramentalne, zdrada małżeńska.
- Powołanie do macierzyństwa i ojcostwa.
- Wychowanie dzieci. Adopcja.
- Etyka małżeńska.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia *wspólnota rodzinna, świadczenie miłości w rodzinie, małżeństwo, ojcostwo i macierzyństwo, wychowanie dzieci, adopcja, zagrożenia życia*,
- charakteryzuje przymioty małżeństwa chrześcijańskiego: jedność, nierozzerwalność, płodność, sakramentalność.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne. Tematy, motywy, wątki: miłość, rodzina, dom, droga. Wartości: prawda, dobro; odpowiedzialność, wierność.
- Wiedza o kulturze: Wierność w kulturze.
- Historia: Monogamia w rozwoju historycznym.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawna obrona rodziny: rozwód i separacja. Obowiązek alimentacyjny.
- Geografia: Modele rodziny w różnych kulturach.
- Podstawy przedsiębiorczości: Wspólnota majątkowa.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Wartości związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzina, rodzicielstwo. Wartość małżeństwa. Wybór współmałżonka. Dialog i komunikacja w małżeństwie, wierność i zaufanie. Zagrożenia życia rodzinnego: separacja, rozwód, zdrada małżeńska.
- Filozofia: Cnota wierności w refleksji filozoficznej.

3. Bądźcie poddani sobie, kierując się nawzajem bojaźnią Chrystusa

Cele katechetyczne

- Pogłębienie motywacji do pracy nad sobą w kontekście podjęcia zadań małżeńskich.

Treści

- Przewycięzanie konfliktów w rodzinie: konflikt pokoleń, miejsce ludzi starych w rodzinie, asertywność i czystość w rodzinie.
- Zagrożenia miłości w rodzinie.
- Kościół domowy.
- Rola sakramentu pokuty i pojednania w rodzinie.
- Eucharystia w życiu rodziny katolickiej – sakrament miłości i służby.
- Maryja – Matka Św. Rodziny.

Wymagania

Uczeń:

- wskazuje sposoby przewycięzania konfliktów w rodzinie,
- uzasadnia wartość ludzi starych dla rodziny, posługując się także przykładami biblijnymi i z literatury,
- charakteryzuje miłość małżonków i wykroczenia przeciwko niej,
- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego,
- argumentuje potrzebę sprawowania liturgii Kościoła domowego,
- interpretuje wybrane psalmy,
- wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów,

- argumentuje potrzebę racjonalnego wykorzystania czasu.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina. Wartości: prawda, dobro; odpowiedzialność, tolerancja. Lektura: C.S. Lewis, *Listy starego diabła do młodego*.
- Wiedza o kulturze: Wątek Świętej Rodziny w kulturze.
- Wiedza o społeczeństwie: Pomoc społeczeństwa udzielana osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Konflikty w rodzinie i ich przyczyny. Zasady konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. Zagrożenia życia rodzinnego: agresja, pomoc.

Napominajcie siebie samych przez pieśni pełne ducha, pod wpływem łaski śpiewając Bogu w waszych sercach

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w liturgię Kościoła domowego.

Treści

- Kościół – wspólnota miłości.
- Liturgia Kościoła domowego w poszczególnych okresach roku kościelnego.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych,
- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego,
- argumentuje potrzebę sprawowania liturgii Kościoła domowego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina; motywy franciszkańskie w kulturze, okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Wartości: ojczyzna, mała ojczyzna; naród, kultura narodowa i regionalna.
- Wiedza o kulturze: Okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku kościelnego w życiu rodziny.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Wymiar ewangelizacyjny w programie nauczania religii w klasie maturalnej jest mocno związany zarówno z doświadczeniem uczniów, jak i z nauką Kościoła o

małżeństwie i rodzinie. Tematyka ta budzi w dzisiejszym świecie wiele kontrowersji, których nie można nie podejmować w dyskusji z młodzieżą. Młodzież winna dojść podczas lekcji religii do przekonania, że chrześcijańska koncepcja życia rodzinnego stanowi wartość, gdyż godność i życia miłość w czystości wynika z Chrystusowej pedagogii: odpowiedzialnej wolności.

Program przewiduje uwzględnienie motywacji zarówno ludzkiej, jak i płynącej z Pisma Świętego i nauki Kościoła, którą należy wspólnie analizować. Głównym rysem doktrynalnym powinno być ukazanie rodziny jako Kościoła domowego, opartego na obecności Chrystusa. Dominującą metodą w klasie maturalnej powinna być dyskusja, próbująca jasno określić problemy egzystencjalne i rozwiązywać je merytorycznie w oparciu o źródła objawione. Wskazane byłoby zapraszanie (o ile to możliwe) fachowców z określonych dziedzin (pracownik poradni rodzinnej, lekarz, pedagog, prawnik). Szczególnie wskazane byłoby praktykowanie modlitwy za rodziny, o dobrego męża lub żonę, ale także za rodziny borykające się z trudnościami.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

Młodzież na poziomie liceum po ukończeniu 18. roku życia sama podejmuje decyzję o uczestniczeniu w lekcjach religii. Spotkania z rodzicami mają raczej charakter poznawczo informacyjny i umacniający ich autorytet. Wskazane byłoby, gdy zachodzi potrzeba, podjąć się funkcji mediacyjnej.

Parafia

W duszpasterstwie młodzieży szkół ponadgimnazjalnych powinny zostać przeprowadzone 24 spotkania. Tematyka spotkań parafialnych winna zostać ujęta w następujących modułach:

1. „Abyście byli jedno” - Rola wspólnoty w życiu człowieka
 - człowiek jako istota społeczna (typy, rodzaje i funkcje grup i wspólnot),
 - rodzina jako Kościół domowy,
 - rodzina wprowadzająca w liturgię,
 - wspólnota rodzinna miejscem przekazywania wiary,
 - wspólnota rodzinna kształtująca postawy wobec świata (ekologia), ojczyzny (patriotyzm),
 - rodzina a wspólnota parafialna,
 - wspólnota rodzinna a grupy rówieśnicze.
2. „Bądźcie doskonałymi...” – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej
 - więź z Chrystusem wynikająca z chrztu i bierzmowania,
 - człowiek wobec wezwania Bożego – tajemnica powołania chrześcijańskiego,
 - wielość powołań w Kościele,

- cnoty moralne jako konsekwencja umiłowania Chrystusa,
 - prawda, wolność, sumienie,
 - dojrzałość jako zdolność do kierowania własnym życiem.
3. „Będziesz miłował...” Rola więzi w konstytuowaniu wspólnoty
- męskość i kobiecość,
 - dar rodzicielstwa,
 - czystość przejawem dojrzałości i odpowiedzialności w sferze płciowości,
 - wybór, akceptacja, odpowiedzialność,
 - od zakochania do miłości dojrzałej,
 - narzeczeństwo jako czas przygotowania do małżeństwa.
4. „Ślubuję ci miłość...” - Wspólnota małżonków w Chrystusie.
- małżeństwo jako sakrament,
 - zaręczyny - sens i obyczaje,
 - liturgia Słowa (czytania, modlitwa powszechna),
 - elementy liturgii sakramentu małżeństwa - przysięga małżeńska, błogosławieństwo małżonków,
 - symbolika znaków obrzędowych (obrączka, stuła, welon, wianek).
- Szczegóły prowadzenia zamieszone są w: *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, WAM, Kraków 2004.

ŚWIADEK CHRYSYDUSA

Katecheza świadectwa wiary

Program nauczania religii dla technikum

Program nauczania religii w technikum, podobnie jak w liceum przewiduje, że katecheza świadectwa wiary na tym poziomie i w tego typu szkołach obejmuje świadectwo składane w Kościele, w świecie i w rodzinie. Katecheza i nauczanie religii na IV etapie edukacyjnym ma pomóc młodemu chrześcijaninowi w wyznawaniu wiary w Kościele, w świadczeniu o nadziei chrześcijańskiej wobec świata, ma wreszcie przygotować go do odnalezienia drogi powołania i założenia rodziny – wspólnoty życia i miłości. Nauka w tych szkołach ma trwać przez cztery lata, zatem program przewidziany w kl. I – II liceum zostaje rozłożony na kl. I-III technikum, zaś w ostatniej klasie technikum jest identyczny z programem klasy maturalnej w liceum. Dlatego też treści nauczania w poszczególnych klasach rozkładają się następująco:

- Klasa I technikum – *Świadek Chrystusa w Kościele*;
- Klasa II technikum – *Świadek Chrystusa wobec drugiego człowieka*;
- Klasa III technikum – *Świadek Chrystusa w świecie*;
- Klasa IV technikum – *Świadek Chrystusa w rodzinie*.

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

I. Analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym. Uczeń potrafi rozpoznać teksty biblijne i religijne; rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami religii; odkrywa wartość egzystencjalną analizowanych tekstów, wykorzystuje poznane teksty biblijne i religijne w pogłębionej dyskusji na temat Kościoła i religii.

II. Socjalizacja kościelna. Uczeń odkrywa swoje miejsce i zadania w Kościele; potrafi scharakteryzować wyzwania stojące przed katolikiem po przyjęciu sakramentu bierzmowania.

III. Odkrywanie powołania chrześcijańskiego. Uczeń interpretuje egzystencjalnie wiedzę religijną, którą zdobył, posługując się cytatami biblijnymi; korzysta z różnorodnych źródeł informacji i dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem rodziny i społeczności, w których żyje.

IV. Tworzenie wypowiedzi, obserwacje i doświadczenia. Uczeń pogłębia umiejętność wypowiadania się w mowie i w piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami biblijnym i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami; korzysta z różnych źródeł informacji (własnych obserwacji, doświadczeń, tekstów, map, tabel, fotografii, filmów).

ŚWIADEK CHRYSYTA W KOŚCIELE

Uczniowie w kl. I technikum, rozpoczynając naukę w nowej szkole o profilu technicznym, znajdują się w nowej dla siebie sytuacji związanej ze zmianą środowiska: nowa szkoła, nowe otoczenie to sytuacja z jednej strony ciekawa, choć wymagająca przemyślenia na nowo własnej tożsamości. Z drugiej strony, niedawno przeżyte bierzmowanie nakłada specjalne zadania do spełnienia w Kościele. Dlatego też tematyka lekcji religii dla klasy I technikum wiąże się ze świadectwem danym Chrystusowi w Kościele. By móc świadczyć o Chrystusie w świecie i rodzinie, trzeba najpierw odnaleźć swoje miejsce, miejsce świadka Chrystusa w Kościele.

Program nauczania religii w kl. I zaczyna się od postawienia ważnego egzystencjalnie pytania: Kim jestem? (dział 1). Na to pytanie uczniowie winni sobie odpowiedzieć szukając punktów odniesienia w świecie bliższym i dalszym, we wspólnocie ojczyznej oraz kościelnej.

Następnie program odnosi się do zagadnienia wyznania wiary w Boga Trójjedynego (dział 2), co nie jest w tym wieku łatwe, i w Kościół - jako Lud Boży i działający w nim Chrystus (dział 3). Następnie młody człowiek poszukuje sposobu rozmowy z Bogiem - modlitwy (dział 4).

Tematyka ta winna dotyczyć egzystencjalnych problemów, z którymi młody chrześcijanin nie zawsze potrafi sobie poradzić. Późniejsze świadectwo wobec świata i rodziny ma być skutkiem spotkania Chrystusa, przyłgnięcia do Niego, a nawet głębokiej z Nim zażyłości. Nie można zatem oddzielić świadectwa od głębokiego i wewnętrznego zaangażowania się w sprawę Kościoła, od przeżywania w Kościele wiary, nadziei i miłości. Układ programu kl. I ma się przyczynić do odnalezienia przez młodych swojego miejsca w Kościele, do identyfikacji z nim, a unikania aktywizmu, czyli podejmowania działań dla samego działania.

Ostatni dział zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, w tajemnicę żywego Kościoła.

1. Kim jestem?

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie uczniów w tematykę roku
- Ukazanie problemu zakorzenienia uczniów w społecznościach i wspólnotach
- Uświadomienie roli grupy w rozwoju lub zagrożeniach wiary

Treści

- Mój świat (dom, przyjaciele, grupa rówieśnicza, nowa klasa i szkoła, Ojczyzna).
- Mój Kościół (przypomnienie bierzmowania; ukazanie nowych grup rówieśniczych jako szansy lub zagrożenia dla wiary *skarbu przechowywanego w naczyniach glinianych*).

Wymagania

Uczeń:

- potrafi odnaleźć swoje miejsce i zadania w Kościele;
- umie scharakteryzować wyzwania stojące przed katolikiem po przyjęciu sakramentu bierzmowania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy wątki: miłość, dom, rodzina. Wartości: wolność, sacrum; ojczyzna, mała ojczyzna; naród a społeczeństwo. Lektura: Biblia, Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość* (fragmenty).
- Wiedza o kulturze: Tożsamość narodowa i katolicka w kulturze. Wartość kultury regionalnej.
- Historia: Polska świadomość narodowa i jej uwarunkowania. Znaczenie regionu dla historii państwa. Jednostka i rodzina na tle historii Polaków
- Wiedza o społeczeństwie: Jednostka, grupa, społeczeństwo. Patriotyzm
- Wychowanie do życia w rodzinie: Tożsamość człowieka i poczucie sensu życia. Wielowymiarowość Człowieka: wymiar biologiczny, psychiczny, moralny, religijny, społeczny.
- Filozofia: Człowiek – byt osobowy. Człowiek w relacji drugim człowiekiem i ze wspólnotami.

2. Taka jest nasza wiara

Cele katechetyczne

- Odniesienie wyznania wiary do tajemnicy Kościoła.
- Wdrożenie do samodzielnego czytania Biblii.
- Uzmysłowanie, że wiara odkrywa sens życia i działania.

Treści

- Wierzę w Boga – istota wiary, rozum a wiara, prymat prawdy, Bóg Miłosierny; Opatrzność Boża.
- Wierzę w Jezusa Chrystusa – Jedyne Zbawiciel, żyjący w Kościele.
- Wierzę w Ducha Świętego – Kościół Słowa: Biblia, Tradycja; czytanie Pisma św. indywidualne i we wspólnocie; objawienia prywatne a objawienie; objawienia maryjne.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje cel, przedmiot i formy objawienia Bożego,
- rozróżnia objawienie publiczne i prywatne,
- określa, na podstawie wybranych tekstów biblijnych, przymioty Boga,
- uzasadnia wiarę w istnienie Boga,
- wyjaśnia, w czym przejawia się miłość Boga do człowieka (miłosierdzie Boże),
- określa, dlaczego człowiek powinien wierzyć w Opatrzność Bożą,
- charakteryzuje relację między wiarą a naukami przyrodniczymi,
- ukazuje rolę Jezusa Chrystusa w historii ludzkości i człowieka wierzącego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy wątki: objawienie, miłość, Opatrzność Boża, miłosierdzie, wiara a nauka, Lektura: Biblia – Tradycje literackie: konteksty biblijne. Gatunki i rodzaje literackie w Biblii. Jezus Chrystus w literaturze i kulturze. Św. Augustyn, *Wyznania* (fragmenty).
- Wiedza o kulturze: Filmy o tematyce biblijnej.
- Filozofia: Zagadnienie Boga w filozofii
- Informatyka: Biblijne zasoby internetowe.

3. Oto Ja jestem z wami

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o sakramentach jako znakach miłości Boga i umocnieniu na drodze prawego życia.

Treści

- Wierzę w Kościół – sakrament, Ciało Chrystusa, pielgrzymujący Lud Boży; Matka Kościoła.
- Kościół sakramentów: świadomość chrztu; przebaczenie i pojednanie, społeczny i eklezjalny kontekst grzechu, rachunek sumienia Kościoła; Eucharystia jako angażujące i zobowiązujące spotkanie z działającym Jezusem Chrystusem; sakramentalna konsekracja ludzkiej miłości; sakrament chorych – umocnienie w chorobie.
- Historia Kościoła: wydarzenia z życia Kościoła, ukazujące go jako wspólnotę realizującą zasadę miłości (głoszenie Ewangelii, troska o cierpiących, niepełnosprawnych, Caritas); główne dokumenty i zasadnicze uchwały II Soboru Watykańskiego; pontyfikaty Piusa XI, Piusa XII, bł. Jana XXIII, Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI; najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła polskiego w okresie międzywojennym oraz w czasie II wojny światowej; najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła polskiego w latach 1945-1989 (postać kard. Stefana Wyszyńskiego, obchody Millennium, Jan Paweł II i papieskie pielgrzymki do Ojczyzny).
- Ruchy religijne i ich znaczenie w Kościele. Zaangażowanie świeckich w dzieło apostołstwa.
- Współczesne misje *ad gentes*. Polscy misjonarze w różnych krajach świata.
- Kościół lokalny.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia związek Jezusa Chrystusa z założonym przez Niego Kościołem,
- *charakteryzuje Eucharystię jako ofiarną ucztę miłości,*
- *interpretuje na podstawie tekstów liturgicznych czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów,*
- *interpretuje teksty liturgiczne odnoszące się do poszczególnych sakramentów,*
- odczytuje zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym,

- ukazuje męczeństwo chrześcijan w XX wieku i postawę Kościoła wobec totalitaryzmu, zwłaszcza hitleryzmu i komunizmu,
- charakteryzuje pontyfikaty Piusa XII, bł. Jana XXIII i Pawła VI,
- prezentuje zasadnicze tezy nauczania II Soboru Watykańskiego,
- prezentuje wydarzenia, które Jan Paweł II określił mianem grzechów Kościoła oraz potrafi uzasadnić powód ekspiacji podjętej przez tego papieża,
- wskazuje najważniejsze wydarzenia pontyfikatu Jana Pawła II i tezy nauczania tego papieża,
- przybliży pontyfikat Benedykta XVI,
- ukazuje na podstawie nauczania Jana Pawła II w czasie pielgrzymek do Ojczyzny rolę wybranych świętych w dziejach Kościoła i Polski,
- odczytuje z nauczania papieskiego skierowanego do młodzieży sposoby włączenia się w ożywienie Kościoła współczesnego,
- wskazuje w tekście Ślubów Jasnogórskich program odnowy Kościoła i narodu,
- wskazuje kręgi przynależności do Kościoła,
- rozróżnia działania wynikające z realizacji misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Kościoła,
- wskazuje możliwości zaangażowania świeckich w życie Kościoła,
- ukazuje rolę i działalność ruchów religijnych w Kościele,
- opisuje specyfikę Kościoła partykularnego (katedra, patronowie, sanktuaria, biskup, seminarium duchowne, działające zgromadzenia zakonne),
- charakteryzuje wspólnotę parafialną,
- wskazuje kierunki ożywienia życia chrześcijańskiego we wspólnocie parafialnej,
- uzasadnia konieczność troski chrześcijanina o misje ad gentes,
- prezentuje współczesne nauczanie Kościoła o misjach,
- określa obszary geograficzne pracy misyjnej polskich misjonarzy,
- uzasadnia zaangażowanie chrześcijanina w dzieło apostołstwa.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: tematy, motywy, wątki: śmierć, droga, wędrówka, pielgrzymka. Wartości: prawda, dobro; zło i dobro, przebaczenie i nienawiść.
- Wiedza o kulturze: Kościół lokalny a kultura regionalna. Zabytki kultury innych wyznań chrześcijańskich w regionie. Choroba, starość, niepełnosprawność i śmierć w kulturze.
- Historia: Kościół i chrześcijaństwo w dziejach Europy. Różnorodność wyznań chrześcijańskich. Ewangelizacja w ujęciu historycznym. Katolicyzm w innych krajach. Wartość pojednania i przebaczenia win w budowaniu ładu pokojowego. Tradycje tolerancji w Europie. Kościół i chrześcijaństwo w dziejach Europy; chrześcijańskie fundamenty świadomości europejskiej.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawa wierzących w systemie prawnym państwa.
- Geografia: Kościół katolicki i wyznania chrześcijańskie na różnych kontynentach.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Człowiek chory, niepełnosprawny i stary w rodzinie.

- Filozofia: Szkoły filozoficzne wobec problemów choroby, niepełnosprawności i śmierci.

4. Gdy się modlicie

Cele katechetyczne

- Pogłębienie znajomości modlitwy chrześcijańskiej.

Treści

- Przesłanie Modlitwy Arcykapłańskiej Jezusa Chrystusa.
- Biblijne wzorce modlitwy oraz przykłady świętych, będących mistrzami modlitwy.
- Psalmi jako biblijna forma modlitwy.
- Znaki używane w liturgii (KKK 1146-1152).
- Niedziela – dzień Kościoła, modlitwy i oddania czci Bogu. Niedziela w życiu wspólnoty rodzinnej i parafialnej.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia, że inicjatorem modlitwy jest Bóg,
- charakteryzuje Modlitwę Arcykapłańską jako wzór modlitwy dla chrześcijan,
- uzasadnia, dlaczego Jezus Chrystus jest dla chrześcijanina wzorem modlitwy,
- wyjaśnia prawdę, że słowo Boże jest źródłem modlitwy,
- charakteryzuje postaci biblijne oraz świętych, przedstawiając ich jako wzory modlitwy dla chrześcijanina,
- interpretuje wybrane utwory poezji religijnej,
- porównuje wybrane formy modlitwy,
- wyjaśnia rolę modlitwy wspólnotowej,
- interpretuje wybrane psalmy,
- wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów,
- uzasadnia sens modlitwy za zmarłych,
- uzasadnia uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie więzi z Chrystusem i Kościołem, uzdalniające do wyraźniejszego zaangażowania się po stronie dobra,
- argumentuje rozumienie niedzieli jako czasu świętowania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Ogólne pojęcia kultury: uczestnictwo w kulturze. Wartości: sacrum i profanum; mała ojczyzna. Modlitwa w literaturze i kulturze. Lektura: Biblia (fragmenty)
- Wiedza kulturze: Modlitwa w literaturze i kulturze. Sacrum w kulturze.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawo sprawowania kultu w systemie prawnym. Ochrona dnia świętego w ustawodawstwie europejskim.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Znaczenie modlitwy dla rodziny.
- Filozofia: Zagadnienia religii i kultu filozofii.

Rok Kościoła

Cele katechetyczne

- Odnowienie przeżywania roku liturgicznego w kontekście świadectwa chrześcijańskiego.

Treści

- Komentarze liturgiczne do poszczególnych świąt i okresów.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Ogólne pojęcia kultury; uczestnictwo w kulturze. Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina; motywy franciszkańskie w kulturze, okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Wartości: Ojczyzna, mała ojczyzna; naród, kultura narodowa i regionalna. Lektura: I. Krasicki, *Pieśń: Hymn do miłości Ojczyzny*; P. Skarga, *Kazania sejmowe* (wybór); S. Staszic, *Przestrogi dla Polski* (fragmenty) – lektura do wyboru.
- Wiedza o kulturze: Okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Zwyczaje regionalne i rodzinne.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku kościelnego w życiu rodzinnym.

Wskazania do realizacji programu

Wymiar egzystencjalny stanowi punkt wyjścia dla nauczania religii w kl. I liceum. W wymiarze znajduje odbicie osobiste, bardzo zróżnicowane doświadczenie Kościoła wyniesione ze zgłębiania wyznaniu wiary, osobowego przeżycia sakramentów, modlitwy i poznania zasad moralności. Na tych doświadczeniach nauczyciel religii winien bazować i do nich w miarę możliwości odwoływać się. Powinien ponadto starać się o odnowienie obrazu Kościoła i życia chrześcijańskiego, ugruntowanie motywacji wiary, prowadzić młodzież do doświadczenia związku wiary z sensem życia i działania.

Funkcja ewangelizacyjna programu dla klasy I technikum dotyka zwłaszcza zagadnień związanych z właściwym postrzeganiem i rozumieniem Kościoła. Życie sakramentalne i według ideałów ewangelicznych stanowi szczególną trudność dla młodzieży w tym wieku. Dlatego należy podkreślać te cele katechetyczne i treści, które dotyczą tych dwóch dziedzin życia. Szczególnie należy zwrócić uwagę młodych na udział w Eucharystii, a zwłaszcza w niedzielnej Mszy Świętej. Program spełni funkcję ewangelizacyjną, jeśli na lekcjach religii dokona się oczyszczenie

świadomości uczniów z niewłaściwych ujęć dotyczących Kościoła, rozmiłowania się w lekturze Biblii, modlitwie i przeżywanie z wiarą praktyk sakramentalnych. Wskazane byłoby podejmowanie dyskusji z młodzieżą na tematy związane z wiarą, by ukazać im, iż nie ma sprzeczności pomiędzy wiarą a wiedzą.

Metodyka pracy na lekcjach religii w klasie I technikum winna uwzględniać fakt, że dla przynajmniej części młodzieży bierzmowanie było ważnym elementem związania jej z Kościołem. Dlatego należy nawiązywać w prowadzeniu lekcji do metod biblijnych i liturgicznych (bibliodrama, lectio divina). W omawianiu kwestii dogmatycznych należy wykorzystywać metodę dialogu, panelu i dyskusji. Potrzeba ponadto, o ile to tylko będzie możliwe, wykorzystywać metody, które będą służyły tworzeniu wspólnoty i otwarciu się młodzieży na siebie (dramatyzacyjne).

ŚWIADEK CHRYSYDUSA WOBEC DRUGIEGO CZŁOWIEKA

W klasie II świadectwo dawane Chrystusowi wobec drugiego człowieka najpierw dotyczy grona rówieśników, a w kolejności różnych grup i zespołów zaangażowanych w różne środowiska na terenie szkoły lub poza nią. Świadectwo to winno wyjść poza krąg najbliższych i wejść w społeczeństwo, gdyż wiara nie jest sprawą prywatną, świadectwo ma bowiem charakter misyjny.

Rozważania o świadectwie wiary wobec drugiego człowieka program przewiduje rozpocząć chrystoplogicznie i zarazem pneumatologicznie (dział 1), by następnie, nawiązując do przyjętego sakramentu bierzmowania, przejść do zgłębiania i akceptowania zasad moralnych uczniów Chrystusa. Wierzący – świadkowie Chrystusa, tkwiąc w paschalnym wydarzeniu zbawczym, budują w Duchu Świętym Królestwo Boże (dział 2.), którego fundamentalnym kodeksem moralnym jest miłość każdego człowieka, którą Chrystus żywił, przychodząc na świat i oddając swoje życie za każdego (dział 3).

1. Królestwo Boże w was jest

Cele katechetyczne

- Uzdolnienie do przyjęcia Chrystusa jako najlepszego wzoru uczestniczącego w *radości i nadziei, smutku i trwodze ludzi współczesnych.*

Treści

- Wierzący wobec wydarzenia Chrystusa – Odkupiciela świata i człowieka: osoba i jej godność, wolność osoby; teologiczne rozróżnienie grzechów; moralność i składowe czynu moralnego; sumienie, jego rodzaje oraz zasady formacji; korzenie ludzkiej godności, wezwanie do doskonałości; powołanie; sumienie i hierarchia wartości; samowychowanie i praca nad charakterem.
- Wierzący wobec drugiego człowieka: zasady, na podstawie których Kościół realizuje misję Chrystusową; zakres zaangażowania Kościoła w rozwiązywaniu aktualnych problemów ludzkich, opcja na rzecz ubogich; pojęcie dobra wspólnego; zjawiska przełomu wieków; patologie życia społecznego (narkomania, łapówkarstwo).

Wymagania

Uczeń:

- odczytuje człowieczeństwo jako dar zadany człowiekowi,
- charakteryzuje współczesne nurty myślowe, związane z negacją prawdy, zauważając ich antychrześcijańskie nastawienie,
- wskazuje źródła moralności (prawo naturalne, prawo Boże),
- określa specyfikę chrześcijańskiego rozumienia moralności,

- charakteryzuje kryteria czynu moralnego (przedmiot, cel, okoliczności),
- wskazuje praktyczne możliwości nabywania cnót,
- hierarchizuje nabywane przez chrześcijanina cnoty, ze szczególnym uwzględnieniem miłości,
- ocenia rozumienie godności człowieka w różnych systemach etycznych,
- ocenia konkretne przypadki zachowań moralnych,
- wskazuje ograniczenia wolności człowieka,
- wskazuje sposoby pracy nad sumieniem,
- omawia przykłady właściwie uformowanego sumienia,
- opisuje naturę grzechu jako nieposłuszeństwa człowieka wobec Boga,
- charakteryzuje uczestnictwo chrześcijanina w życiu społeczeństwa i narodu jako realizację postawy służby,
- ilustruje zasadę, iż działalność polityczno-społeczna jest dążeniem do dobra wspólnego,
- analizuje wpływ poszanowania prawa własności na życie społeczne,
- charakteryzuje chrześcijańską naukę na temat wojny i pokoju (służba wojskowa, obrona konieczna, pacyfizm),
- charakteryzuje podstawowe techniki obrony przed manipulacją,
- ocenia wartość wytworów kultury ze względu na respektowane wartości,
- uzasadnia, że sztuka sakralna jest nośnikiem wartości religijnych i społecznych,
- charakteryzuje postawy chrześcijanina wobec kultury masowej i elitarnej, arcydzieła i kiczu.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Historia języka polskiego. Tematy , motywy, wątki: walka dobra ze złem. Wartości: wolność, odpowiedzialność, tolerancja; ojczyzna, mała ojczyzna; naród a społeczeństwo. Lektura: Biblia (Nie stawiajcie oporu złemu), Z. Nałkowska, Granica
- Wiedza o kulturze: Kultura wysoka o masowa. Wartość języka. Język a sposób myślenia i postępowania. Szacunek dla języka ojczystego.
- Historia: Skutki wojen. Historia powstań narodowych i pracy organicznej.
- Wiedza o społeczeństwie: Udział mediów w ujawnianiu i tworzeniu patologii życia publicznego. Cenzura jawna i ukryta, mechanizmy manipulacji medialnej, obrona przed manipulacją. Historia idei i procesu integracji europejskiej (od starożytności do współczesności). Europa wartości, duchowy wymiar Europy. Przestrzeń europejska – czynniki integrujące i dezintegrujące. Polska i Polacy w budowaniu Europy. Patologie życia publicznego w krajach europejskich i sposoby przeciwdziałania m.in. służba publiczna, służba Ojczyźnie, kultura i język narodowy w zjednoczonej Europie. Doskonalenie zawodowe i przeciwdziałanie bezrobociu w krajach europejskich.
- Geografia: Przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na Ziemi. Problemy demograficzne społeczeństw. Współczesne migracje ludności (mobilność). Procesy przekształcenia sieci osadniczej (wielkie miasta, suburbia, wyludnianie się terenów wiejskich itd.). Świat w fazie przemian społecznych,

gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja. Biedni i bogaci współczesnego świata. Konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno – ekonomiczne.

- Podstawy przedsiębiorczości: Płaca, jako dochód z tytułu pracy – formy i systemy wynagrodzenia; płaca nominalna i realna; inne poza pracą źródła dochodów. Etyka zawodowa. Podatki – sens płacenia podatków; podatki pośrednie i bezpośrednie. Podstawowe zjawiska makroekonomiczne – inflacja; cykle koniunkturalne; bezrobocie i sposoby jego ograniczania. Znaczenie kultury w życiu społecznym. Obowiązek służby wojskowej.
- Filozofia: Moralność, sumienie, wartości w ujęciu różnych kierunków filozoficznych.
- Biologia: Zdrowie jako wartość dla człowieka i społeczeństwa. Praca i wypoczynek, aktywne spędzanie czasu wolnego. Aktywność ruchowa, zabawa i poczucie humoru a zdrowie. Identyfikowanie i podejmowanie ryzyka. Zachowania bezpieczne w codziennym życiu. Troska o bezpieczeństwo innych.

2. Co mam zrobić?

Cele katechetyczne

- Formowanie prawego sumienia we wspólnocie Kościoła
- Kształtowanie wierności zasadom ucznia Chrystusa.

Treści

- Nowe Przymierze – miłość zasadą życia chrześcijanina, hierarchia miłości w postępowaniu świadków Chrystusa. Miłość – więzią rodziny.
- Kościół *Błogosławieństw* – wartości w życiu Kościoła: prawda, dobro moralne, godność człowieka, wolność.
- Uczestnictwo w życiu Kościoła lokalnego.
- Kościół – miejsce odczytania i wypełniania powołania do świadczenia o Jezusie Chrystusie.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia wartość prawdy w życiu osoby i społeczności, w której dokonuje się jej rozwój,
- ocenia konkretne przypadki zachowań moralnych,
- opisuje istotę przebaczenia chrześcijańskiego i rolę sakramentu pojednania dla wspólnoty,
- uzasadnia moralny wymiar dbałości o kulturę języka.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Wartości: prawda, dobro; wiara; sacrum i profanum. Literatura i kultura a wartości moralne. Lektura: F. Dostojewski, *Zbrodnia i kara*
- Wiedza o kulturze: Kultura prawdy i miłości – *Błogosławieństwa* wobec kultury.

- Wiedza o społeczeństwie: Etyka życia zbiorowego. Kryteria prawdziwości i wiarygodności przekazu medialnego. Działalność charytatywna Kościoła.
- Biologia: Uwarunkowania podaży i popytu na substancje psychoaktywne. Rodzaje tych substancji i ich wpływ na organizm, psychikę oraz rozwój społeczny i duchowy człowieka. Przepisy prawa dotyczące używania substancji psychoaktywnych. Formy pomocy dla osób eksperymentujących i uzależnionych.
- Podstawy przedsiębiorczości: Potrzeby – cele działalności gospodarczej, indywidualne i społeczne; hierarchia potrzeb.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Miłość – więzią rodziny.
- Filozofia: Etyka chrześcijańska – podstawowe założenia i zasady.

3. Będziesz miłował bliźniego swego

Cele katechetyczne

- Kształtowanie postawy poszanowania godności każdego człowieka
- Formowanie wierności przyjętym zasadom moralności chrześcijańskiej

Treści

- Wierzący wobec wydarzenia Chrystusa – Odkupiciela świata i człowieka: osoba i jej godność, wolność osoby; teologiczne rozróżnienie grzechów; moralność i składowe czyny moralnego; sumienie, jego rodzaje oraz zasady formacji; korzenie ludzkiej godności, wezwanie do doskonałości; powołanie; sumienie i hierarchia wartości; samowychowanie i praca nad charakterem.
- Wierzący wobec świata: zasady, na podstawie których Kościół realizuje misję Chrystusową; zakres zaangażowania Kościoła w rozwiązywaniu aktualnych problemów świata, katolicka nauka społeczna – podstawowe dokumenty, opcja na rzecz ubogich; pojęcie dobra wspólnego; zjawiska przełomu wieków; patologie życia społecznego (narkomania, łapówkarstwo); problem kary śmierci; wojna i pokój; problem obrony koniecznej, służby wojskowej; praca i bezrobocie; służba publiczna; miłość Ojczyzny, różnice pomiędzy patriotyzmem, nacjonalizmem, kosmopolityzmem; powołanie zawodowe; wierzący wobec polityki – zaangażowanie polityczne i społeczne katolików.
- Uczestnictwo chrześcijanina w kulturze: kultura masowa i elitarna, arcydzieło i kicz. Kultura języka.

Wymagania

Uczeń:

- analizuje rolę samowychowania, pracy nad charakterem i odkrywania talentów w realizacji powołania,
- charakteryzuje zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki (integracja seksualna, AIDS, aborcja, antykoncepcja, eutanazja, transplantacja, klonowanie, zapłodnienie in vitro),
- dokonuje oceny zjawisk przełomu wieków (media, reklama, Internet) oraz patologii (narkomania, uzależnienia),

- ukazuje znaczenie w życiu chrześcijanina ascezy wspomagającej przewyciężanie egoizmu i zazdrości,
- uzasadnia prawdę, iż miłość ojczyzny jest jednym z wymiarów realizacji przykazania miłości,
- przewiduje skutki braku poszanowania dla prawdy w życiu indywidualnym i społecznym,

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: związek języka z wartościami, język podlega wartościowaniu, (np. język jasny, prosty, zrozumiały, obrazowy, piękny), jest narzędziem wartościowania, a także źródłem poznania wartości (utrwalonych w znaczeniach nazw wartości, takich jak: dobro, prawda, piękno; wiara, nadzieja, miłość; wolność, równość, braterstwo; Bóg, honor, ojczyzna; solidarność, niepodległość, tolerancja); W utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne; konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz uczeń musi zrozumieć źródła tych konfliktów. Lektura: homilia Jana Pawła II wygłoszona 2 VI 1979 roku w Warszawie na Placu Zwycięstwa (Plac Piłsudskiego).
- Historia: przyczyny i skutki kryzysów 1956, 1968, 1970, 1976; ocena polityczną i społeczną rolę Kościoła katolickiego w PRL-u.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawda i kłamstwo w mediach w odniesieniu do zagadnień ochrony i przekazywania życia. Ocena europejskich regulacji prawnych odnoszących się do ochrony i przekazywania życia.
- Biologia: Styl życia i jego związek ze zdrowiem i chorobą. Koncepcja i cele promocji zdrowia. Zdrowie jako wartość dla człowieka i społeczeństwa. Zachowania bezpieczne w codziennym życiu. Troska o bezpieczeństwo innych. Znaczenie profilaktycznych badań medycznych. Zachowanie się w chorobie. Postawy wobec osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych i osób starszych. Komunikacja interpersonalna.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Integracja seksualna. Argumenty biomedyczne, psychologiczne i moralne za inicjacją w małżeństwie. AIDS: profilaktyka, aspekt społeczny i etyczny. Znaczenie zdrowej rodziny w dobie AIDS. Aborcja – zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; wymiar medyczny, psychiczny i moralny. Zagrożenia życia rodzinnego: eutanazja. Człowiek wobec cierpienia, choroby, umierania i śmierci w aspekcie życia rodzinnego.
- Filozofia: Filozoficzne koncepcje zła. Filozoficzne koncepcje człowieka i ich stosunek do życia ludzkiego.

O jak dobrze i jak miło, gdy bracia mieszkają razem

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego – w związku ze wspólnym wymiarem liturgii i wiary.

Treści

- Komentarze liturgiczne do poszczególnych świąt i okresów.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy: miłość, dom, rodzina, śmierć, droga. Wartości: prawda, dobro, piękno; sacrum i profanum; wolność, odpowiedzialność.
- Wiedza o kulturze: Okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Zwyczaje regionalne i rodzinne.
- Historia: Wartości chrześcijańskie w dziejach i we współczesnym świecie. Chryścianizacja w perspektywie świata i Europy. Związek chrześcijaństwa z dziejami narodu polskiego, integracyjna rola Kościoła katolickiego w życiu narodowym.
- Wiedza o społeczeństwie: Wartości chrześcijańskie we współczesnym społeczeństwie. Zagrożenia ze strony ideologii i sekt. Ruchy i ośrodki obrony przed sektami.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku kościelnego w życiu rodziny.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Szczególnie ważną jest w tym okresie wzrastania wiary jest jej ugruntowanie, by stała się to wiarą osobową, tym bardziej że decyzje o uczestnictwie w nauce religii podejmują uczniowie już sami uczniowie. Winni oni odnaleźć swoje miejsce we wspólnocie Kościoła i poczuwać się do odpowiedzialności za wypełnienie tej misji w życiu dorosłych.

Uczeń interpretuje egzystencjalnie wiedzę religijną, którą zdobył, posługując się cytatami biblijnymi; korzysta z różnorodnych źródeł informacji i dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem bliźnich, rodziny i społeczności, w których żyje.

Pogłębia swoją umiejętność wypowiadania się w dyskusji na tematy związane z poznawanymi tekstami biblijnym i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami. W przygotowaniu się do dyskusji korzysta z różnych źródeł informacji tekstów, map, tabel, fotografii, filmów; stosuje technologie informacyjno-komunikacyjne.

Realizacja tych celów prowadzi do określonych decyzji metodycznych. Jako korzystne jawią się więc metody poszukujące z wiodącą rolą nauczania problemowego oraz metody dyskusyjne prowadzące do „uwrażliwiania osób na ich najważniejsze doświadczenia, wspomaganie ich w ocenianiu w świetle Ewangelii pytań i

potrzeb, jakie z nich wynikają oraz wychowanie ich do nowego stylu życia” (DOK 152). Bardzo ważne jest podejmowanie i wykształcenie dyskusji opartej o argumenty merytoryczne.

Konsekwencją odwołania się do metod poszukujących i aktywizujących jest otwieranie się katechezy na kreatywność uczniów, posiadających już swój bagaż doświadczeń i wskazywanie tym samym na najbardziej skuteczne drogi zrozumienia i wyrażania orędzia, takie jak: zaangażowanie w poszukiwaniu i dialogu, wymiana i porównywanie punktów widzenia.

Ukierunkowanie katechezy ku kreatywności jej adresatów jest ważnym także dlatego, iż ten etap jest dla wielu jedną z ostatnich możliwości systematycznego rozwoju na drodze wiary i konfrontacji własnych lub wyniesionych ze swego środowiska ocen i opinii na temat świata i odpowiedzialności chrześcijanina za świat.

ŚWIADEK CHRYSYTA W ŚWIECIE

Program nauczania religii w kl. III stanowi logiczną kontynuację programu dwóch poprzednich klas. Świadek Chrystusa, który odnajduje swoje zakorzenienie w Kościele – żyjącym Chrystusie i odniesienie do drugiego człowieka, obdarowany jest misją do świata. Szczególnie ważne jest zwrócenie uwagi młodzieży, iż świat w zamyśle Boga jest pełen dobra i piękna, zniszczonej później przez nieposłuszeństwo człowieka. Nauka i zbawcze wydarzenie Chrystusa ma wpływać na świadectwo Jego ucznia wobec świata.

Dlatego w dziale I należy podjąć zasadnicze zagadnienia z relacji między Bogiem a światem: świat mówi o Bogu, Bóg mówi o świecie, świat szuka Boga, a Bóg jest zawsze obecny w świecie. Zrozumienie, że Bóg stworzył świat z miłości i że świat stworzony przez Boga był dobry, prowadzi do motywacji, by świat przywrócić Bogu. Jednocześnie postawa taka wiedzie do zasadniczej zgody na świat.

Ten stworzony z miłości świat, dotknięty grzechem pierworodnym, został przez Chrystusa odkupiony, bowiem *Bóg umiłował świat* tak bardzo, że *Syna swego Jednorodzonego dał* i to nie po to by świat potępił, lecz zbawił. Dział 2. kontynuuje tę logikę akceptacji świata, bo mimo, że rozpoczyna się od przedstawienia zagadnień związanych z grzechem świata, to jednocześnie przypomina o Nowym Przymierzu zawartym w Chrystusie i przez Chrystusa.

Chrystus działa w swoim Kościele, zwołanej przez Siebie wspólnocie uczniów, którym mówi *Królestwo Boże w was jest* (dział 3). To wierzący – świadkowie Chrystusa muszą, tkwiąc w wydarzeniu Chrystusa, budować Królestwo, które Chrystus założył. Królestwo buduje się przez wierność Chrystusowi, a osiągnie ono swoją pełnię dopiero wtedy, gdy jego Założyciel *przyjdzie sądzić żywych i umarłych* (dział 4).

Ostatni dział zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, ze szczególnym odniesieniem chrześcijańskiego świętowania do tajemnicy stworzenia.

1. Na początku stworzył Bóg niebo i ziemię

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o Bogu, Stwórcy wszechrzeczy.

Treści

- Świat mówi o Bogu: objawienie naturalne, drogi poznania Boga.
- Bóg mówi o świecie: świat został stworzony jako dobry; aniołowie, tajemnica stworzenia, zagadnienia ekologiczne; biblijne modlitwy za świat; konieczność modlitwy za świat; prymat prawdy w świecie; imiona Boga w Starym i Nowym Testamencie.
- Świat szuka Boga: zjawisko religii, informacja o różnych religiach.

Wymagania

Uczeń:

- rozróżnia objawienie naturalne i nadprzyrodzone,
- interpretuje Imię Boga Jestem, który Jestem,
- wyjaśnia, w czym wyraża się Wszechmoc Boga,
- interpretuje teksty o Bogu Stwórcy i Jego dziele,
- charakteryzuje zadania, jakie wyznaczył człowiekowi Bóg Stwórca,
- charakteryzuje relację między wiarą a ewolucyjną wizją świata,
- wyjaśnia prawdę, że człowiek jest istotą religijną,
- określa, jakich wartości szuka człowiek w religii i czego od niej oczekuje,
- wyjaśnia pojęcie religii,
- przedstawia problematykę dialogu międzyreligijnego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne, święte księgi religii niechrześcijańskich. Gatunki i rodzaje literackie w Biblii. Wartości: prawda, dobro, piękno; nauka, wiedza, wiara; tolerancja religijna, odpowiedzialność za świat. Lektura: Wł. S. Reymont, Chłopi
- Wiedza o kulturze: Kultura innych religii: religie Wschodu, islam.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawa chroniące religie w systemie prawnym. Kryteria prawdziwości i wiarygodności przekazu medialnego. Zagadnienia ekologiczne w mediach. Medialny przekaz na temat różnych religii.
- Biologia: Elementy ekologii – bogactwo form świata ożywionego; środowisko naturalne, wpływ człowieka na środowisko i środowiska na zdrowie człowieka. Odpowiedzialność człowieka za świat stworzony, zasady ekologii chrześcijańskiej.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Właściwe odniesienie do ludzi i do zwierząt.
- Filozofia: Koncepcja początku świata w filozofii.

2. Tak Bóg umiłował świat

Cele katechetyczne

- Pogłębienie rozumienia i przyjęcia prawdy o Chrystusie zmartwychwstałym i żyjącym w Kościele, przynoszącym orędzie prawdy i wolności.

Treści

- Człowiek odwraca się od Boga – przestaje rozumieć siebie i świat: grzech pierworodny.
- Człowiek wobec życia – zagadnienia bioetyczne: integracja seksualna, AIDS, antykoncepcja, klonowanie, zapłodnienie *in vitro*; ruchy przeciwko życiu: eutanazja, aborcja, skrajny ekologizm.
- Bóg szuka człowieka: Przymierze i objawienie; judaizm; dojrzała wiara chrześcijańska, trudności wiary.

- Chrystus – Emmanuel: Chrystus i Przymierze; Odkupienie, Chrystus a godność i wolność człowieka; Chrystus, który dlatego stał się Drogą, bo jest Prawdą, obraz Jezusa Chrystusa w Ewangeliach, dyskusja z nieprawdziwym obrazem Chrystusa; Głowa Kościoła.
- Maryja – Służebnica Pańska.

Wymagania

Uczeń:

- ukazuje rolę Jezusa Chrystusa w historii ludzkości i człowieka wierzącego,
- prezentuje charakterystyczne cechy obrazu Jezusa w poszczególnych Ewangeliach,
- formułuje argumenty katolickie wobec współczesnych poglądów prezentujących nieprawdziwy obraz Jezusa Chrystusa,
- interpretuje treść dogmatów maryjnych,
- charakteryzuje rolę Maryi w dziele zbawczym, posługując się cytatami biblijnymi,
- uzasadnia, dlaczego Polacy nazywani są narodem maryjnym.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne. Wartości: prawda, dobro, piękno; wolność, odpowiedzialność. Motyw walki dobra ze złem. Chrystus w literaturze i kulturze.
- Wiedza o kulturze: Kultura masowa i elitarna, arcydzieło i kicz. Kultura języka. Wartość życia w kulturze. Chrystus i Maryja w kulturze regionalnej. Kultura innych religii: judaizm. Kultura żydowska w Polsce. Dialog chrześcijańsko – żydowski. Zabytki kultury żydowskiej w regionie.
- Historia: Historyczne korzenie chrześcijaństwa. Systemy totalitarne wobec chrześcijaństwa.
- Wiedza o społeczeństwie: Ochrona życia ludzkiego w konwencjach międzynarodowych, Konstytucji i systemach prawnych; postulaty obrońców życia. Zagrożenie prawa do życia przejawem rodzenia się totalitaryzmu. Prawda i kłamstwo w mediach w odniesieniu do zagadnień ochrony i przekazywania życia. Ocena europejskich regulacji prawnych odnoszących się do ochrony i przekazywania życia.
- Biologia: Elementy genetyki – zasady inżynierii genetycznej, zastosowanie biotechnologii (np. produkcja ludzkich hormonów przez mikroorganizmy). Styl życia i jego związek ze zdrowiem i chorobą. Koncepcja i cele promocji zdrowia. Zdrowie jako wartość dla człowieka i społeczeństwa. Zachowania bezpieczne w codziennym życiu. Troska o bezpieczeństwo innych. Znaczenie profilaktycznych badań medycznych. Zachowanie się w chorobie. Postawy wobec osób przewlekle chorych, niepełnosprawnych i osób starszych.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Integracja seksualna. Argumenty biomedyczne, psychologiczne i moralne za inicjacją w małżeństwie. AIDS: profilaktyka, aspekt społeczny i etyczny. Znaczenie zdrowej rodziny w dobie AIDS. Aborcja – zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; wymiar medyczny, psy-

chiczny i moralny. Zagrożenia życia rodzinnego: eutanazja. Człowiek wobec cierpienia, choroby, umierania i śmierci w aspekcie życia rodzinnego.

- Filozofia: Filozoficzne koncepcje zła. Filozoficzne koncepcje człowieka i ich stosunek do życia ludzkiego.

3. Ku nowym niebiosom i nowej ziemi

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawd związanych z eschatologią.
- Uzdolnienie do dostrzegania wartości orędzia chrześcijańskiego dla świata.

Treści

- Wartość dziedzictwa chrześcijańskiego w Polsce, Europie, świecie.
- *Nadziwić się nie mogę, że od Tego, który was łaską Chrystusa powołał, tak szybko chcecie przejść do innej Ewangelii* – ateizm, mit postępu, ideologie, problem sekt.
- Życie bez końca – eschatologia: wyznanie wiary w Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa i w powszechne zmartwychwstanie umarłych; śmierć jako przejście do życia wiecznego; pojęcia sądu szczegółowego i ostatecznego, nieba, czyśćca, piekła, zmartwychwstania umarłych i paruzji.

Wymagania

Uczeń:

- odczytuje zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym,
- wyjaśnia związek Jezusa Chrystusa z założonym przez Niego Kościołem,
- ukazuje rolę Kościoła w dzisiejszym świecie,
- wyjaśnia zasadę autonomii Kościoła i państwa,
- wskazuje, co Polska, Europa i świat zawdzięczają chrześcijaństwu,
- prezentuje postaci świętych patronów Europy, wskazując na uniwersalizm ich misji (św. Benedykt, Cyryl i Metody) oraz utwierdzenie prawdy o krzyżu (św. Katarzyna Sieneńska, Brygida i Edyta Stein),
- uzasadnia poszczególne przykazania kościelne, odnosząc się także do cytatów biblijnych,
- wyjaśnia szkodliwość działania sekt,
- wyjaśnia wiarę chrześcijan w Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa i jej związek z powszechnym zmartwychwstaniem umarłych,
- ukazuje, na czym polega powtórne przyjście Jezusa Chrystusa,
- uzasadnia, jaki jest związek rzeczy ostatecznych człowieka z wypełnieniem powołania chrześcijańskiego,
- interpretuje symbolikę dzieł sztuki dotyczących rzeczy ostatecznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy , motywy, wątki: walka dobra ze złem. Wartości: wolność, odpowiedzialność, tolerancja; ojczyzna, mała ojczyzna; naród a społeczeństwo. Lektura: Z. Nałkowska, *Granica*.

- Wiedza o kulturze: Chrześcijański wymiar kultury, inkulturacja. Chrześcijańskie dziedzictwo kultury regionalnej. Współczesny kryzys kultury, kultura zaangażowana na rzecz ideologii.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawo wobec patologii życia społecznego. Kara śmierci w systemach prawnych. Obowiązek służby wojskowej. Zakres obrony koniecznej. Problemy pracy i bezrobocia. Znaczenie kultury w życiu społecznym. Natura i groźba ideologizacji przekazu medialnego. Promocja sekt w mediach.
- Geografia: Przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na Ziemi. Problemy demograficzne społeczeństw. Współczesne migracje ludności (mobilność). Procesy przekształcenia sieci osadniczej (wielkie miasta, suburbia, wyludnianie się terenów wiejskich itd.). Świat w fazie przemian społecznych, gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja. Biedni i bogaci współczesnego świata. Konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno - ekonomiczne.
- Podstawy przedsiębiorczości: Płaca, jako dochód z tytułu pracy - formy i systemy wynagrodzenia; płaca nominalna i realna; inne poza pracą źródła dochodów. Etyka zawodowa. Podatki - sens płacenia podatków; podatki pośrednie i bezpośrednie. Podstawowe zjawiska makroekonomiczne - inflacja; cykle koniunkturalne; bezrobocie i sposoby jego ograniczania.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Wartość sakramentu małżeństwa. Zagrożenie rodziny ze strony sekt.
- Filozofia: Wyróżniki filozofii chrześcijańskiej. Mit postępu w dziejach refleksji filozoficznej - apoteoza i krytyka. Filozofia na służbie ideologii.

Póki mego życia, chcę śpiewać Panu

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w przeżywanie roku liturgicznego - w związku z tajemnicą stworzenia.

Treści

- Komentarze liturgiczne do poszczególnych świąt i okresów.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy: miłość, dom, rodzina, śmierć, droga. Wartości: prawda, dobro, piękno; sacrum i profanum; wolność, odpowiedzialność.
- Wiedza o kulturze: Okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Zwyczaje regionalne i rodzinne.
- Historia: Wartości chrześcijańskie w dziejach i we współczesnym świecie. Chryścianizacja w perspektywie świata i Europy. Związek chrześcijaństwa z dziejami narodu polskiego, integracyjna rola Kościoła katolickiego w życiu narodowym.
- Wiedza o społeczeństwie: Wartości chrześcijańskie we współczesnym społeczeństwie. Zagrożenia ze strony ideologii i sekt. Ruchy i ośrodki obrony przed sektami.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku kościelnego w życiu rodziny.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Szczególnie ważną jest w tym okresie wzrastania wiary jest jej ugruntowanie, by wciąż stawała się to wiarą osobową. Winni oni odnaleźć swoje miejsce we wspólnocie Kościoła i poczuwać się do odpowiedzialności za wypełnienie tej misji w życiu dorosłych.

Uczeń interpretuje egzystencjalnie wiedzę religijną, którą zdobył, posługując się cytatami biblijnymi; korzysta z różnorodnych źródeł informacji i dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem społeczności, w których żyje.

Pogłębia swoją umiejętność wypowiedzania się w dyskusji na tematy związane z poznawanymi tekstami biblijnym i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami. W przygotowaniu się do dyskusji korzysta z różnych źródeł informacji tekstów, map, tabel, fotografii, filmów; stosuje technologie informacyjno-komunikacyjne.

Realizacja tych celów prowadzi do określonych decyzji metodycznych. Jako korzystne jawią się więc metody poszukujące z wiodącą rolą nauczania problemowego oraz metody dyskusyjne prowadzące do „uwrażliwiania osób na ich najważniejsze doświadczenia, wspomaganie ich w ocenianiu w świetle Ewangelii pytań i potrzeb, jakie z nich wynikają oraz wychowanie ich do nowego stylu życia” (DOK 152). Bardzo ważne jest podejmowanie i wykształcenie dyskusji opartej o argumenty merytoryczne.

Konsekwencją odwołania się do metod poszukujących i aktywizujących jest otwieranie się katechezy na kreatywność uczniów, posiadających już swój bagaż doświadczeń i wskazywanie tym samym na najbardziej skuteczne drogi zrozumienia i wyrażania orędzia, takie jak: zaangażowanie w poszukiwaniu i dialogu, wymiana i porównywanie punktów widzenia.

Ukierunkowanie katechezy ku kreatywności jej adresatów jest ważnym także dlatego, iż ten etap jest dla wielu jedną z ostatnich możliwości systematycznego rozwoju na drodze wiary i konfrontacji własnych lub wyniesionych ze swego środowiska ocen i opinii na temat świata i odpowiedzialności chrześcijanina za świat.

ŚWIADEK CHRYSYTA W RODZINIE

W ostatniej klasie edukacji szkolnej w zakresie nauczania religii należy skupić się na świadectwie Chrystusa w małżeństwie i rodzinie. Uczeń, korzystając z różnorodnych źródeł informacji, dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem rodziny i społeczności, w których żyje. Problematyka małżeństwa i rodziny oraz powołania życiowego, gdy młodzież kończy ważny etap swego życia i staje przed wyborem dalszej drogi życiowej, jest szczególnie interesująca. Problematyka ta jest szczególnie aktualna ze względu na pewien kryzys rodziny i zagrożenia życia.

Powiązanie nauczania religii w klasie maturalnej z duszpasterstwem katechetycznym młodzieży w parafii, które stanowi zakończenie bliższego przygotowania do małżeństwa, powinno sprawić, by młody katolik był gotów do dania świadectwa przez budowanie autentycznej wspólnoty życia i miłości.

Program nauczania w klasie maturalnej przewiduje najpierw podjęcie problematyki powołania życiowego w oparciu o miłość, która objawiła się w pełni w Jezusie Chrystusie (dział 1). Rodzina i małżeństwo jako jedna z dróg życia człowieka zamierzona przez Boga, a przez Jezusa Chrystusa podniesiona do godności sakramentu, odznacza się cechami wynikającym tak z dzieła stworzenia, jak i z odkupienia (dział 2). Rodzina stanowi wspólnotę życia i miłości, dlatego w ostatniej części programu podjęta zostaje problematyka etyki małżeńskiej i zasad wychowania potomstwa. Jako problematykę związaną z rokiem liturgicznym należy w klasie maturalnej podjąć zagadnienia przybliżające życie sakramentalne i modlitewne rodziny oraz obrzędowość rodzinną.

1. Ty ścieżkę życia mi ukazesz

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w problematykę powołania życiowego i chrześcijańskiego powołania do świętości.

Treści

- Powołanie chrześcijańskie, miłość jako źródło powołań.
- Człowiek stworzony do miłości. Wartość rozmaitych rodzajów miłości w życiu człowieka. Przyjaźń.
- Miłość jako źródło planu życia człowieka.
- Osoby powołane w Biblii.
- Różnorodność powołań w Kościele: powołanie małżeńskie, kapłańskie, zakonne, misyjne, do życia konsekrowanego, do samotności.
- Hierarchia wartości w życiu rodzinnym.
- Czystość, celibat, dziewictwo.
- Zagrożenia życia rodzinnego: homoseksualizm, feminizm, pornografia, egoizm.

- Maryja – pierwsza powołana.
- Modlitwa o odczytanie własnego powołania.

Wymagania

Uczeń:

- interpretuje na podstawie tekstów liturgicznych czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów w służbie komunii,
- interpretuje teksty liturgiczne odnoszące się do sakramentów w służbie komunii,
- uzasadnia, że święcenia i małżeństwo są sakramentami w służbie innym,
- charakteryzuje teologię sakramentów w służbie komunii,
- charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego,
- opisuje pracę jako drogę realizacji powołania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne. Tematy, motywy, wątki: miłość. Wartość: prawda, dobro; odpowiedzialność. Lektura: H. Sienkiewicz, *Quo vadis*.
- Wiedza o kulturze: Miłość w dziełach kultury.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Podstawy kształtowania i rozwijania więzi międzyludzkich opartych na empatii. Istota miłości i etapy jej rozwoju. Rodzaje miłości. Kryteria dojrzałej miłości. Miłość jako proces dynamiczny.
- Filozofia: Miłość w refleksji filozoficznej.

2. Co Bóg złączył, tego człowiek niech nie rozdziela

Cele katechetyczne

- Pogłębienie rozumienia wartości rodziny.
- Pogłębienie rozumienia związku *cywilizacji życia* z rodziną i małżeństwem.

Treści

- Przymioty małżeństwa i rodziny: jedność i nierozzerwalność małżeństwa, sakramentalność małżeństwa chrześcijańskiego.
- Patologie życia małżeńskiego: konkubinat, związki niesakramentalne, zdrada małżeńska.
- Powołanie do macierzyństwa i ojcostwa.
- Wychowanie dzieci. Adopcja.
- Etyka małżeńska.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia *wspólnota rodzinna, świadczenie miłości w rodzinie, małżeństwo, ojcostwo i macierzyństwo, wychowanie dzieci, adopcja, zagrożenia życia*,
- charakteryzuje przymioty małżeństwa chrześcijańskiego: jedność, nierozzerwalność, płodność, sakramentalność.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tradycje literackie: konteksty biblijne. Tematy, motywy, wątki: miłość, rodzina, dom, droga. Wartości: prawda, dobro; odpowiedzialność, wierność.
- Wiedza o kulturze: Wierność w kulturze.
- Historia: Monogamia w rozwoju historycznym.
- Wiedza o społeczeństwie: Prawna obrona rodziny: rozwód i separacja. Obowiązek alimentacyjny.
- Geografia: Modele rodziny w różnych kulturach.
- Podstawy przedsiębiorczości: Wspólnota majątkowa.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Wartości związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzina, rodzicielstwo. Wartość małżeństwa. Wybór współmałżonka. Dialog i komunikacja w małżeństwie, wierność i zaufanie. Zagrożenia życia rodzinnego: separacja, rozwód, zdrada małżeńska.
- Filozofia: Cnota wierności w refleksji filozoficznej.

3. Bądźcie poddani sobie, kierując się nawzajem bojaźnią Chrystusa

Cele katechetyczne

- Pogłębienie motywacji do pracy nad sobą w kontekście podjęcia zadań małżeńskich.

Treści

- Przewycięzanie konfliktów w rodzinie: konflikt pokoleń, miejsce ludzi starych w rodzinie, asertywność i czystość w rodzinie.
- Zagrożenia miłości w rodzinie.
- Kościół domowy.
- Rola sakramentu pokuty i pojednania w rodzinie.
- Eucharystia w życiu rodziny katolickiej – sakrament miłości i służby.
- Maryja – Matka Św. Rodziny.

Wymagania

Uczeń:

- wskazuje sposoby przewycięzania konfliktów w rodzinie,
- uzasadnia wartość ludzi starych dla rodziny, posługując się także przykładami biblijnymi i z literatury,
- charakteryzuje miłość małżonków i wykroczenia przeciwko niej,
- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego,
- argumentuje potrzebę sprawowania liturgii Kościoła domowego,
- interpretuje wybrane psalmy,
- wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy na przykładzie psalmów,

- argumentuje potrzebę racjonalnego wykorzystania czasu.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina. Wartości: prawda, dobro; odpowiedzialność, tolerancja. Lektura: C.S. Lewis, *Listy starego diabła do młodego*.
- Wiedza o kulturze: Wątek Świętej Rodziny w kulturze.
- Wiedza o społeczeństwie: Pomoc społeczeństwa udzielana osobom starym, chorym i niepełnosprawnym.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Konflikty w rodzinie i ich przyczyny. Zasady konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. Zagrożenia życia rodzinnego: agresja, pomoc.

Napominajcie siebie samych przez pieśni pełne ducha, pod wpływem łaski śpiewając Bogu w waszych sercach

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w liturgię Kościoła domowego.

Treści

- Kościół – wspólnota miłości.
- Liturgia Kościoła domowego w poszczególnych okresach roku kościelnego.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych,
- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego,
- argumentuje potrzebę sprawowania liturgii Kościoła domowego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski: Tematy, motywy, wątki: dom, rodzina; motywy franciszkańskie w kulturze, okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze. Wartości: ojczyzna, mała ojczyzna; naród, kultura narodowa i regionalna.
- Wiedza o kulturze: Okresy roku kościelnego w literaturze i kulturze.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Okresy roku kościelnego w życiu rodziny.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Wymiar ewangelizacyjny w programie nauczania religii w klasie maturalnej jest mocno związany zarówno z doświadczeniem uczniów, jak i z nauką Kościoła o

małżeństwie i rodzinie. Tematyka ta budzi w dzisiejszym świecie wiele kontrowersji, których nie można nie podejmować w dyskusji z młodzieżą. Młodzież winna dojść podczas lekcji religii do przekonania, że chrześcijańska koncepcja życia rodzinnego stanowi wartość, gdyż godność i życia miłość w czystości wynika z Chrystusowej pedagogii: odpowiedzialnej wolności.

Program przewiduje uwzględnienie motywacji zarówno ludzkiej, jak i płynącej z Pisma Świętego i nauki Kościoła, którą należy wspólnie analizować. Głównym rysem doktrynalnym powinno być ukazanie rodziny jako Kościoła domowego, opartego na obecności Chrystusa. Dominującą metodą w klasie maturalnej powinna być dyskusja, próbująca jasno określić problemy egzystencjalne i rozwiązywać je merytorycznie w oparciu o źródła objawione. Wskazane byłoby zapraszanie (o ile to możliwe) fachowców z określonych dziedzin (pracownik poradni rodzinnej, lekarz, pedagog, prawnik). Szczególnie wskazane byłoby praktykowanie modlitwy za rodziny, o dobrego męża lub żonę, ale także za rodziny borykające się z trudnościami.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

Młodzież na poziomie liceum po ukończeniu 18. roku życia sama podejmuje decyzję o uczestniczeniu w lekcjach religii. Spotkania z rodzicami mają raczej charakter poznawczo informacyjny i umacniający ich autorytet. Wskazane byłoby, gdy zachodzi potrzeba, podjąć się funkcji mediacyjnej.

Parafia

W duszpasterstwie młodzieży szkół ponadgimnazjalnych powinny zostać przeprowadzone 24 spotkania młodzieży. Tematyka spotkań parafialnych winna zostać ujęta w następujących modułach:

1. „Abyście byli jedno” - Rola wspólnoty w życiu człowieka
 - człowiek jako istota społeczna (typy, rodzaje i funkcje grup i wspólnot),
 - rodzina jako Kościół domowy,
 - rodzina wprowadzająca w liturgię,
 - wspólnota rodzinna miejscem przekazywania wiary,
 - wspólnota rodzinna kształtująca postawy wobec świata (ekologia), ojczyzny (patriotyzm),
 - rodzina a wspólnota parafialna,
 - wspólnota rodzinna a grupy rówieśnicze.
2. „Bądźcie doskonałymi...” – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej
 - więź z Chrystusem wynikająca z chrztu i bierzmowania,
 - człowiek wobec wezwania Bożego – tajemnica powołania chrześcijańskiego,
 - wielość powołań w Kościele,

- cnoty moralne jako konsekwencja umiłowania Chrystusa,
- prawda, wolność, sumienie,
- dojrzałość jako zdolność do kierowania własnym życiem.

3. „Będziesz miłował...” Rola więzi w konstytuowaniu wspólnoty

- męskość i kobiecość,
- dar rodzicielstwa,
- czystość przejawem dojrzałości i odpowiedzialności w sferze płciowości,
- wybór, akceptacja, odpowiedzialność,
- od zakochania do miłości dojrzałej,
- narzeczeństwo jako czas przygotowania do małżeństwa.

4. „Ślubuję ci miłość...” - Wspólnota małżonków w Chrystusie.

- małżeństwo jako sakrament,
- zaręczyny - sens i obyczaje,
- liturgia Słowa (czytania, modlitwa powszechna),
- elementy liturgii sakramentu małżeństwa - przysięga małżeńska, błogosławieństwo małżonków,
- symbolika znaków obrzędowych (obrączka, stuła, welon, wianek).

Szczegóły prowadzenia zamieszone są w: *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, WAM, Kraków 2004.

Z CHRYSTUSEM PRZEZ ŚWIAT

Katecheza świadectwa wiary

Program nauczania religii dla szkoły zawodowej

Program nauczania religii w szkole zawodowej przewiduje, że katecheza świadectwa wiary na tym poziomie przewiduje głębsze zjednoczenia z Chrystusem. Dopiero z tego może wynikać pragnienia świadczenia o Chrystusie swoim życiem w środowisku i w przyszłym swoim życiu zawodowym i rodzinnym. Katecheza i nauka religii mają pomóc młodemu chrześcijaninowi w odnajdywaniu Chrystusa i współpracy z nim w przemianie świata i przygotowania do założenia rodziny.

Program proponuje ująć te treści w szkole następująco:

- Klasa I – *Z Chrystusem zmieniamy świat.*
- Klasa II – *Z Chrystusem budujemy wspólnotę rodzinną.*

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

I. Analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym. Uczeń potrafi rozpoznać teksty biblijne i religijne; rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami religii; odkrywa wartość egzystencjalną analizowanych tekstów, wykorzystuje poznane teksty biblijne i religijne w pogłębionej dyskusji na temat Kościoła i religii.

II. Socjalizacja kościelna. Uczeń odkrywa swoje miejsce i zadania w Kościele; potrafi scharakteryzować wyzwania stojące przed katolikiem po przyjęciu sakramentu bierzmowania.

III. Odkrywanie powołania chrześcijańskiego. Uczeń interpretuje egzystencjalnie wiedzę religijną, którą zdobył, posługując się cytatami biblijnymi; korzysta z różnorodnych źródeł informacji i dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem rodziny i społeczności, w których żyje.

IV. Tworzenie wypowiedzi, obserwacje i doświadczenia. Uczeń pogłębia umiejętność wypowiadania się w mowie i w piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami biblijnym i innymi tekstami o charakterze religijnym i własnymi zainteresowaniami; korzysta z różnych źródeł informacji (własnych obserwacji, doświadczeń, tekstów, map, tabel, fotografii, filmów).

Z CHRYSTUSEM ZMIENIAMY ŚWIAT

Uczniowie w kl. I szkoły zawodowej, rozpoczynając naukę w nowej szkole, znajdują się w nowej dla siebie sytuacji związanej ze zmianą środowiska: nowa szkoła, nowe otoczenie to sytuacja z jednej strony ciekawa, wymagająca od uczniów przemyślenia na nowo własnej tożsamości. Z drugiej strony, niedawno przeżyte przez większość bierzmowanie nakłada specjalne zadania do spełnienia w Kościele. Dlatego też tematyka lekcji religii skupia się na dawaniu świadectwa wobec innych. Aby móc świadczyć o Chrystusie w świecie i rodzinie, trzeba najpierw odnaleźć swoje miejsce jako ucznia Pana.

Program nauczania religii w kl. I rozpoczyna się od postawienia ważnego egzystencjalnie pytania: Kim jestem? (dział 1). Na to pytanie uczniowie winni sobie odpowiedzieć szukając punktów odniesienia w świecie bliższym i dalszym. Następnie należy podjąć zasadnicze zagadnienia z relacji między Bogiem a światem: świat mówi o Bogu, Bóg mówi o świecie, świat szuka Boga, a Bóg jest zawsze obecny w świecie. Zrozumienie, że Bóg stworzył świat z miłości i że świat stworzony przez Boga był dobry, prowadzi do motywacji, by świat przywrócić Bogu. Jednocześnie postawa taka wiedzie do zasadniczej zgody na świat (dział 2).

Ten stworzony z miłości świat, dotknięty grzechem pierworodnym, został przez Chrystusa odkupiony, bowiem *Bóg umiłował świat* tak bardzo, że *Syna swego Jednorodzonego dał* i to nie po to by świat potępił, lecz zbawił. Program odnosi się do zagadnienia działającego w nim Chrystus (dział 3). Następnie młody człowiek szuka zasad działania moralnego (dział 4) i sposobu rozmowy z Bogiem - modlitwy (dział 5).

Tematyka ta powinna dotyczyć egzystencjalnych problemów, z którymi młody chrześcijanin nie zawsze potrafi sobie poradzić. Świadectwo wobec świata ma być skutkiem spotkania Chrystusa, przyłgnięcia do Niego a nawet głębokiej z Nim zażyłości. Nie można zatem oddzielić świadectwa od głębokiego i wewnętrznego zaangażowania się w sprawę Kościoła i otaczającego go świata.

Ostatni dział zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, w tajemnicę żywego Kościoła, a także w zwyczaje Kościoła lokalnego.

1. Kim jestem?

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie uczniów w tematykę roku
- Ukazanie problemu zakorzenienia uczniów w społecznościach i wspólnotach

Treści

- Mój świat (dom, przyjaciele, grupa rówieśnicza, nowa klasa i szkoła, Ojczyzna).
- Mój Kościół (przypomnienie bierzmowania; zagrożenia dla wiary *skarbu przechowywanego w naczyniach glinianych*).

Wymagania

Uczeń:

- potrafi odnaleźć swoje miejsce i zadania w Kościele;
- umie przedstawić wyzwania stojące przed katolikiem po przyjęciu sakramentu bierzmowania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako osoba. Przymioty osobowego istnienia, jego tożsamości i rozwój w wymiarze intelektualnym, emocjonalnym, fizycznym, wolitywnym, moralnym i duchowym. Kultura osobista, Style życia.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Poczucie sensu życia, Wielowymiarowość człowieka: biologicznym, psychiczny, moralny, religijny i społeczny.

2. Mój świat – świat Boży

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o Bogu Stwórcy wszechrzeczy.

Treści

- Świat mówi o Bogu: miłosierdzie, opatrność i dobroć Boga.
- Bóg mówi o świecie: świat został stworzony jako dobry; tajemnica stworzenia, problem ewolucji i właściwego odczytania biblijnego opowiadania o stworzeniu świata i człowieka; zagadnienia ekologiczne; relacje między rozumem a wiarą; praca – powołanie człowieka.
- Świat szuka Boga: zjawisko religii, informacja o różnych religiach; modlitwa za świat; postawy modlitewne.

Wymagania

Uczeń:

- rozróżnia objawienie naturalne i nadprzyrodzone,
- wyjaśnia, w czym wyraża się wszechmoc i miłość Boga,
- charakteryzuje zadania, które wyznaczył człowiekowi Bóg Stwórca,
- charakteryzuje relację między wiarą a ewolucyjną wizją świata,
- wyjaśnia prawdę, że człowiek jest istotą religijną,
- przedstawia problematykę dialogu międzyreligijnego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Rola języka w komunikacji; rozumienie tekstów literackich, odczytywanie znaczeń metaforycznych, kontekstów i rozpoznawanie aluzji. techniki i sposoby wyszukiwania informacji. Zasady selekcji informacji i krytycznego ich odbioru. Prawa chroniące religie w systemie prawnym.
- Podstawy przedsiębiorczości: Etyka zawodowa.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Tożsamość człowieka.

3. Oto Ja jestem z wami

Cele katechetyczne

- Pogłębienie prawdy o sakramentach jako znakach miłości Boga i umocnieniu na drodze prawego życia.
- Uzdolnienie do przyjęcia miłości Boga do grzesznika.

Treści

- Człowiek odwraca się od Boga – przestaje rozumieć siebie i świat; grzech.
- Bóg troszczy się o każdego człowieka: Chrystus pozostał w sakramentach, by umacniać ludzi w ich świadczeniu o wierze;
- Człowiek wobec życia i własnego powołania: zagadnienie etyki życia (aborcja, eutanazja, transplantacja, klonowanie, AIDS, zapłodnienie *in vitro*) sposoby życia w sytuacji bezrobocia, realizacja powołania życiowego w służbie innym.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia związek Jezusa Chrystusa z założonym przez Niego Kościołem,
- charakteryzuje Eucharystię jako ofiarną ucztę miłości,
- interpretuje na podstawie tekstów liturgicznych – znaki wiary, czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów,
- prezentuje zasadnicze tezy nauczania II Soboru Watykańskiego,
- prezentuje wydarzenia, które Jan Paweł II określił mianem grzechów Kościoła oraz potrafi uzasadnić powód ekspiacji podjętej przez tego papieża,
- wskazuje najważniejsze wydarzenia pontyfikatu Jana Pawła II i tezy nauczania tego papieża,
- przybliży pontyfikat Benedykta XVI,
- ukazuje na podstawie nauczania Jana Pawła II w czasie pielgrzymek do Ojczyzny rolę wybranych świętych w dziejach Kościoła i Polski,
- odczytuje z nauczania papieskiego skierowanego do młodzieży sposoby włączenia się w ożywienie Kościoła współczesnego,
- uzasadnia konieczność troski chrześcijanina o misję *ad gentes*,
- określa obszary geograficzne pracy misyjnej polskich misjonarzy.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Konflikty i zasady ich konstruktywnego rozwiązywania; zagrożenia życia społecznego; główne problemy współczesności; przeobrażenia polityczno gospodarcze Polski, Europy i świata
- Podstawy przedsiębiorczości: Etyka zawodowa.
- Wychowanie do życia w rodzinie: znaczenie zdrowiej rodziny w dobie AIDS; aborcja-zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; zagrożenia życia rodzinnego-agresja, przemoc i eutanazja.

4. Co mam zrobić?

Cele katechetyczne

- Formowanie prawego sumienia we wspólnocie Kościoła.

Treści

- Nowe Przymierze – miłość w życiu Kościoła, hierarchia miłości w postępowaniu świadków Chrystusa. Miłość – więzią rodziny.
- Kościół *Błogosławieństw* – wartości w życiu Kościoła: prawda, dobro moralne, godność człowieka, wolność.
- Uczestnictwo w życiu Kościoła lokalnego.
- Kościół – miejsce odczytania i wypełniania powołania do świadczenia o Jezusie Chrystusie.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia wartość prawdy w życiu osoby i społeczności, w której dokonuje się jej rozwój,
- ocenia konkretne przypadki zachowań moralnych,
- opisuje istotę przebaczenia chrześcijańskiego i rolę sakramentu pojednania dla wspólnoty,
- uzasadnia moralny wymiar dbałości o kulturę języka.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych; zasady i umiejętności pracy w grupie; zasady komunikacji i empatia; kultura osobista.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Zagrożenia życia rodzinnego – brak kontaktu osobowego, sekty.

5. Gdy się modlicie

Cele katechetyczne

- Pogłębienie znajomości modlitwy chrześcijańskiej.

Treści

- Biblijne wzorce modlitwy oraz przykłady świętych, będących mistrzami modlitwy.
- Znaki używane w liturgii (KKK 1146-1152).
- Niedziela – dzień Kościoła, modlitwy i oddania czci Bogu. Niedziela w życiu wspólnoty rodzinnej i parafialnej.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia, że inicjatorem modlitwy jest Bóg,

- uzasadnia, dlaczego Jezus Chrystus jest dla chrześcijanina wzorem modlitwy,
- wyjaśnia prawdę, że słowo Boże jest źródłem modlitwy,
- charakteryzuje postaci biblijne oraz świętych, przedstawiając ich jako wzory modlitwy dla chrześcijanina,
- porównuje wybrane formy modlitwy,
- wyjaśnia rolę modlitwy wspólnotowej,
- uzasadnia sens modlitwy za zmarłych,
- uzasadnia uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie więzi z Chrystusem i Kościołem, uzdalniające do wyraźniejszego zaangażowania się po stronie dobra,
- argumentuje rozumienie niedzieli jako czasu świętowania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: rodzaje źródeł informacji; książka, czasopismo, internet oraz inne pozatekstowe przekazy medialne. Organizacja czasu własnego – nauka, praca, wypoczynek.

Rok Kościoła i chrześcijanina

Cele katechetyczne

- Odnowienie przeżywania roku liturgicznego w kontekście świadectwa chrześcijańskiego.

Treści

- Komentarze liturgiczne do poszczególnych świąt i okresów.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego w oparciu o KKK,
- interpretuje teksty wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych,
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- charakteryzuje liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako istota społeczna; zasady selekcji informacji i krytycznego ich odbioru; techniki oddziaływania, podstawy rozróżniania, oceniania i wyboru wytworów kultury masowej.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Podstawy kształtowania i rozwijania więzi międzyludzkich opartych na empatii; sposoby nawiązywania kontaktów w sytuacjach trudnych.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Wymiar egzystencjalny stanowi punkt wyjścia dla nauczania religii w kl. I szkoły zawodowej. W wymiarze tym znajduje odbicie osobiste, bardzo zróżnicowane doświadczenie Kościoła wyniesione ze zgłębiania wyznaniu wiary, osobowego przeżycia sakramentów, modlitwy i poznania zasad moralności. Na tych doświadczeniach nauczyciel religii winien bazować i do nich w miarę możliwości odwoływać się. Powinien ponadto starać się o odnowienie wizji świata oraz powołania chrześcijanina do odpowiedzialności za świat. Ugruntowanie motywacji wiary prowadzić powinno młodzież do doświadczenia związku wiary z sensem życia i działania.

Funkcja ewangelizacyjna programu dla klasy I szkoły zawodowej dotyka zwłaszcza zagadnień związanych z właściwym postrzeganiem powołania chrześcijańskiego. Życie sakramentalne i według ideałów ewangelicznych stanowi szczególną trudność dla młodzieży w tym wieku i w takich szkołach. Dlatego należy podkreślać te cele katechetyczne i treści, które dotyczą tych dwóch dziedzin życia. Szczególnie należy zwrócić uwagę młodych na udziału we Eucharystii, a zwłaszcza w niedzielnej Mszy świętej i podejmowania pracy. Program spełni funkcję ewangelizacyjną, jeśli na lekcjach religii dokona się oczyszczenie świadomości uczniów z niewłaściwych ujęć dotyczących Kościoła, zainteresowania Chrystusem w swoim życiu, modlitwą i przeżywanie z wiarą sakramentalnych spotkań z Chrystusem. Wskazane byłoby podejmowanie dyskusji z młodzieżą na tematy związane z wiarą, by ukazać im, iż nie ma sprzeczności pomiędzy wiarą a wiedzą.

Metodyka pracy na lekcjach religii w klasie I szkoły zawodowej winna uwzględniać fakt, że dla części przynajmniej młodzieży bierzmowanie było ważnym elementem związania jej z Kościołem. Dlatego należy nawiązywać w prowadzeniu lekcji do metod aktywizujących. W omawianiu kwestii dogmatycznych należy wykorzystywać metodę dialogu, panelu i dyskusji. Ponadto, o ile to tylko będzie możliwe, wykorzystywać należy metody, które będą służyły tworzeniu wspólnoty i otwarciu się młodzieży na siebie (dramatyzacyjne).

Z CHRYSTUSEM BUDUJEMY WSPÓLNOTĘ RODZINĄ

W klasie II szkoły zawodowej nauczanie religii winno się skupić na świadectwie Chrystusa w małżeństwie i rodzinie. Uczeń korzystając z różnorodnych źródeł informacji dokonuje hierarchizacji zadań spoczywających na katoliku względem rodziny i społeczności, w których żyje. Problematyka małżeństwa i rodziny oraz powołania życiowego, gdy młodzież kończy ważny etap swego życia i staje przed wyborem dalszej drogi życiowej, jest szczególnie interesująca. Problematyka ta jest szczególnie aktualna ze względu na pewien kryzys rodziny i zagrożenia życia.

Powiązanie nauczania religii w szkole zawodowej z duszpasterstwem katechetycznym młodzieży w parafii, która stanowi zakończenie bliższego przygotowania do małżeństwa, sprawić może, że młody katolik da świadectwo świadomości o autentycznej wspólnotocie życia i miłości.

Program nauczania w klasie II najpierw przewiduje podjęcie problematyki powołania życiowego w oparciu o miłość, która objawiła się w pełni w Chrystusie, ale też i w życiu Maryi (dział 1). Rodzina i małżeństwo jako jedna z dróg życia człowieka zamierzona przez Boga, a przez Chrystusa podniesiona do godności sakramentu odznacza się cechami wynikającym tak z dzieła stworzenia jak i odkupienia (dział 2). Rodzina stanowiąc wspólnotę życia i miłości, dlatego w ostatniej części programu podjęta zostaje problematyka etyki małżeńskiej i zasad wychowania potomstwa (dział 3). Jako problematykę liturgiczną związaną z rokiem liturgicznym należy w roku maturalnym podjąć zagadnienia przybliżające życie sakramentalne i modlitewne rodziny, oraz obrzędowość rodzinną.

1. Ty ścieżkę życia mi ukazesz

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w problematykę powołania życiowego i chrześcijańskiego powołania do świętości.

Treści

- Powołanie chrześcijańskie, miłość jako źródło powołań.
- Człowiek stworzony do miłości. Wartość rozmaitych rodzajów miłości w życiu człowieka. Przyjaźń.
- Miłość jako źródło planu życia człowieka..
- Rozmaitość powołań w Kościele: powołanie małżeńskie, kapłańskie, zakonne, misyjne, do życia konsekrowanego.
- Czystość, celibat, dziewictwo.
- Zagrożenia życia rodzinnego: homoseksualizm, feminizm, pornografia, egoizm.
- Maryja – pierwsza powołana.
- Modlitwa o odczytanie własnego powołania.

Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia, że kapłaństwo i małżeństwo są sakramentami w służbie innym,
- charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego,
- przedstawia pracę jako drogę realizacji powołania.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Dzieła sztuki klasycznej i użytkowej; techniki i sposoby wyszukiwania informacji; zasady selekcji informacji i krytycznego ich odbioru.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Istota miłości i etapy jej rozwoju; rodzaje miłości; kryteria dojrzałej miłości; miłość jako proces dynamiczny.

2. Co Bóg złączył, tego człowiek niech nie rozdziela

Cele katechetyczne

- Pogłębienie rozumienia wartości małżeństwa i rodziny.

Treści

- Przymioty małżeństwa i rodziny: jedność i nierozzerwalność małżeństwa, sakramentalność małżeństwa chrześcijańskiego.
- Zagrożenia życia rodzinnego: egoizm, feminizm, pornografia, homoseksualizm
- Patologie życia małżeńskiego: konkubinat, związki niesakramentalne, zdrada małżeńska.
- Powołanie do macierzyństwa i ojcostwa.
- Wychowanie dzieci. Adopcja.
- Etyka małżeńska.

Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia wspólnota rodzinna, świadczenie miłości w rodzinie, małżeństwo, ojcostwo i macierzyństwo, wychowanie dzieci, adopcja, zagrożenia życia,
- charakteryzuje przymioty małżeństwa chrześcijańskiego: jedność, nierozzerwalność, płodność, sakramentalność.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: różnorodność relacji osobowych i zachowań społecznych.
- Wychowanie do życia w rodzinie: rozwój człowieka w kolejnych fazach życia; kryteria dojrzałości; wartości związane z płciowością: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzicielstwo i rodzina; wybór współmałżonka; dialog i komunikacja w małżeństwie, wierność i zaufanie; następstwa przedwczesnej inicjacji seksualnej; przedwczesne rodzicielstwo; sposoby odnajdywania pomocy

w sytuacjach trudnych; zagrożenia życia rodzinnego: alkoholizm, narkomania, zdrada małżeńska, rozwód, separacja.

3. Bądźcie poddani sobie, kierując się nawzajem bojaźnią Chrystusa

Cele katechetyczne

- Pogłębienie motywacji do pracy nad sobą w kontekście podjęcia zadań małżeńskich i rodzinnych.

Treści

- Przewycięzanie konfliktów w rodzinie: konflikt pokoleń, miejsce ludzi starych w rodzinie, asertywność i czystość w rodzinie.
- Zagrożenia miłości w rodzinie.
- Kościół domowy.
- Rola sakramentu pokuty i pojednania w rodzinie.
- Eucharystia rodziny – sakrament miłości i służby.
- Maryja – Matka Św. Rodziny – św. Józef Jej opiekunem.

Wymagania

Uczeń:

- wskazuje sposoby przewycięzania konfliktów w rodzinie,
- uzasadnia wartość ludzi starszych dla rodziny,
- charakteryzuje miłość małżonków i wykroczenia przeciwko niej,
- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego,
- wyjaśnia rozmaite rodzaje modlitwy,
- argumentuje potrzebę racjonalnego wykorzystania czasu w rodzinie.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Człowiek jako istota społeczna; zasady i umiejętność pracy w grupie; organizacja czasu własnego – nauka, praca, wypoczynek; konflikty i zasady ich konstruktywnego rozwiązywania.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Konflikty w rodzinie i ich przyczyny, sposoby konstruktywnego rozwiązywania konfliktów w rodzinie; zagrożenia życia rodzinnego (agresja i przemoc) i sposoby ich unikania.

Napominajcie siebie samych przez pieśni pełne ducha, pod wpływem łaski śpiewając Bogu w waszych sercach

Cele katechetyczne

- Wprowadzenie w liturgię Kościoła domowego.

Treści

- Kościół – wspólnota miłości.
- Liturgia Kościoła domowego w poszczególnych okresach roku liturgicznego.

Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego
- charakteryzuje istotę kultu świętych,
- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego,
- argumentuje potrzebę sprawowania liturgii Kościoła domowego.

Korelacja z edukacją szkolną

- Blok humanistyczno-społeczny: Organizacja czasu własnego – wypoczynek.
- Wychowanie do życia w rodzinie: Życie religijne rodziny

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Wymiar ewangelizacyjny w programie nauczania religii w klasie II Sykoz zawodowej jest mocno związany zarówno z doświadczeniem uczniów, jak i z nauką Kościoła o małżeństwie i rodzinie. Tematyka ta budzi w dzisiejszym świecie wiele kontrowersji, których nie można nie podejmować w dyskusji z młodzieżą. Młodzież winna dojść podczas lekcji religii do przekonania, że chrześcijańska koncepcja życia rodzinnego stanowi wartość, gdyż godność i życia miłość w czystości wynika z Chrystusowej pedagogii: odpowiedzialnej wolności.

Program przewiduje uwzględnienie motywacji zarówno ludzkiej, jak i płynącej z Pisma Świętego i nauki Kościoła, którą należy wspólnie analizować. Dominującą metodą w klasie maturalnej powinna być dyskusja, próbująca jasno określić problemy egzystencjalne i rozwiązywać je merytorycznie w oparciu o źródła objawione. Wskazane byłoby zapraszanie (o ile to możliwe) fachowców z określonych dziedzin (pracownik poradni rodzinnej, lekarz, pedagog, prawnik). Szczególnie wskazane byłoby praktykowanie modlitwy za rodziny, o dobrego męża lub żonę, ale także za rodziny borykające się z trudnościami.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

Spotkania z rodzicami mają raczej charakter poznawczo informacyjny i umacniający ich autorytet. Wskazane byłoby, gdy zachodzi potrzeba, podjąć się funkcji mediacyjnej.

Parafia

W duszpasterstwie młodzieży szkół ponadgimnazjalnych powinny zostać przeprowadzone 24 spotkania, w szkole zawodowej obejmujące też czas praktyki

w klasie III. Tematyka spotkań parafialnych winna zostać ujęta w następujących modułach:

1. „Abyście byli jedno” - Rola wspólnoty w życiu człowieka

- człowiek jako istota społeczna (typy, rodzaje i funkcje grup i wspólnot),
- rodzina jako Kościół domowy,
- rodzina wprowadzająca w liturgię,
- wspólnota rodzinna miejscem przekazywania wiary,
- wspólnota rodzinna kształtująca postawy wobec świata (ekologia), ojczyzny (patriotyzm),
- rodzina a wspólnota parafialna,
- wspólnota rodzinna a grupy rówieśnicze.

2. „Bądźcie doskonałymi...” – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej

- więź z Chrystusem wynikająca z chrztu i bierzmowania,
- człowiek wobec wezwania Bożego – tajemnica powołania chrześcijańskiego,
- wielość powołań w Kościele,
- cnoty moralne jako konsekwencja umiłowania Chrystusa,
- prawda, wolność, sumienie,
- dojrzałość jako zdolność do kierowania własnym życiem.

3. „Będziesz miłował...” Rola więzi w konstytuowaniu wspólnoty

- męskość i kobiecość,
- dar rodzicielstwa,
- czystość przejawem dojrzałości i odpowiedzialności w sferze płciowości,
- wybór, akceptacja, odpowiedzialność,
- od zakochania do miłości dojrzałej,
- narzeczeństwo jako czas przygotowania do małżeństwa.

4. „Ślubuję ci miłość...” - Wspólnota małżonków w Chrystusie.

- małżeństwo jako sakrament,
- zaręczyny – sens i obyczaje,
- liturgia Słowa (czytania, modlitwa powszechna),
- elementy liturgii sakramentu małżeństwa - przysięga małżeńska, błogosławieństwo małżonków,
- symbolika znaków obrzędowych (obrączka, stuła, welon, wianek).

Szczegóły prowadzenia zamieszczone są w: *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, WAM, Kraków 2004.

DO TAKICH BOWIEM NALEŻY KRÓLESTWO BOŻE

Katecheza specjalna

Instrukcja tworzenia programu nauczania religii dla osób z niepełnosprawnością intelektualną

Wszystkie osoby z niepełnosprawnością intelektualną wymagają indywidualizacji pracy, dostosowania metod i form do potrzeb edukacyjnych i psychofizycznych.

Dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim wybrany program nauczania religii (przygotowany w oparciu o obowiązującą podstawę programową dla uczniów szkół ogólnodostępnych) należy dostosować do specyfiki ich funkcjonowania. W każdym temacie należy wychodzić od treści podstawowych, konkretnoobrazowych. Wielu z tych uczniów będzie wymagało dodatkowo zindywidualizowanego programu z elementami wsparcia opracowanego we współpracy z innymi specjalistami (np. logopeda, psycholog, fizjoterapeuta). Zindywidualizowany program powinien bazować na obszarach dobrego funkcjonowania ucznia, jego zainteresowaniach i dążeniach.

Tworzenie indywidualnych programów katechetycznych

Ze względu na specyficzny charakter edukacji religijnej uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim, a także indywidualne tempo ich rozwoju program nauczania religii, zgodnie z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, nie wyróżnia odrębnych celów, zadań ani treści dla kolejnych etapów edukacyjnych i poszczególnych klas.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym ze względu na specyfikę rozwoju powinny pracować w oparciu o corocznie opracowywane indywidualne programy. Dla prawidłowej realizacji integralnej funkcji dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub miejsca ich pobytu programy te powinny być zharmonizowane z indywidualnymi programami edukacyjno-terapeutycznymi uczniów. Programy takie, oprócz indywidualnych celów edukacyjnych, konkretnych umiejętności, w które zamierza się wyposażać uczniów, winny zawierać treści – wymagania szczegółowe, procedury osiągnięcia celów, rodzaje pomocy i wsparcia. Programy te należy tworzyć na bazie obowiązującej podstawy programowej katechezy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz ogólnopolskich lub diecezjalnych programów nauczania dla tych szkół, mających charakter ramowy i zatwierdzanych zgodnie z zasadami zawartymi w *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* (nr 96).

Cele katechetyczne

Zakładane cele powinny służyć przede wszystkim towarzyszeniu uczniowi w nawiązaniu autentycznego dialogu z Jezusem Chrystusem przez rozwijanie poznania wiary, wychowanie liturgiczne, formację moralną, wychowanie do modlitwy, do życia wspólnotowego i wprowadzenie do misji.

Zadania nauczyciela religii i treści nauczania

Treści - wymagania szczegółowe winny uwzględniać indywidualne tempo rozwoju ucznia, odpowiednio do jego możliwości psychofizycznych. Najważniejszym kryterium doboru treści powinna być korzyść rozwoju życia religijnego ucznia w myśl zasady, że każda osoba, niezależnie od jej ograniczeń, jest zdolna do wzrostu w świętości (DOK 189). Realizacja treści wyznacza nauczycielowi religii następujące zadania:

- Pomoc w doświadczeniu miłości Boga
- Odkrywanie piękna przyrody i otaczającego świata oraz Boga jako jego Dawcy
- Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających odkrywaniu, kim jest Bóg, i budowaniu Jego prawdziwego obrazu
- Przybliżanie podstawowych prawd wiary
- Uczenie zasad życia chrześcijańskiego
- Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających do poznania Pisma Świętego jako słowa Boga
- Wykorzystanie sytuacji życiowych do rozwijania umiejętności komunikacyjnych uczniów i wyjaśniania różnych doświadczeń w świetle wiary
- Kształtowanie umiejętności modlitwy
- Kształtowanie postawy zaufania jako podstawy nawrócenia i pokuty - fundamentów pełnego przeżycia sakramentu pokuty i pojednania
- Tworzenie warunków do pełnego i aktywnego uczestnictwa w Eucharystii
- Przybliżanie zwyczajów chrześcijańskich związanych z obchodami roku liturgicznego
- Tworzenie warunków do przyjęcia sakramentu bierzmowania
- Tworzenie sytuacji sprzyjających odróżnieniu dobra od zła
- Uczenie zasad życia według przykazania miłości Boga i bliźniego
- Przybliżanie wybranych wydarzeń z historii zbawienia urzeczywistniających się w życiu ucznia
- Kształtowanie sumienia na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii
- Przygotowanie do celebracji liturgicznych umożliwiających doświadczenie relacji z Bogiem
- Umożliwienie uczestnictwa w modlitwie dziękczynnej, uwielbienia, przepraszania i prośby
- Włączenie w modlitwę z najbliższymi, grupą rówieśniczą i wspólnotą kościelną
- Uczenie zasad współżycia społecznego
- Pomoc w pogłębieniu uczestnictwa w życiu Kościoła

- Zaangażowanie w różne wspólnoty i stowarzyszenia religijne
- Budzenie chęci pomocy innym
- Umożliwienie dawania świadectwa, na miarę możliwości każdej z osób, we własnym środowisku życia

Zakres treści nauczania religii w kształceniu uczniów z niepełnosprawnością intelektualną odpowiada indywidualnym potrzebom edukacyjnym i możliwościom psychofizycznym oraz duchowym uczniów. Przy realizacji treści nauczania i wychowania należy wykorzystać możliwości, jakie stwarza środowisko życia ucznia oraz baza materialno-dydaktyczna szkoły i parafii. Zakres treści nauczania religii ulega poszerzaniu w miarę nabywania przez uczniów wiadomości, umiejętności i sprawności.

- Miłość Boga do wszystkich ludzi.
- Dary, które ludzie otrzymują od Boga.
- Przyroda jako dar Boga.
- Istnienie świata niematerialnego.
- Podstawowe pojęcia religijne: Bóg Ojciec, Jezus Chrystus, Duch Święty, Kościół, Maryja, święci, aniołowie, modlitwa.
- Bóg Stworzycielem świata.
- Jezus Słowem Boga.
- Chrystus umarł i zmartwychwstał dla nas.
- Duch Święty prowadzi Kościół i umacnia jego życie.
- Kościół realizuje posłannictwo Chrystusa.
- Powtórne przyjście Pana.
- Wszyscy ochrzczeni rodziną dzieci Bożych.
- Bóg, który dał człowiekowi Pismo Święte.
- Bóg troszczący się o wszystkich ludzi.
- Modlitwa jako spotkanie z Bogiem, w czasie którego można do Niego mówić i Go słuchać.
- Bóg Miłosiernym Ojcem.
- Sakrament pokuty i pojednania. Warunki sakramentu pokuty i pojednania.
- Pierwsze piątki miesiąca.
- Kościół jako szczególne miejsce spotkania z Bogiem
- Eucharystia jako sakrament jedności i miłości zbawczej, krzepiącej uczyty, obecności Chrystusa. Poszczególne części Mszy Świętej (znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań).
- Podstawowe zwyczaje związane z rokiem liturgicznym.
- Bierzmowanie w ekonomii zbawienia. Znaki i obrzędy bierzmowania.
- Przykazanie miłości Boga i bliźniego.
- Związek z Bogiem zapoczątkowany w chrzcie świętym i wynikające z tego konsekwencje.
- Wiara jako źródło ludzkiej zyczliwości, pogody ducha, radości.
- Nauczanie Jezusa w przypowieściach.
- Dekalog wyrazem troskliwej miłości Boga do ludzi.
- Wiara i zaufanie Bogu.

- Szacunek wobec Boga.
- Niedziela jako najważniejszy dzień dla chrześcijanina.
- Postawa szacunku wobec rodziców i innych dorosłych oraz właściwe odniesienia do drugich: wdzięczność, gotowość do dzielenia się z innymi, wzajemne obdarowywanie się, ale też przeproszanie.
- Zagrożenie zdrowia własnego i innych.
- Właściwe postawy w stosunku do otaczającego środowiska, przyrody.
- Właściwa postawy wobec własnego ciała.
- Szacunek i troska o własność swoją, cudzą i wspólną.
- Postawa prawdomówności i uczciwości.
- Szacunek do wartości doczesnych.
- Ewangelia miłości zasadą życia dzieci Bożych.
- Modlitwa jako forma kontaktu z Bogiem.
- Słowo „Amen”.
- Modlitwa jako czas, w którym Bogu można dziękować, chwalić Go, przeproszać i prosić.
- Podstawowe modlitwy chrześcijańskie.
- Wspólnota rodzinna, szkolna i Kościoła.
- Uczynki miłosierdzia.
- Obowiązki wynikające z chrztu świętego.
- Każdy człowiek żyje razem z innymi ludźmi, którzy są dziećmi Boga.
- Jezus Chrystus posłał swoich uczniów na cały świat.
- Kościół wspólnotą misyjną.

WSKAZANIA DO REALIZACJI PROGRAMU

Należy zadbać, aby w każdej szkole była sala katechetyczna bądź przynajmniej kącik religijny. Zalecane jest wyposażenie sali katechetycznej w pomoce dydaktyczne i przedmioty potrzebne do zajęć (sprzęt audiowizualny, komputery ze specjalnym oprogramowaniem – zwłaszcza dla osób nie posługujących się mową werbalną, biblioteczka itd.).

W celu nawiązania poprawnej komunikacji z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie powstały nowe metody i środki dydaktyczne. Problemy w sferze komunikacji są przyczyną cierpienia i rodzą chęć ich zamaskowania. Osoba z trudnościami komunikacyjnymi może być albo znerwicowana i nadmiernie pobudzona, albo, przeciwnie, wycofująca się z kontaktów. Magisterium Kościoła zachęca katechetów do ciągłego poszukiwania nowych języków, aby każdy mógł usłyszeć Dobrą Nowinę o zbawieniu. W zależności od strategii edukacyjnej ośrodka, w którym ma miejsce katecheza, powinno się używać takiego języka, jaki jest znany uczniom. Może to być np. tablica Blissa, czy wspomagająca i alternatywna komunikacja w postaci piktogramów, PCS czy też inna forma komunikacji. Na katechezie uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną i problemami komunikacyjnymi winni otrzymywać środki dydaktyczne dostosowane do ich możliwości.

Przy stosowaniu środków dydaktycznych istotne jest to, aby katecheta pojmował je szeroko, a nie tylko jako przedmioty służące upogładowieniu procesu kształcenia. Odpowiednio dobrane środki dydaktyczne mają nie tylko ułatwiać pracę, ale także prowadzić do autentycznego dialogu z osobami, bez względu na stopień ich niepełnosprawności intelektualnej. Szczególnie w pracy z tymi adresatami katechezy trzeba się wystrzegać monologu i, respektując prawo każdego do własnego tempa rozwoju, prowadzić dialog za pomocą wszystkich dostępnych środków dydaktycznych. Najważniejsze jest, aby środki te prowadziły uczniów do dialogu z Jezusem Chrystusem.

Katecheta specjalny musi znać zasady wychowania i nauczania i musi się nimi kierować. Wybór metod i form katechezy oraz dobór środków katechetycznych należy do katechety. Uwzględniając dorobek pedagogiki specjalnej, nie może on zapominać o celu katechezy, która ma uwzględniać zasady wierności Bogu i człowiekowi, chrystocentryzmu oraz organicznego związku modlitwy z katechezą. Praktyka katechetyczna potwierdza prawdę, że im większa znajomość metod, form i środków dydaktycznych, tym trafniejszy wybór.

WSPÓŁPRACA ŚRODOWISK WYCHOWAWCZYCH

Rodzina

1. Postawy rodziców wobec narodzin dziecka z niepełnosprawnością intelektualną są różne. Postawy środowiska wobec tych rodzin są często wypadkową niskiej świadomości przeżywanych przez nie problemów. Współpraca z rodzicami ma zapobiegać nie tylko marginalizacji rodzin dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, ale także – zgodnie z misją ewangelizacyjną – automarginalizacji rodzin, które pod wpływem szoku zamykają się w kręgu własnych problemów.
2. Współpraca z rodzicami ma podkreślać prawdę, że wychowanie religijne nie ogranicza się do posyłania dziecka do kościoła czy na katechezę. Rodzice przez swój przykład i słowo mają doprowadzić dziecko do Chrystusa i nauczyć je przyjacielskiego dialogu z Nim, ciągłego odpowiadania na wezwania Boże. Jednak praktyka wykazuje, że często rodzice, biorąc pod uwagę deficyty licznie występujące u dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, z obawą i rezerwą podchodzą do ich wychowania religijnego. Dlatego posługa katechetyczna wobec tych rodzin w parafii i w szkole powinna cechować się dużą troską, serdecznością oraz otwartością na problemy i wątpliwości rodziców. Istnieje konieczność tworzenia ewangelicznego klimatu, w którym rodzice będą mieli poczucie, że ktoś im towarzyszy na drodze religijnego wychowania dzieci.
3. Katecheta ma obowiązek dotarcia do wszystkich rodziców, także tych oddalonych od Kościoła. Wśród działań podejmowanych od niedawna należy wymienić możliwość kontaktu dwóch rodzin: rodziny zaniedbanej religijnie z rodziną żywej wiary. W takim katechumenacie międzyrodzinnym chodzi o doprowadzenie rodziny zaniedbanej religijnie bądź zamkniętej w swoich problemach do dojrzałości

w wierze. Takie rodziny można również skontaktować z grupami wspólnoty ruchu Wiara i Światło bądź innymi wspólnotami przeżywającymi po chrześcijańsku tajemnicę niepełnosprawnego dziecka w rodzinie.

Parafia

1. Obecnie istnieje niebezpieczeństwo, że po objęciu nauczaniem religii w szkołach specjalnych prawie wszystkich osób z niepełnosprawnością intelektualną w pewien sposób zostanie przeoczone to, że katecheza, będąc *ze swej strony aktem eklezjalnym* (DOK 78), domaga się przede wszystkim uznania Kościoła jako jej prawdziwego podmiotu. On bowiem jest rzeczywistym nauczycielem wiary, którego nie mogą zastąpić inne podmioty życia społecznego, np. szkoła czy ośrodek szkolno-wychowawczy, a więc tym bardziej nie mogą one stanowić jedynej miejsca jej realizacji i rozwoju. Katecheza jest też podstawowym sposobem wtajemniczenia chrześcijańskiego i *jest ściśle złączona z sakramentami wtajemniczenia* (DOK 65), co urzeczywistnia się najbardziej i najskuteczniej w parafii.

2. Skuteczność katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną uzależniona jest od wspólnoty wiary i miłości braterskiej. Od początku istnienia Kościoła katecheza nie była przedsięwzięciem indywidualnym, lecz dokonywała się we wspólnocie. Zadaniem proboszcza w parafii jest nie tylko zorganizowanie katechezy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, ale także stworzenie klimatu wiary i braterskiego przyjęcia tych grup katechetycznych. Sama otwarta postawa proboszcza nie wystarczy. Jego zadaniem jest stworzenie takiej wspólnoty chrześcijańskiej, w której nikt nie będzie marginalizowany, a która przez świadectwo życia stanie się sama w sobie żywą katechezą.

3. Istotne jest, aby osoba z niepełnosprawnością intelektualną była traktowana zgodnie z jej wiekiem rzeczywistym, a nie intelektualnym. Młoda osoba z niepełnosprawnością powinna być traktowana jak młoda osoba, dorosły jak dorosły, a nie dożywotnio jak dziecko. Zadaniem katechety i całej wspólnoty parafialnej jest przeciwstawienie się działaniu osób z niepełnosprawnością intelektualną poniżej ich realnych możliwości; osoby te bowiem mają tendencję do zaniżania swoich możliwości.

4. Ważne jest, aby parafie zapewniły osobom z niepełnosprawnością intelektualną możliwość przyjęcia wszystkich sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego we właściwym wieku oraz wzięcia udziału w normalnym programie przygotowań. Dla większości dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną może to mieć miejsce w wieku, w jakim zazwyczaj ten sakrament jest przyjmowany w danej parafii lub diecezji. Decyzja o przełożeniu na późniejszy czas przyjęcia jakiegoś sakramentu może być podjęta za zgodą rodziców (opiekunów prawnych). Kryterium przyjęcia sakramentów to nie rozwój intelektualny, lecz wiara osób z niepełnosprawnością intelektualną bądź – w przypadku niemożności komunikacji werbalnej – wiara ich rodziców lub wspólnoty, która im towarzyszy.

Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii

- Z Bogiem zaczynamy każdy nowy rok szkolny i katechetyczny. Spotkanie połączone z nabożeństwem słowa Bożego oraz błogosławieństwem osób.
- We wspólnocie odnawiamy corocznie przyrzeczenia złożone na chrzcie. Rola chrztu świętego w życiu i misji Kościoła. „Uwierz w Pana Jezusa, a zbawisz siebie i swój dom” (Dz 16, 31-33).
- Bierzmowanie zakorzenia nas głębiej w Bożym synostwie, tak że możemy mówić „Abba, Ojczy” (Rz 8, 15), „każdy z nas słyszy swój własny język” (Dz 2, 1-11).
- Sakrament Eucharystii „To czyńcie na moją pamiątkę” (Łk 22,19).
- Sakrament Pokuty i Pojednania. „Jeśli mówimy, że nie mamy grzechu, to samych siebie oszukujemy” (1 J 1, 8).
- Spotkanie biblijne. „Syn człowieczy ma na ziemi władzę odpuszczania grzechów” (Łk 5, 17-26).
- Przygotowanie rekolekcji wielkopostnych.
- Przygotowanie pielgrzymki do sanktuarium. „Bóg wybrał właśnie to, co niemocne, aby mocnych poniżyć, tak by się żadne stworzenie nie chlępiło wobec Boga” (1 Kor 1, 27-29).
- Spotkanie dla rodziców/opiekunów prawnych dzieci i młodzieży z niepełnością intelektualną. „Tak Bóg umiłował świat, że Syna swego dał, aby każdy, kto w Niego wierzył, nie zginął (J 3, 16).